

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους Εκπαιδευτικούς στο Μάθημα
της Ιστορίας στην Κυπριακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**

Παναγιώτα Κίτσιου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Μαρία Μάμα Τιμοθέου

Ιούνιος 2017

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους Εκπαιδευτικούς στο
Μάθημα της Ιστορίας στην Κυπριακή Δευτεροβάθμια
Εκπαίδευση**

Παναγιώτα Κίτσιου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Μαρία Μάμα Τιμοθέου

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Επιστήμες της Αγωγής από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ιούνιος 2017

Περίληψη

Η εργασία φιλοδοξεί να διερευνήσει το βαθμό και τους τρόπους αξιοποίησης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) από τους διδάσκοντες καθηγητές του μαθήματος της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα σκοπό έχει να καταγράψει τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στις νέες τεχνολογίες, επιχειρώντας να εξηγήσει πώς αυτές επηρεάζουν τη διδασκαλία ενός σύνθετου φιλολογικού μαθήματος, όπως αυτού της Ιστορίας. Τέλος εξετάζονται οι παράγοντες, οι οποίοι ενδέχεται να επηρεάσουν με θετικό ή αρνητικό τρόπο την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας, σύμφωνα με τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Ακολουθήθηκε μικτή μεθοδολογία. Πρώτα διεξήχθη ποσοτική έρευνα με εργαλείο συλλογής δεδομένων το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, το οποίο απάντησαν 164 καθηγητές Ιστορίας που διδάσκουν σε γυμνάσια (13) και λύκεια (9) των επαρχιών Λάρνακας, Λεμεσού και Λευκωσίας κατά το σχολικό έτος 2016-2017. Εν συνεχεία ακολούθησε ποιοτική έρευνα κατά την οποία λήφθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις από τέσσερις εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν και στην ποσοτική φάση, με στόχο την πρόσληψη περισσότερων στοιχείων για την καλύτερη απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Η έρευνα καταγράφει τη θετική στάση των συμμετεχόντων απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Οι μισοί περίπου διδάσκοντες του μαθήματος ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν εβδομαδιαίως τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία της Ιστορίας. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός που φαίνεται να αξιοποιείται στην τάξη αποτελείται βασικά από τον βιντεοπροβολέα και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Σύμφωνα με τους διδάσκοντες καθηγητές της Ιστορίας οι χρήσεις περιορίζονται στις παρουσιάσεις (με τη βοήθεια λογισμικών παρουσιάσεων) και προβολή βίντεο από YouTube, σχετικά με την ύλη του μαθήματος. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα διακατέχονται από αυτοπεποίθηση όσον αφορά τη χρήση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα και θεωρούν ότι το κυπριακό Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ) παροτρύνει την αξιοποίησή τους. Παράγοντες που λειτουργούν περιοριστικά στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας δηλώνονται ως η πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές, καθώς τα σχολεία που ενεπλάκησαν στην παρούσα έρευνα διαθέτουν μόνο μία αίθουσα Ιστορίας, η πίεση για κάλυψη της ύλης και, η ανησυχία τους για τυχόν τεχνικά προβλήματα.

Summary

This research aims to explore how History secondary teachers in Cyprus use Information and Communication Technologies (ICTs). At the same time, it attempts to investigate teachers' attitudes towards new technologies, in such a complex social science subject such as History. In addition, key factors that may impact upon teacher use of ICT are further examined. A mixed methods methodology was employed. Firstly, a quantitative survey was conducted, involving a closed-ended questionnaire, returned by 164 history teachers in gymnasiums (13) and high schools (9) of Larnaca, Limassol and Nicosia, during 2016-2017 school year. A qualitative phase then followed, involving semi-structured interviews of four history teachers (who also participated in the quantitative phase), seeking to collect richer data relevant to the research questions. The study results suggest history teachers' positive attitude towards the use of ICT. Almost half of them reported using new technologies in history at least on a weekly basis. The technical equipment used the most in schools includes the digital projector and the computer. Teacher classroom uses, however, are limited to PowerPoint presentations and YouTube videos. Teachers also appear to be confident when it comes to ICT use in the classroom and acknowledge that the Cyprus Ministry of Education and Culture encourages such use. Several factors appear to prevent the use of ICT History lessons including computer access, time limitations in view of the overloaded syllabus, as well as anticipation of technical problems with the technological equipment and tools.

Ευχαριστίες

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω κατ' αρχάς στην επιβλέπουσα καθηγήτρια Δρ. Μαρία Μάμα Τιμοθέου για την καθοδήγηση που μου προσέφερε και την ανατροφοδότηση που μου παρείχε καθώς και στα υπόλοιπα μέλη της κριτικής επιτροπής Δρ. Δημήτριο Γκούσκο και Δρ. Ιουλία Τελεβάντου για την ενδελεχή ανάγνωση και αξιολόγηση της διατριβής.

Επίσης νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω τον κ. Ανδρέα Μαυρουδή για τη βοήθειά του στη διαδικασία διαμοιρασμού και συλλογής των ερωτηματολογίων στην επαρχία Λεμεσού κατά την ποσοτική φάση της έρευνας. Επιπλέον ευχαριστίες εκφράζω σε όλους τους εκπαιδευτικούς που αφιέρωσαν μέρος του χρόνου τους για τη συμμετοχή στην έρευνα και ιδιαίτερα στους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι συμμετείχαν στην ποιοτική φάση και με ευγένεια μου παραχώρησαν μέρος του χρόνου τους.

Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όσους υπήρξαν συνοδοιπόροι και εμπνευστές σε μια ανηφορική ατραπό. Κυρίως όμως στον Αντρέα, τη Σπυρούλα, την Άντρη και τον Στέλιο που με στήριξαν ηθικά.

Περιεχόμενα

1.	Εισαγωγή	1
2.	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	4
2.1	Οι Τεχνολογίες της Επικοινωνίας και Πληροφορίας στην Εκπαίδευση	4
2.2	Οι ΤΠΕ στην Κυπριακή Εκπαίδευση	6
2.3	Οι ΤΠΕ στη Διδασκαλία και Μάθηση της Ιστορίας	8
2.4	Προβλήματα στη Διδακτική της Ιστορίας	13
2.5	Εξωτερικά Εμπόδια στην Ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη Σχολική Τάξη	14
2.6	Στάση των Εκπαιδευτικών Απέναντι στις ΤΠΕ	16
3.	Θεωρητικό Υπόβαθρο: Μοντέλα Αποδοχής της Τεχνολογίας	19
4.	Μεθοδολογία	27
4.1	Αναγκαιότητα της Έρευνας	27
4.2	Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα	28
4.3	Σχεδιασμός της Έρευνας	29
4.4	Συμμετέχοντες	30
4.5	Μέθοδοι Συλλογής Δεδομένων	32
4.6	Διαδικασία Διεξαγωγής της Έρευνας	35
4.7	Ανάλυση Δεδομένων	37
4.7.1	Ανάλυση Ποσοτικών Δεδομένων	38
4.7.2	Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων	38
4.8	Αξιοπιστία και Εγκυρότητα	39

4.9	Ηθικά Ζητήματα	42
4.9.1	Εξασφάλιση Αδειών	42
4.9.2	Σεβασμός στους Συμμετέχοντες	43
4.10	Περιορισμοί	44
5.	Αποτελέσματα	46
5.1	Αποτελέσματα Ποσοτικής Φάσης	46
5.1.1	Δημογραφικά Στοιχεία Συμμετεχόντων	46
5.1.2	Αντιλήψεις για τις ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 1)	48
5.1.3	Τρόποι Χρήσης των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 2)	49
5.1.4	Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Χρήση των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 3)	54
5.2.	Αποτελέσματα Ποιοτικής Φάσης	58
5.2.1	Σχολικό Περιβάλλον των Συνεντευξιαζόμενων	59
5.2.2	Προφίλ Συνεντευξιαζόμενων	60
5.2.3	Αντιλήψεις για τις ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 1)	62
5.2.4	Τρόποι Χρήσης των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 2)	64
5.2.5	Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Χρήση των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 3)	67
6.	Συζήτηση Αποτελεσμάτων	71
6.1	Στάση Εκπαιδευτικών για την Τεχνολογία και Χρήση στην Τάξη	71
6.2	Εμπόδια στην Παιδαγωγική Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Τάξη	75
7.	Συμπεράσματα	80

Παραρτήματα

A.	Επιστολή προς τις Διευθύνσεις Σχολείων	83
B.	Έντυπο Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης Εκπαιδευτικού	85
Γ.	Ερωτηματολόγιο	88
Δ.	Συνεντεύξεις	97
Ε.	Γλωσσάρι	144

	Κατάλογος Βιβλιογραφικών Αναφορών	146
--	--	-----

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η μελέτη της Ιστορίας δεν χρησιμεύει μόνο ως θεμέλιο για άλλους κλάδους, αλλά κατά κύριο λόγο διδάσκει στον άνθρωπο τη διαδικασία της αλλαγής και της συνέχειας στις ανθρώπινες υποθέσεις (Adesote & Fatoki 2013). Αναμφίβολα η σημασία της Ιστορίας στο σχολικό πρόγραμμα είναι τεράστια. Ωστόσο στα κυπριακά σχολεία παρατηρούνται χαμηλές επιδόσεις των μαθητών, για παράδειγμα στις Παγκύπριες εξετάσεις ο μέσος όρος βαθμολογίας των εξεταζομένων για το 2016 ήταν το 8.98 /20.¹

Παράλληλα εξαιτίας της ραγδαίας προόδου της τεχνολογίας γίνεται προσπάθεια ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών στο πρόγραμμα σπουδών προσδοκώντας στη βελτίωση της μάθησης (Κόμης, 2004). Ο Venezky (2004) τονίζει ότι οι ΤΠΕ μπορούν να αποτελέσουν ένα εξαιρετικό μοχλό για βελτιωτική αλλαγή στην εκπαίδευση.

Στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στα σχολεία της Κύπρου, εντάσσεται και η διδακτική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, ώστε το μάθημα να καταστεί πιο ενδιαφέρον, πιο κατανοητό και κυρίως να βελτιωθεί η ιστορική αντίληψη των μαθητών, δηλαδή η κατανόηση της σχέσης του παρελθόντος με το παρόν, του περιεχομένου της Ιστορίας και η δυνατότητα ερμηνείας των ιστορικών γεγονότων και πηγών (Κωστάκης 2004· Βακαλούδη & Δαγδιλέλης 2014).

Στην παρούσα εργασία, η ερευνήτρια προσπάθησε να συνδυάσει το ενδιαφέρον και τις σπουδές της στην Ιστορία και τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας, διεξάγοντας έρευνα που να μελετά τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της

¹<http://www.moec.gov.cy/ypexams/statistika-stoiheia.html#panexams>

Ιστορίας στα δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κυπριακή Δημοκρατία. Η έρευνα για την ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στο μάθημα της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη και αυτό το κενό επιχειρεί η εργασία αντιμετώπισει. Παράλληλα, η κατάρτιση μιας εικόνας για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στο συγκεκριμένο μάθημα θα ήταν χρήσιμη και για το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς, ώστε έχοντας ενδείξεις για το βαθμό ενσωμάτωσής των ΤΠΕ και των παραγόντων που τον επηρεάζουν να προχωρήσει σε αποτελεσματικότερα πολιτικές και μέτρα ενσωμάτωσης.

Ειδικότερα, η παρούσα ερευνητική εργασία έχει ως βασικές επιδιώξεις να καταγράψει τις απόψεις των διδασκόντων της Ιστορίας για την αξιοποίησή των νέων τεχνολογιών στο μάθημα, μελετώντας κατά πόσο υιοθετείται μια θετική ή πιο σκεπτική στάση απέναντι τους. Επιπρόσθετα επιχειρεί να εξετάσει ποια τεχνολογικά εργαλεία αξιοποιούνται, με ποιους τρόπους και πόσο συχνά. Παράλληλα επιθυμεί να υποδείξει τους βασικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την αξιοποίησή τους στη μαθησιακή διεργασία.

Η έρευνα εφάρμοσε τη μικτή μεθοδολογία. Κατά την ποσοτική φάση που προηγήθηκε χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια σε εν ενεργεία εκπαιδευτικούς Ιστορίας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ακολούθως στην ποιοτική φάση, που λειτούργησε συμπληρωματικά, έγινε λήψη συνεντεύξεων από τέσσερις διδάσκοντες της Ιστορίας σε γυμνάσια και λύκεια της Κύπρου. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην ποσοτική έρευνα ήταν αυτό που κατάρτισε και χρησιμοποίησε ο Haydn(2004) σε ποσοτική έρευνα που εξέταζε τη στάση των καθηγητών Ιστορίας απέναντι στις ΤΠΕ στη Μεγάλη Βρετανία, το οποίο βεβαίως μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα και τροποποιήθηκε ώστε να συνυφαίνεται στα κυπριακά δεδομένα. Η ανάλυση των δεδομένων της ποσοτικής φάσης διεξάχθηκε με τη βοήθεια λογισμικού στατιστικής ανάλυσης (SPSSv24.), ενώ για την ανάλυση των δεδομένων της ποιοτικής φάσης ακολουθήθηκε θεματική ανάλυση (χωρίς τη βοήθεια κάποιου λογισμικού).

Το Κεφάλαιο 2 προβαίνει κατ' αρχάς σε ανασκόπηση βιβλιογραφίας που αφορά τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και ακολούθως επισκοπείται πιο ειδικά η

βιβλιογραφία που αφορά τις ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας. Εν συνεχεία, αφού γίνει σύντομη εξέταση των δυσκολιών στη διδακτική της Ιστορίας εξετάζονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο σχολείο. Το Κεφάλαιο 3 αναφέρεται στο μοντέλο Αποδοχής της Τεχνολογίας (Technology Acceptance Model- TAM), το οποίο προβλέπει την ανθρώπινη συμπεριφορά για τη χρήση της τεχνολογίας και αποτελεί το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας. Το Κεφάλαιο 4 αναλύει λεπτομερώς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην έρευνα και περιλαμβάνει τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, τον ερευνητικό σχεδιασμό, την περιγραφή μεθόδων συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων ενώ παράλληλα αναφέρεται σε θέματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας, ηθικών ζητημάτων και περιορισμών της έρευνας. Το Κεφάλαιο 5 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας, αρχικά όπως προέκυψαν από την ποσοτική φάση και ακολούθως από την ποιοτική. Στο Κεφάλαιο 6 επιχειρείται ερμηνεία των αποτελεσμάτων μαζί με συνεξέταση των με αυτά προηγούμενων ερευνητικών μελετών που εστίαζαν σε παρόμοια ερευνητικά ερωτήματα. Στο τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της έρευνας και παρατίθενται εισηγήσεις για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο 2

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Το κεφάλαιο παρουσιάζει τα συμπεράσματα της επιστημονικής βιβλιογραφίας για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση εν γένει και εν συνεχεία εξειδικεύει στη χρήση τους στη διδασκαλία και μάθησης της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παρουσιάζονται επίσης προβλήματα στη διδασκαλία της Ιστορίας, τα οποία καταγράφει η διεθνής βιβλιογραφία. Τέλος γίνεται καταγραφή εξωτερικών εμποδίων στην αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας, όπως και της στάσης των εκπαιδευτικών.

2.1 Οι Τεχνολογίες της Επικοινωνίας και Πληροφορίας στην Εκπαίδευση

Η τεράστια ανάπτυξη των τεχνολογιών στον παγκόσμιο δημόσιο και ιδιωτικό βίο, έχει οδηγήσει στη σταδιακή ενσωμάτωσή τους στην εκπαίδευση, η οποία αποτελεί ένα συντηρητικό χώρο που δύσκολα αποδέχεται αλλαγές (Κοτοπούλης, 2013· Λυτζερίνου, 2015). Χρησιμοποιούνται, βέβαια, για περισσότερα από τριάντα χρόνια, αφού οι πρώτοι μικροϋπολογιστές εμφανίστηκαν στα σχολεία στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (Wellington, 2005), ενώ μία δεκαετία αργότερα με την εμφάνιση και των πολυμέσων – που συνδυάζουν εικόνες, ήχο, βίντεο, κείμενα – η αξιοποίησή τους άρχισε να συνιστά βασικό

κριτήριο για την αξιολόγηση της ποιότητας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Κοτοπούλης, 2013· Σολομωνίδου, 2006).

Ως Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) ορίζονται οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες, οι οποίες προσφέρουν στους χρήστες τους τη δυνατότητα της κωδικοποίησης, επεξεργασίας, αποθήκευσης, αναζήτησης, ανάκλησης και μετάδοσης της πληροφορίας μέσω υπολογιστών ή δικτύων υπολογιστών (Κοτοπούλης, 2013). Από την άλλη, εκπαιδευτική τεχνολογία ορίζεται ως «ο συνδυασμός των διαδικασιών και των εργαλείων που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση εκπαιδευτικών αναγκών και προβλημάτων, με έμφαση στην εφαρμογή των πλέον πρόσφατων ψηφιακών εργαλείων και εργαλείων πληροφόρησης.» (Roblyer & Doering, 2014, σελ. 7).

Η χρήση των ΤΠΕ στην μαθησιακή διεργασία μπορεί να καταστεί ωφέλιμη ποικιλοτρόπως, αφού ως εργαλείο, συχνά οι χρήσεις τους οριοθετούνται κυρίως από τη φαντασία του χρήστη και συμβάλλουν όχι μόνο στη βελτίωση της διδασκαλίας, αλλά και της μάθησης (Κουνέλη, 2015· Κοτοπούλης, 2013). Η χρηστή εφαρμογή τους σε όλα τα σχολικά μαθήματα έχει σημαντική μαθησιακή αξία (Καρτσιώτου & Ρούσσο, 2011). Καταρχάς σύμφωνα με τον Felder (όπ. αναφ. στον Κοτοπούλης, 2013) οι ΤΠΕ αποτελούν χρήσιμο βοήθημα για την εκπαίδευση καθώς διαθέτουν διδακτικά πλεονεκτήματα που δεν έχουν τα παραδοσιακά εποπτικά μέσα, προσφέρουν δυνατότητες για πνευματική ανάπτυξη και πειθαρχία σκέψης, ενώ για τους πλείστους μαθητές είναι ένας πιο ελκυστικός τρόπος διδασκαλίας που προσελκύει την προσοχή και το ενδιαφέρον τους αυξάνοντας τα κίνητρά τους για μάθηση. Επιπρόσθετα τα εποπτικά μέσα ενεργοποιούν τις αισθήσεις των εκπαιδευομένων (Κοτοπούλης, 2013).

Παράλληλα θεωρείται από τους σύγχρονους ερευνητές ότι οι ΤΠΕ συνδυάζονται και μπορούν να αξιοποιηθούν σε περιβάλλοντα εποικοδομητισμού πετυχαίνοντας την ενεργή μάθηση και τη βελτίωση της εννοιολογικής κατανόησης, εφόσον γίνει κατάλληλη σχεδίαση του μαθησιακού περιβάλλοντος (Σολομωνίδου, 2006). Στα πλαίσια της θεωρίας του εποικοδομητισμού η διδασκαλία είναι μαθητοκεντρική και η συμμετοχή των μαθητών ενεργητική ώστε η γνώση να μην απομνημονεύεται παθητικά αλλά να οικοδομείται και να είναι λειτουργική (ό.π.). Η διεργασία διδασκαλίας και μάθησης με την αξιοποίηση των

εποικοδομητιστικών προσεγγίσεων και των ΤΠΕ λαμβάνει υπόψη την ανακαλυπτική, τη συνεργατική μάθηση, καθώς και τη «σκαλωσιά» (scaffolding), δηλαδή τη φθίνουσα υποστήριξη στη μάθηση (ό.π.). Στόχος είναι ο μαθητής να οδηγηθεί από αυτό που ήδη γνωρίζει στη νέα γνώση έχοντας όμως ο ίδιος αυξημένο έλεγχο στη διαδικασία της μάθησης, η οποία βασίζεται στην επίλυση προβλημάτων(ό.π.). Παράλληλα ο ρόλος του εκπαιδευτικού μεταβάλλεται σε βοηθό των εκπαιδευομένων (ό.π.).

2.2 Οι ΤΠΕ στην Κυπριακή Εκπαίδευση

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην κυπριακή εκπαίδευση συμβαδίζει με τον αντίστοιχο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) που αναγνωρίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης τους με συνέπειες στο παρόν και κυρίως στο μέλλον. Η Ε.Ε. με απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από το 2003 προωθεί και ενθαρρύνει την αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ. Για παράδειγμα, ήδη από το 1980 έχει αναπτύξει το Δίκτυο ΕΥΡΩΔΙΚΗ (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php), που συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα για να ερευνά, να παρακολουθεί και να αξιολογεί τις εθνικές πολιτικές για την εκπαίδευση. Έπειτα, η μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωση κατά τα έτη 2004-06, θέσπισε τα προγράμματα elearning (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:c11073>) και «eEurope 2005: Κοινωνία της Πληροφορίας για Όλους» (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:i24226>), ενώ πρόσφατα έχει αναπτύξει τη στρατηγική i2010 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Ac11328>) με στόχο την τεχνολογική αναβάθμιση των σχολείων των κρατών -μελών. Σε αυτό το πλαίσιο εξετάζει την ανάπτυξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και δημοσιοποιεί εκθέσεις με τους δείκτες αξιολόγησης της χρήσης των ΤΠΕ στα εκπαιδευτικά συστήματα 38 κρατών: τα κράτη μέλη της ΕΕ, τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) και την Τουρκία. Η έκθεση παρέχει ένα σημαντικό σύνολο δεικτών και γνώσεων για την αξιολόγηση και ενίσχυση της χρήσης των ΤΠΕ στην προώθηση καινοτομίας των εκπαιδευτικών διαδικασιών και στην ενθάρρυνση της δημιουργικής ανάπτυξης των μαθητών και των ψηφιακών ικανοτήτων

τους. Το τελευταίο, αποτελεί και έναν από τους τομείς προτεραιότητας της ΕΕ για τη στρατηγική Εκπαίδευσης και Κατάρτισης 2020 (http://eacea.ec.europa.eu/Education/eurydice/documents/key_data_series/129EL_HI.pdf).

Στο δίκτυο Ευρυδίκη συμμετέχει ως κράτος μέλος της Ε.Ε. και η Κύπρος. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού αναπτύσσει πολιτικές ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στα κυπριακά σχολεία, ενθαρρύνοντας με διάφορους τρόπους την υλοποίησή τους. Σε αυτό το πλαίσιο, έχει συσταθεί ο Τομέας Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας, που υπάγεται στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου και είναι αρμόδιο για θέματα κατάρτισης και στήριξης των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες² ενώ ασχολείται με την έρευνα στο πεδίο της εφαρμογής τους στην εκπαίδευση (http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=79&lang=el). Επιπρόσθετα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο οργανώνει σεμινάρια (ενδοσχολικά ή εκτός σχολικού ωραρίου) για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ (<http://www.pi.ac.cy/imeridaTPE2016/files/parousiaseis/presentation4.pdf>). Επίσης προσπαθεί να εξοπλίσει τα κυπριακά σχολεία με σύγχρονη και επαρκή υλικοτεχνική υποδομή, το 2015 παραγγέλθηκαν με τη Συμφωνία Πλαίσιο 6090 Η.Υ., 705 βιντεοπροβολείς και 153 φορητοί υπολογιστές (<http://www.pi.ac.cy/imeridaTPE2016/files/parousiaseis/presentation4.pdf>). Παράλληλα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αναπτύσσει το «Πρόγραμμα Καινοτόμων Σχολείων και Εκπαιδευτικών Πυρήνων για την Ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στη Μαθησιακή Διαδικασία εντός της Σχολικής Μονάδας» το οποίο δίνει έμφαση στην εμπλοκή της Διεύθυνσης του σχολείου και ομάδας εκπαιδευτικών στην προσπάθεια ανάπτυξης κουλτούρας εισαγωγής καινοτόμων και αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης με την αξιοποίηση των ΤΠΕ (<http://innovativeschools.pi.ac.cy/description>) και επίσης το πακέτο «Ασφαλές σχολείο για το διαδίκτυο», το οποίο στοχεύει στην ενημέρωση εκπαιδευτικών και γονιών και

² Με τον όρο νέες τεχνολογίες στην παρούσα έρευνα εννοούνται κυρίως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα πολυμέσα, δηλαδή ο συνδυασμός μέσων, όπως τα ψηφιακά βίντεο, οι παρουσιάσεις PowerPoint, χωρίς να απορρίπτονται ή να παραγκωνίζονται παλαιότερες τεχνολογίες (Cullingford, 1995 στο Παπακώστα, 2007). Ο όρος χρησιμοποιείται ως συνώνυμος με τον όρο ΤΠΕ.

κυρίως στη διαπαιδαγώγηση των μαθητών για την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο (<http://www.pi.ac.cy/imeridaTPE2016/files/parousiaseis/presentation4.pdf>).

2.3 Οι ΤΠΕ στη Διδασκαλία και Μάθηση της Ιστορίας

Μια σύντομη ιστορική αναδρομή καταδεικνύει ότι ορισμένοι επιστήμονες των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών αντιμετώπισαν με σκεπτικισμό την ένταξη της τεχνολογίας στο επιστημονικό τους πεδίο, περιορίζοντας το ρόλο της σε συμπληρωματικό και όχι ουσιαστικό, άποψη όμως που διαφοροποιήθηκε στο πέρασμα του χρόνου (Loughridge, 1989). Εντούτοις μέχρι και την εποχή αυτή παρατηρείται μειωμένος αριθμός μελετών που να αναπτύσσουν τους τρόπους με τους οποίους οι ΤΠΕ μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδασκαλία και μάθηση των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών εν συγκρίσει με τις θετικές, παρόλο που οι περισσότεροι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των κοινωνικών σπουδών δύναται να οδηγήσει στο μετασχηματισμό τους, αναμορφώνοντας ριζικά τη διεργασία μάθησης και διδασκαλίας ώστε να ενισχυθεί η πρόσληψη και ενεργητική μάθηση μέσω διερευνητικών και εποικοδομητικών στρατηγικών (Τσιβιάς, 2011).

Οι μελετητές τονίζουν ότι τεχνολογίες όπως το Διαδίκτυο, οι υπολογιστές, οι βιντεοπροβολείς, το ψηφιακό βίντεο κ.ά., αποτελούν σημαντικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις σχολικές αίθουσες για σκοπούς βελτίωσης της διδασκαλίας και μάθησης των κοινωνικών επιστημών (Gülbahar & Güven, 2008). Οι ΤΠΕ δύναται να κάνουν συγκεκριμένα το μάθημα της Ιστορίας στην τάξη πιο “ζωντανό” καθιστώντας το λιγότερο θεωρητικό και αφηρημένο, επηρεάζοντας θετικά τη στάση των μαθητών απέναντι σε αυτό (Boadu, Awuah, Ababio, & Eduaquah, 2014).

Είναι αποδεκτό ότι για να αναπτυχθεί η ιστορική σκέψη³, ένας από τους σημαίνοντες, μακροπρόθεσμους στόχους του μαθήματος επιβάλλεται η επεξεργασία πηγών. Η

³ Η Βακαλούδη (2014) επεξηγεί ότι «Η σκέψη νοείται ως ιστορική, όταν αναφέρεται στην έννοια της ιστορικότητας του παρελθόντος και του παρόντος και συνδέεται με τη χρήση και την ερμηνεία γραπτών, υλικών,

τεχνολογία και ειδικά το διαδίκτυο προσφέρει τη δυνατότητα πρόσβασης σε ευρύ φάσμα πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, αυθεντικών και συχνά πολυτροπικών, συμβάλλοντας στην κατανόηση του ιστορικού γεγονότος και των ανθρωπίνων συμπεριφορών (Amengor, 2011· Βακαλούδη & Δαγδιλέλης, 2014· Ρεπούση & Τσιβάς, 2004). Ο μαθητής μπορεί να προσεγγίσει ιστορικά κείμενα από διάφορες πτυχές, ανάλογα με τα ερευνητικά ενδιαφέροντά του κάθε φορά (Κουνέλη, 2006). Παράλληλα με την ανάλυσή τους στην τάξη, δίνεται ευκαιρία να αναπτυχθεί ο δημοκρατικός διάλογος και το συνεργατικό πνεύμα (Amengor, 2011· Βακαλούδη, 2003· Κουνέλη, 2006).

Οι πλείστες ευρωπαϊκές χώρες δημιούργησαν ψηφιακές βάσεις δεδομένων (data sources) που συγκεντρώνουν δημογραφικά και κοινωνικά δεδομένα, όπως απογραφές πληθυσμού, μητρώα ανά ενορία, αρχεία εκμετάλλευσης γης, οι οποίες δύνανται να αναλυθούν από τους μαθητές αναγνωρίζοντας σχέσεις και προβαίνοντας σε εξηγήσεις (Hillis & Munro, 2005· Rieger, 2010). Πολλές ευρωπαϊκές χώρες όπως η Νορβηγία, η Δανία και η Ολλανδία, έχουν χρηματοδοτήσει τέτοιες βάσεις δεδομένων (Hillis & Munro, 2005). Βάσεις δεδομένων τεραστίων μεγεθών, όπως το Ιστορικό Αρχείο και η Πολιτιστική και Γενεαλογική Ψηφιακή Συλλογή της Κεντρικής Μακεδονίας του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού έχουν κατασκευαστεί και στην Ελλάδα, ενδυναμώνοντας την ιστορική επιστήμη (Κιμουρτζής, 2007· Τζεδόπουλος κ.ά., 2014). Αυτές οι βάσεις δεδομένων μπορούν να αξιοποιηθούν στην τάξη, αφού η επεξεργασία τους με τεχνολογικά ή μη μέσα αναμένεται να οδηγήσει τους μαθητές στην όξυνση της κριτικής σκέψης, στον προβληματισμό και την ανάπτυξη ερευνητικών ικανοτήτων· οι μαθητές μαθαίνουν τη σημασία της διασταύρωσης των πηγών, τον έλεγχο τους προκειμένου να απαλλαγούν από τις στρεβλώσεις και τις υπερβολές (Amengor, 2011· Βακαλούδη, 2003· ΒΕCΤΑ, 2004).

Επίσης, η χρήση λογισμικών τύπου χρονολογίου (timeline) θα μπορούσε να συντείνει στη βελτίωση της αντίληψης του ιστορικού χρόνου και να βοηθήσει τους μαθητές να τοποθετήσουν τα γεγονότα σε μια χρονολογική σειρά (Munro, 2000). Επιπλέον οι ΤΠΕ βοηθούν στη μείωση των περιορισμών της γραφής καθώς οι μαθητές δεν χρειάζεται να αναλώνονται στην καταγραφή σημειώσεων κατά τη διάρκεια του μαθήματος, αφού έχουν

προφορικών και κάθε είδους μαρτυριών, με βάση την οποία μπορεί να προκύψουν ερωτήματα και να διατυπωθούν υποθέσεις ή συμπεράσματα για το παρελθόν και κατ' επέκταση για το παρόν.» (σελ. 14).

τη δυνατότητα να μελετήσουν τις διαφάνειες του λογισμικού παρουσιάσεων που ετοίμασε ο εκπαιδευτικός ή άλλες ηλεκτρονικές σημειώσεις ή πηγές και άρα την ώρα της διδασκαλίας μπορούν να επικεντρωθούν στο ιστορικό θέμα που συζητείται και αναπτύσσεται. Αυτό όχι μόνο αυξάνει τον ωφέλιμο χρόνο, αλλά επίσης ενθαρρύνει τον προβληματισμό, την εις βάθος σκέψη και την κατανόηση (Amengor, 2011). Ωστόσο και η χρήση λογισμικού γενικής χρήσης, όπως ο επεξεργαστής κειμένου, μπορεί να καταστεί χρήσιμη, καθώς μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στην οργάνωση του υλικού τους (Παπανικολάου, Τσαγκάνου & Γρηγοριάδου, 2002), ενώ δύναται να χρησιμοποιηθεί για τη σύγκριση και αξιολόγηση των πηγών (Τσορτανίδου, 2016).

Παράλληλα, έρευνες καταδεικνύουν τη σημασία των αισθήσεων της όρασης και της ακοής στη διεργασία της μάθησης και στην ανάπτυξη της βιωματικής μάθησης (Βακαλούδη & Δαγδιλέλης, 2014; Κουνέλη, 2006). Στην περίπτωση του μαθήματος της Ιστορίας όμως στις πλείστες των περιπτώσεων είναι σχεδόν αδύνατο να εκτεθούν φυσικά ιστορικά μνημεία και αντικείμενα στη σχολική τάξη. Στην άρση αυτών των εμποδίων έχει συμβάλει τα μέγιστα η τεχνολογία με τη βοήθεια της οποίας μπορεί να αναπαραχθεί η εικόνα τους επιτυγχάνοντας έτσι την εποπτικότητα.

Σημαντική και η δυνατότητα που προσφέρουν οι προσομοιώσεις, αφού ο μαθητής καταφέρνει να «συμμετάσχει», έστω εικονικά σε ένα ιστορικό γεγονός, να «ζήσει» σε μια άλλη ιστορική περίοδο, να «βιώσει» την κρισιμότητα των αποφάσεων ορισμένων ιστορικών προσώπων, να «περιηγηθεί» σε αρχαιολογικούς ή μουσειακούς χώρους μακρινούς χρονικά ή γεωγραφικά, ακόμα και να ξανακατασκευάσει επιτεύγματα του παρελθόντος με τη μοντελοποίηση. (Amengor, 2011; Βακαλούδη, 2003; Βακαλούδη & Δαγδιλέλης, 2014; Κουνέλη, 2006; Munro, 2000; Τσιβάς, 2014). Ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει εμπλεκόμενος ενεργητικά και βιωματικά με τρόπο γοητευτικό, έχοντας βιώσει μια αυθεντική εμπειρία (Τσιβάς, 2014).

Ακόμη, μελετητές έχουν προτείνει την αξιοποίηση στη διδασκαλία της Ιστορίας των ηλεκτρονικών παιχνιδιών πλακισωμένων με τις κατάλληλες παιδαγωγικές πρακτικές πετυχαίνοντας τη θετική ανταπόκριση, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών, την ενίσχυση των ιστορικών τους γνώσεων, την καλύτερη εμπέδωση όσων διδάχτηκαν, την ώθηση στην

έρευνα και στη σύγκριση. Επιπλέον τα παιχνίδια προσομοιώσεων μπορούν να ενδυναμώσουν την ενσυναισθητική πρόσληψη των γεγονότων. Κυρίως όμως τα ηλεκτρονικά παιχνίδια συμβάλλουν στην κατανόηση της πολυπρισματικής υποκειμενικής ερμηνείας των ιστορικών γεγονότων (Μουλά, 2015).

Επίσης, η Γαϊτάνη (2015) προτείνει τη συμμετοχή των μαθητών σε ανοικτές τηλεδιασκέψεις με μαθητές άλλων σχολείων στα πλαίσια του μαθήματος της Ιστορίας ώστε οι μαθητές να συνδιαλέγονται για ιστορικά ζητήματα, να εκφράζουν τις ιδέες τους τονίζοντας την πολυπολιτισμικότητα, να κατανοούν τον πλουραλισμό της ιστορίας και να μαθαίνουν συνεργαζόμενοι. Η ιστορική σκέψη επικοινωνείται καλύτερα μέσω των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων συζητήσεων (forum) στα οποία ενθαρρύνονται ακόμα και οι πιο συνεσταλμένοι μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους, γίνεται ανταλλαγή ιδεών, αλλά και ο εκπαιδευτής παρακολουθώντας και συμμετέχοντας σε αυτά τα περιβάλλοντα μπορεί να αντιληφθεί τυχόν παρανοήσεις των μαθητών για το μάθημα και σημεία στα οποία δεν επιτεύχθηκε επαρκής κατανόηση από τους μαθητές (Γιακουμάτου, 2006).

Η ψηφιακή αφήγηση συνιστά άλλο ένα χρήσιμο εργαλείο, το οποίο δύναται να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία της Ιστορίας (Robin, 2006). Οι μαθητές δημιουργώντας μια δική τους ψηφιακή ιστορία μπορούν να “ζωντανέψουν” ιστορικά γεγονότα, αλλά και ο εκπαιδευτικός συνθέτοντας τη δική του ψηφιακή αφήγηση, η οποία δύναται για παράδειγμα να αποτελέσει την αφορμή του μαθήματος, ελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών (Robin, 2006).

Ακόμη τα ψηφιακά συλλογικά μέσα, όπως τα ιστολόγια και τα wiki δύναται να αξιοποιηθούν στη μάθηση της Ιστορίας, καθώς έχουν δυνατότητες αλληλεπίδρασης και οικοδόμησης της γνώσης, ενώ παράλληλα αποτελούν ως επί το πλείστον γνώριμα περιβάλλοντα για τους εκπαιδευομένους (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010· Αντωνίου & Μαχαϊρίδου, 2009· Bozarth, 2010· Σωτηριάδου & Παπαδάκης, 2013).

Επιπρόσθετα, η γόνιμη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία από τον εκπαιδευτικό μπορεί να συμβάλει σε μια πιο εξατομικευμένη μάθηση καθώς οι τεχνολογίες έχουν τη δυνατότητα να ταιριάζουν καλύτερα στις ατομικές και προσωπικές ανάγκες του κάθε

μαθητή ενθαρρύνοντας διαφορετικά στυλ μάθησης και να τον βοηθήσουν να κατανοήσει σε μεγαλύτερο βαθμό το μάθημα της Ιστορίας, αφού μπορεί να παρακολουθήσει με τους δικούς του ρυθμούς μάθησης (Fisher, 2000). Γενικά όμως οι περισσότεροι ερευνητές τονίζουν την ενίσχυση του ενδιαφέροντος των μαθητών για το μάθημα, τη διαδραστικότητα που χαρακτηρίζει τη μαθησιακή διεργασία και τη δυνατότητα για αξιοποίηση σύγχρονων στρατηγικών διδασκαλίας και μάθησης (Τσιβάς, 2011).

Βέβαια, οι ΤΠΕ, ως εργαλείο, μπορούν από δώρο του Προμηθέα να μετατραπούν σε κουτί της Πανδώρας, αν δεν ενσωματωθούν με προσοχή στη μαθησιακή διεργασία (Fisher, 2000). Η ακατάλληλη χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας μπορεί φέρει ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, το υλικό στο διαδίκτυο, αν και μεγάλο στον αριθμό, μπορεί να έχει παραπλανητικά, αναληθή στοιχεία, οι μαθησιακές δραστηριότητες που προτείνονται δεν είναι πάντα αξιόλογες ή ακόμα μπορεί το διαδικτυακό υλικό να καταστεί επικίνδυνο για τους μαθητές καθώς δεν είναι όλες οι ιστοσελίδες ασφαλείς (Haydn, 2003). Οι Keiper et al. (2000) επισημαίνουν τον κίνδυνο οι μαθητές να επισκέπτονται ακατάλληλες ιστοσελίδες για αυτό είναι αναγκαία η συνεχής και στενή επίβλεψή τους από τους διδάσκοντες ώστε να αποτρέψουν την πρόσβαση σε υλικό άσχετο με το μάθημα. Επιπλέον ορισμένες φορές η δυσκολία εύρεσης σχετικού υλικού ενδεχομένως να αναπτύξει αισθήματα απογοήτευσης στους μαθητές ή αντίθετα ο μεγάλος όγκος πληροφοριών στο διαδίκτυο ίσως να προκαλέσει σύγχυση (Dorpen, 2002).

Είναι επίσης αρκετά σύνηθες φαινόμενο ορισμένοι μαθητές κατά τη σύνθεση εργασιών στο μάθημα της Ιστορίας, να αντιγράφουν αυτούσια χωρία από διαδικτυακές πηγές όπως η Wikipedia, χωρίς να παραπέμπουν σε αυτές. Καταλήγουν να συγγράφουν και να συρράβουν πηγές χωρίς να αντιλαμβάνονται το μείζον ζήτημα της λογοκλοπής (Konieczny, 2012). Ένα άλλο πρόβλημα που μπορεί να προκύψει από την χρήση των ΤΠΕ στην Ιστορία είναι ότι οι μαθητές, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ορισμένες φορές στην άντληση πληροφοριών από το διαδίκτυο, θεωρούν τον παγκόσμιο ιστό ως τη βασική πηγή για άντληση πληροφοριών για το μάθημα της Ιστορίας παραβλέποντας τις έντυπες πηγές

ή ακόμη και τα αρχαιολογικά τέχνηρα (artifacts)⁴ βασική λανθασμένη αντίληψη που οι διδάσκοντες οφείλουν να διαφοροποιήσουν (Dorpen, 2002). Επιπρόσθετα, γίνεται αντιληπτή η αδυναμία αρκετών μαθητών να επεξεργαστούν και να αξιολογήσουν τις διαθέσιμες πληροφορίες, να διεισδύσουν σε βάθος στο θέμα που ερευνούν, να συγκρίνουν αντίθετες απόψεις και να ζυγίσουν ανταγωνιστικές προοπτικές οικοδομώντας παράλληλα μεταγνωστικές δεξιότητες (Dorpen, 2002· Keiper et al., 2000). Έτσι κρίνεται απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί να μούν τους μαθητές στον τρόπο ερμηνείας και κρίσης των πληροφοριών ώστε να καταλήγουν σε συμπεράσματα χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικές πηγές (Amengor, 2011).

2.4 Προβλήματα στη διδακτική της Ιστορίας

Όπως υποδείχθηκε πιο πάνω, η χρήση των ΤΠΕ θα μπορούσε να αποδειχτεί ιδιαίτερα ωφέλιμη για το σχολικό μάθημα της Ιστορίας και ενδεχομένως να αντιμετωπίσει κάποια από τα ζητήματα που απασχολούν όσους εμπλέκονται με τη διδακτική του μαθήματος. Ένα τέτοιο ζήτημα προκύπτει από μελέτες στον ελληνόφωνο αλλά και διεθνή χώρο που καταδεικνύουν την αρνητική στάση μεγάλου ποσοστού μαθητών παγκοσμίως απέναντι στο μάθημα της Ιστορίας, ενώ παράλληλα καταγράφονται χαμηλές βαθμολογίες στις εξετάσεις και τα διαγνωστικά τεστ (Αβδελά, 2007· Holland, 2011· Soboroff, 2011).

Ο Idrissi (στο Κόκκινος & Γατσωτής, 2008) αναφερόμενος στα προβλήματα της διδασκαλίας της Ιστορίας εύστοχα σημειώνει την αναντιστοιχία ανάμεσα στους προγραμματικούς στόχους των Υπουργείων Παιδείας και τις διδακτικές και μαθησιακές πρακτικές, όπως αυτές εφαρμόζονται στα σχολεία. Επίσης τονίζει τη αναντιστοιχία στην επιστημολογική θεμελίωση της ιστορίας με τη διαμεσολάβησή της και την έμμεση προβολή προσωπικών απόψεων των εκπαιδευτικών στο μάθημα της Ιστορίας καθώς και την έμφαση σε εμπειρικά πορίσματα αντί των σύγχρονων επιστημονικών (ό.π.).

⁴ Τέχνηρα ή τεχνουργήματα είναι «φορητά αντικείμενα κατασκευασμένα ή τροποποιημένα από τον άνθρωπο, όπως λίθινα εργαλεία, αγγεία και μεταλλικά όπλα» (Renfrew & Bahn, 2001, σελ. 46).

Επιπλέον η διδασκαλία της Ιστορίας συχνά περιορίζεται στη μία και μοναδική αφήγηση του σχολικού εγχειριδίου, ενώ αντίθετα το παρελθόν έχει πολλαπλές εκδοχές, αφού ένα ιστορικό γεγονός μπορεί να εξεταστεί από διαφορετικές οπτικές θέτοντας διαφοροποιημένα ερωτήματα (Αβδελά, 2007· Lee, 2006). Δίνεται ακόμη έμφαση στην απομνημόνευση κοινωνικο-οικονομικών και πολεμικών γεγονότων, με αποτέλεσμα οι μαθητές να θεωρούν το μάθημα μια συλλογή ονομάτων και ημερομηνιών που δυσκολεύονται να συγκρατήσουν και να κατανοήσουν, οδηγώντας τους σε μηχανική και 'αδρανή μάθηση'. Εν ολίγοις δεν επεξηγείται σε αυτούς η αξία και χρησιμότητα της Ιστορίας, με αποτέλεσμα το αντικείμενο να μη θεωρείται ενδιαφέρον ενώ συχνά να διαμορφώνεται αρνητική, αν όχι εχθρική, στάση από τους μαθητές (Αβδελά, 2007· Βακαλούδη & Δαγδιλέλης, 2014).

Αντίθετα οι ΤΠΕ με τις δυνατότητες αναπαραγωγής εικόνας, ήχου, βίντεο, πρόσβασης στο διαδίκτυο και αξιοποίησης των ηλεκτρονικών υπολογιστών μπορούν να κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον βελτιώνοντας τη στάση των μαθητών απέναντι σε αυτό και να διευκολύνουν την κατανόησή του (Βακαλούδη, 2014· Τσιβάς, 2011). Επίσης καθώς οι ΤΠΕ επιτρέπουν την πρόσβαση σε ευρύ φάσμα πηγών μπορούν να άρουν τον περιορισμό στη χρήση του σχολικού εγχειριδίου αποκλειστικά και να ωθήσουν στην ερευνητική μάθηση, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να αναζητούν, να αναλύουν και να αξιολογούν το υλικό τους, αντί να απομνημονεύουν πληροφορίες (Βακαλούδη, 2014· Παρασκευόπουλος & Κοσκινάς, 2014).

2.5 Εξωτερικά Εμπόδια στην Ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη Σχολική Τάξη

Παρά τις πολιτικές ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στα σχολεία και τις επενδύσεις για την υλοποίησή τους η βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι η αξιοποίησή τους δεν συμβαίνει σε ικανοποιητικό βαθμό (Vrasidas, 2015). Κατά τη διερεύνηση των εμποδίων στην αποτελεσματική ενσωμάτωση, αναδείχθηκαν διάφοροι εξωτερικοί παράγοντες.

Ως “πρώτης τάξης” ανασταλτικοί παράγοντες, που δυσχεραίνουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ, ονομάζονται οι αλλαγές που προσαρμόζουν τις σημερινές πρακτικές με τρόπο που δεν αλλάζουν όμως υπάρχουσες δομές, θεωρούνται η έλλειψη ποιοτικών πόρων και χρόνου για σχεδιασμό και ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, η δυσκολία πρόσβασης σε ΤΠΕ και η ανεπαρκής τεχνική υποστήριξη (Ertmer, 2005). Οι ανασταλτικοί παράγοντες “πρώτης τάξης” αφορούν ζητήματα που δεν επηρεάζουν, τη διάρθρωση και οργάνωση του χώρου της εκπαίδευσης και τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών ενώ είναι, σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές, εξωγενή (Ertmer, 2005· Kler, 2015· Prestridge, 2012).

Άλλα εμπόδια “πρώτης τάξης” που αναφέρονται είναι ο όγκος της διδακτέας ύλης με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα, που δεν αφήνει περιθώρια χρόνου στους εκπαιδευτικούς να πειραματιστούν με τα νέα τεχνολογικά εργαλεία καθώς και η ανάγκη των εκπαιδευτικών για περισσότερη παιδαγωγική και τεχνολογική στήριξη (Vrasidas, 2015· Gülbahar & Güven, 2008). Αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι η περαιτέρω ανάπτυξη της άτυπης μάθησης για επαγγελματική εξέλιξη (Vrasidas, 2015) και η επάρκεια τεχνολογικών μέσων στα σχολεία (Petko, 2012) θα λειτουργούσαν ως ενισχυτικοί παράγοντες για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Αυτά τα εμπόδια που δυσκολεύουν την αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ ισχύουν και στην περίπτωση του μαθήματος της Ιστορίας. Με βάση έρευνα του Hayden (2001) βασικοί λόγοι που φαίνεται να δυσχεραίνουν την ενσωμάτωση των τεχνολογιών από τους εκπαιδευτικούς στο μάθημα της Ιστορίας είναι η έλλειψη χρόνου να σχεδιάσουν την ενσωμάτωση των τεχνολογιών στο μάθημα, η δυσκολία πρόσβασης σε υπολογιστές και η πίεση να καλύψουν το περιεχόμενο της διδακτέας ύλης. Σημαντικό ρόλο έχει και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ που είναι ελλιπής (Ψυχογιού, 2009).

2.6 Στάση των Εκπαιδευτικών Απέναντι στις ΤΠΕ

Παρά το γεγονός ότι το πρόβλημα του τεχνολογικού εξοπλισμού των σχολείων έχει σε πολλές περιπτώσεις αμβλυθεί με τις σχολικές αίθουσες να διαθέτουν πλέον υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο, η χρήση τους για παιδαγωγικούς σκοπούς παραμένει μειωμένη (Vrasidas, 2015) υποδεικνύοντας παράλληλα την πολυπλοκότητα που διακρίνει την αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση (Mama & Hennessy, 2013).

Επιπρόσθετα των εξωτερικών ή 'πρώτης τάξης' εμποδίων που αναφέρθηκαν πιο πάνω, άλλοι παράγοντες φαίνονται να επηρεάζουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα. Αυτοί οι παράγοντες έχουν κατηγοριοποιηθεί ως 'δεύτερης τάξης' εμπόδια και σχετίζονται με τις θεμελιώδεις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, απαιτώντας νέους τρόπους θέασης και πρακτικής. Γενικώς, οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών ασκούν επιρροή στις συμπεριφορές τους στην τάξη (Prestridge, 2012) και έχουν αυξημένες συνέπειες στη διδασκαλία τους συμπεριλαμβανομένων και των μαθητικών επιδόσεων (Petko, 2012·Vrasidas, 2015). Ειδικά στην περίπτωση της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη διδακτική και μαθησιακή διεργασία, η διαμόρφωση των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών θεωρήθηκε θεμελιώδης τονίζοντας ότι οι «πεποιθήσεις και αντιλήψεις για το ρόλο της τεχνολογίας» που οι εκπαιδευτικοί ενστερνίζονται, αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν την παιδαγωγική τους συλλογιστική (Mama & Hennessy, 2013). Ως εκ τούτου η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στις ΤΠΕ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο βαθμό και στους τρόπους που τις ενσωματώνουν στο διδακτικό τους έργο, για αυτό και χρήζει μελέτης (Fernandez-Batanero & Colmenero-Ruiz, 2016· Kusano, Frederiksen, Jones, Kobayashi, Mukoyama, Yamagishi, Ishizuka, 2013· Mama & Hennessy, 2013). Εντούτοις οι ερευνητές δεν έχουν συμφωνήσει απόλυτα όσον αφορά τους παράγοντες που διαμορφώνουν τη στάση των εκπαιδευτικών (Mustafina, 2016).

Η στάση αυτή φαίνεται να διαφοροποιείται ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς από πολύ θετική έως πολύ αρνητική εξαιτίας ποικίλων παραγόντων που ενδέχεται να την επηρεάσουν (Mustafina, 2016). Οι Mama & Hennessy (2013) διακρίνουν τέσσερις τάσεις όσον αφορά τις αντιλήψεις των διδασκόντων για τις ΤΠΕ, ότι αυτές συνιστούν εργαλείο

διαφοροποίησης, δυναμικό εργαλείο, βολικό εργαλείο ή ανατρεπτικό εργαλείο υιοθετώντας πρακτικές ενσωμάτωσης, πρακτικές επαύξησης, περιστασιακές πρακτικές και εχθρικές πρακτικές, αντίστοιχα. Δηλαδή, ορισμένοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι είναι θεωρούν τις ΤΠΕ ικανές να μετασχηματίσουν ουσιαστικά την πρακτική τους τις ενσωματώνουν με ποικίλους παιδαγωγικούς τρόπους. Όσοι θεωρούν ότι οι ΤΠΕ είναι ένα δυναμικό εργαλείο, κυρίως ως προς την άντληση πληροφοριών ή και τις δυνατότητες παρουσίασης που προσφέρουν, χρησιμοποιούν την τεχνολογία αλλά όχι με τρόπο που να τροποποιεί την πρακτική τους. Αντίθετα όσοι θεωρούν την τεχνολογία ένα βολικό εργαλείο, κυρίως ως προς τον διεκπεραιωτικό/διοικητικό τομέα την χρησιμοποιούν περιστασιακά, ενώ όσοι θεωρούν την τεχνολογία ως ανταγωνιστική του ρόλους τους αποφεύγουν να την χρησιμοποιούν. Ο φόβος ορισμένων εκπαιδευτικών αντικατάστασής τους από την τεχνολογία επισημαίνεται και από τους Kusano et al. (2013).

Οι Kusano et al. (2013) συμπληρώνουν ως παραμέτρους που λειτουργούν ανασταλτικά στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών, διαμορφώνοντας αρνητική στάση από τους εκπαιδευτικούς απέναντι στις τεχνολογίες, το άγχος του υπολογιστή, την πεποίθηση ότι οι νέες τεχνολογίες αποσπούν την προσοχή των μαθητών και τέλος ότι η κατάρτισή τους σε αυτές είναι ανεπαρκής.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες που έχουν βρεθεί από ερευνητές να επηρεάζουν την αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική εκπαίδευση σχετίζονται με την αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ, την τεχνική κατάρτιση στις ΤΠΕ, το φύλο και την ηλικία των διδασκόντων. Ειδικά ως προς το φύλο και την ηλικία, όμως, οι ερευνητές δεν είναι σε θέση να συμφωνήσουν πώς επηρεάζουν τη στάση των διδασκόντων απέναντι στις ΤΠΕ (Fernandez-Batanero & Colmenero-Ruiz, 2016· Mustafina, 2016· Kusano et al., 2013).

Η στάση του εκπαιδευτικού ως προς τη χρήση της τεχνολογίας στην τάξη είναι ενδεικτική του βαθμού ενσωμάτωσής της κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας (Kusano et al., 2013· Mama & Hennessy, 2013). Παρόλα αυτά αξίζει να τονιστεί ότι οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών δεν ταυτίζονται απολύτως με την πραγματική πρακτική που εφαρμόζουν στο διδακτικό τους έργο (Mama & Hennessy 2013, Petko, 2012).

Η έρευνα του Haydn (2001) έδειξε ότι άλλοι βασικοί λόγοι που φαίνεται να λειτουργούν ανασταλτικά στην ενσωμάτωση των τεχνολογιών από τους εκπαιδευτικούς στο μάθημα της Ιστορίας είναι η μειωμένη αυτοπεποίθηση όσον αφορά τη χρήση τους, η αγωνία για τη διαχείριση της τάξης από τις επιπτώσεις της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και η «ιδεολογική» αντίσταση στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι έρευνα των Τζιμογάννη & Κόμη (2006) έδειξε ότι οι φιλόλογοι και ορισμένες άλλες ειδικότητες, οι μαθηματικοί, οι θεολόγοι, οι γυμναστές και οι καθηγητές κοινωνικών επιστημών εμφανίζονται περισσότερο αρνητικοί όσον αφορά το ρόλο των ΤΠΕ στην εκπαίδευση από άλλες ειδικότητες, όπως οι καθηγητές φυσικών επιστημών, τεχνολογίας και ξένων γλωσσών που φαίνονται να υιοθετούν μια πιο θετική στάση.

Κεφάλαιο 3

Θεωρητικό Υπόβαθρο: Μοντέλα Αποδοχής της Τεχνολογίας

Όπως προαναφέρθηκε, οι στάσεις και πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για τις νέες τεχνολογίες, ασκούν καταλυτικό ρόλο στο βαθμό χρησιμοποίησής τους (Vrasidas, 2015). Για το λόγο αυτό έγινε προσπάθεια να καταρτιστούν θεωρητικά μοντέλα τα οποία να καταμετρούν τους παράγοντες που ασκούν περισσότερη ή λιγότερη επιρροή στους ανθρώπους προδιαγράφοντας την ανταπόκριση που θα τύχουν οι νέες τεχνολογίες. Στην ενότητα αυτή εξετάζεται ένα από αυτά τα μοντέλα που εστιάζει στην αποδοχή των ΤΠΕ από τους εμπλεκόμενους. Τα μοντέλα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν από την παρούσα έρευνα καθώς η στάση, οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, όπως και τους παράγοντες που μπορούν να τη διαμορφώσουν αποτελεί πεδία που θέτει υπό εξέταση.

Ο Davis (1989) ανέπτυξε το Μοντέλο Αποδοχής της Τεχνολογίας (Technology Acceptance Model-TAM) που στόχο έχει να προβλέπει τη συμπεριφορά των ανθρώπων ως προς την αποδοχή της τεχνολογίας. Ακολουθώντας τη συμπεριφοριστική προσέγγιση επεξηγεί τη στάση των ανθρώπων απέναντι στους υπολογιστές, την αποδοχή ή απόρριψή τους. Το μοντέλο που πρότεινε ο Davis βασίζεται στη Θεωρία της Λογικής Πράξης (Theory of Reasoned Action) των Ajzenand & Fishbein (1980) σύμφωνα με την οποία η ανθρώπινη συμπεριφορά συνδέεται με την πρόθεση εκπλήρωσης μιας πράξης. Αν και έχουν προταθεί και άλλα μοντέλα για τη διερεύνηση της αποδοχής της τεχνολογίας από τους χρήστες, αυτό έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον από τη βιβλιογραφία, έχοντας συσσωρεύσει αρκετά

ικανοποιητική εμπειρική υποστήριξη για τη συνολική επεξηγηματική δύναμή του (Chuttur, 2009· Hu, Chau, Liu Sheng & Tam, 1999).

Κατ' αρχήν ο Davis (1989) θεωρεί ότι η αρχική εντύπωση που ένα πληροφοριακό σύστημα (ΠΣ)⁵ δημιουργεί στον εν δυνάμει χρήστη αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την τελική στάση του. Η αρχική εντύπωση επηρεάζει την πρόθεση της συμπεριφοράς του ατόμου όσον αφορά την υιοθέτηση ή απόρριψη της χρήσης ενός ΠΣ, η οποία παράλληλα καταδεικνύει υψηλή συσχέτιση με την πραγματική χρήση του συστήματος. Η αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης και η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα θεωρούνται ως παράμετροι που επηρεάζουν τη στάση του χρήστη απέναντι στη συγκεκριμένη τεχνολογία. Οι δύο αυτές γνωστικές πεποιθήσεις έχουν αναγνωρισθεί ως παράγοντες στατιστικά ανεξάρτητοι. Και οι δύο αυτές πεποιθήσεις είναι άμεσα επηρεαζόμενες από τα χαρακτηριστικά του σχεδιασμού του συστήματος (Γαλανοπούλου & Χατζής, 2014· Chuttur, 2009· 2014· Davis, 1989· Venkatesh & Bala, 2008). Το Μοντέλο Αποδοχής της Τεχνολογίας μπορεί επίσης να εντοπίσει πώς εξωτερικές μεταβλητές επηρεάζουν τη στάση, τα πιστεύω και την πρόθεση χρήσης των τεχνολογιών (Davis, 1989· Park, 2009).

Με το TAM ωστόσο ήταν δύσκολο να αναγνωριστούν οι λόγοι πίσω από την αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης ή την αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, τις μεταβλητές δηλαδή οι οποίες χρησιμοποιούνται στο μοντέλο. Μία άλλη από τις πιο κοινές επικρίσεις του TAM υπήρξε η έλλειψη της έμπρακτης καθοδήγησης ώστε να επιτευχθεί αύξηση της αποδοχής και χρήσης των ΠΣ. Για την αντιμετώπιση αυτών των περιορισμών έχουν γίνει προσπάθειες από ερευνητές επεκτείνοντας το αρχικό μοντέλο (Venkatesh & Bala, 2008· Venkatesh & Davis, 2000).

Αυτό οδήγησε στην εξέλιξη του αρχικού μοντέλου του Davis. Στο TAM2 (Venkatesh & Davis, 2000) έγινε αποδεκτό ότι επιπρόσθετοι εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν τις αντιλήψεις περί χρήσης της τεχνολογίας. Τόσο κοινωνικές διαδικασίες,

⁵ Το Πληροφοριακό Σύστημα είναι ένα οργανωμένο και αυτοματοποιημένο σύστημα πληροφοριών που συγκεντρώνει, αποθηκεύει, επεξεργάζεται και διανέμει δεδομένα που σχετίζονται με διαφορετικά τμήματα ενός οργανισμού. Αυτά τα δεδομένα τυγχάνουν επεξεργασίας σε διάφορες μορφές, όπως γραφήματα, διαγράμματα και αναφορές για τη δημιουργία ακριβών και σημαντικών πληροφοριών για τη διαχείριση. Υπάρχουν διάφοροι τύποι πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την καλύτερη κατανόηση της αγοράς και της επιχείρησης (Ranisavljević, Spasić, & Mladenović-Ranisavljević, 2012).

όπως η υποκειμενική νόρμα, δηλαδή το κοινωνικό πρότυπο συμπεριφοράς, η ελευθερία βούλησης και η εικόνα για την τεχνολογία, αλλά και γνωστικές διεργασίες, όπως η συνάφεια εργασίας, δηλαδή ο βαθμός στον οποίο θεωρείται ότι μια τεχνολογία ταιριάζει με τα εργασιακά καθήκοντα του ατόμου, η ποιότητα της παραγωγής, η αποδειξιμότητα του αποτελέσματος, δηλαδή κατά πόσο είναι ορατά τα αποτελέσματα από τη χρήση της τεχνολογίας, η αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης και τέλος η εμπειρία από τη χρήση του συστήματος σχετίζονται σημαντικά με την αποδοχή μιας τεχνολογίας από το χρήστη (Davis, 1989· Γαλανοπούλου & Χατζής, 2014· Park, 2009· Venkatesh & Davis, 2000). Στόχος του TAM2 είναι η βελτίωση της κατανόησης της συμπεριφοράς της αποδοχής του χρήστη σε σχέση με το αρχικό μοντέλο.

Ένα σημαντικό εύρημα που επίσης προέκυψε ήταν η αλληλεπίδραση μεταξύ συνάφειας της εργασίας και της ποιότητας της απόδοσης στον καθορισμό της αντιλαμβανόμενης χρησιμότητας. Δηλαδή οι αποφάσεις σχετικά με τη χρησιμότητα ενός συστήματος επηρεάζονται από τους εργασιακούς στόχους ενός ατόμου και από τις εκ των υστέρων βιωμένες συνέπειες της χρήσης του συστήματος, ενώ η ποιότητα της απόδοσης αποκτά μεγαλύτερη σημασία σε αναλογία με τη συνάφεια της εργασίας του ατόμου με το σύστημα (Venkatesh & Davis, 2000).

Συνδυάζοντας το TAM2 (Venkatesh & Davis, 2000) και μια άλλη θεωρία, το μοντέλο των καθοριστικών παραγόντων της αντιλαμβανόμενης ευκολίας χρήσης (Model of determinants of perceived ease of use)⁶ (Venkatesh, 2000) οι Venkatesh & Bala (2008) ανέπτυξαν το TAM3, το οποίο παρουσιάζει τους καθοριστικούς παράγοντες αποδοχής και χρήσης της τεχνολογίας από τα άτομα. Σύμφωνα με τους δημιουργούς του συνιστά βελτίωση του TAM2, αφού προσθέτει στις μέχρι πρότινος γνώσεις μας για την κατανόηση των αντιδράσεων των χρηστών στις νέες τεχνολογίες. Συνιστά ένα ολοκληρωμένο και δυναμικό μοντέλο το οποίο μπορεί να λειτουργήσει καθοδηγητικά στη λήψη αποφάσεων

⁶ Ο Venkatesh (2000) υποστήριξε ότι τα άτομα θα σχηματίσουν πρώιμες αντιλήψεις για την αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης ενός συστήματος βασισμένου σε άξονες που σχετίζονται με τις γενικές πεποιθήσεις των ατόμων σχετικά με τους υπολογιστές και τη χρήση τους. Αυτές είναι η αυτο-αποτελεσματικότητα στον υπολογιστή, το άγχος του υπολογιστή, η διασκέδαση που προσφέρει ο υπολογιστής και οι αντιλήψεις για τον εξωτερικό έλεγχο, ότι δηλαδή υπάρχουν τεχνικές πηγές που θα προσφέρουν στήριξη για τη νέα τεχνολογία.

που σχετίζονται με την αγορά ΠΣ από εταιρείες και οργανισμούς καθώς δύναται να προβλέψει την αποδοχή τους από το προσωπικό (Venkatesh & Bala, 2008). Παρόλο που η αγορά ΠΣ από εταιρείες διαφέρει σε κάποιο βαθμό από τις προσπάθειες ένταξης και ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στα σχολεία, εφόσον πρόκειται για επιχειρηματική πράξη κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη και άλλες παράμετροι, όπως η σχέση κόστους- οφέλους, ωστόσο διακρίνονται κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα τους, καθότι η προμήθεια του τεχνολογικού εξοπλισμού στα δημόσια σχολεία της Κύπρου γίνεται κεντρικά από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού κατά παρόμοιο τρόπο που γίνεται στις εταιρείες. Επίσης η απόφαση της αγοράς ΠΣ στα κυπριακά δημόσια σχολεία δεν λαμβάνεται από αυτούς, εκπαιδευτικούς και μαθητές, που θα χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία όπως δηλαδή συμβαίνει και στις εταιρείες.

Η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα επηρεάζεται από την υποκειμενική νόρμα, δηλαδή τους κοινωνικούς κανόνες, την εικόνα, τη συνάφεια με την εργασία, την ποιότητα απόδοσης και την αποδειξιμότητα αποτελέσματος. Παράλληλα οι άξονες που καθορίζουν την αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης είναι η αυτο-αποτελεσματικότητα, οι αντιλήψεις του εξωτερικού ελέγχου, το άγχος και η διασκέδαση από τη χρήση των υπολογιστών (Σχήμα 1) (Al-Gahtani, 2016· Venkatesh & Bala, 2008).

Επιπλέον δηλώνονται τρεις σχέσεις που δεν είχαν αναφερθεί προηγουμένως. Υποστηρίζεται ότι η εμπειρία θα μετριάσει τις σχέσεις μεταξύ (α) της αντιλαμβανόμενης ευκολίας χρήσης και της αντιλαμβανόμενης χρησιμότητας⁷ (β) του άγχους του υπολογιστή και της αντιλαμβανόμενης ευκολίας στη χρήση⁸ και (γ) της αντιλαμβανόμενης ευκολίας χρήσης και της πρόθεσης συμπεριφοράς⁹ (Σχήμα 1). Η εμπειρία θεωρείται μια σημαντική μεταβλητή που επηρεάζει την υιοθέτηση των τεχνολογιών, καθώς οι αντιδράσεις των ατόμων προς αυτές μπορεί να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου (Venkatesh & Bala, 2008).

⁷ Η αυξανόμενη εμπειρία χρήσης ενός συστήματος θεωρείται ότι προσφέρει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι να χρησιμοποιηθεί ένα σύστημα (Venkatesh & Bala, 2008).

⁸ Η εμπειρία θεωρείται ότι θα μειώσει την επίδραση που προκαλεί το άγχος χρήσης του υπολογιστή στην αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης (ό.π.).

⁹ Η εμπειρία θεωρείται ότι θα μειώσει την επίδραση της αντιλαμβανόμενης ευκολίας χρήσης στη συμπεριφορική πρόθεση (ό.π.).

Το μοντέλο TAM3 χρησιμοποιήθηκε με επιτυχία από προηγούμενες έρευνες, όπως από τον Al-Gahtani (2016) για την εμπειρική διερεύνηση της αποδοχής της ηλεκτρονικής μάθησης και αφομοίωσης στη Σαουδική Αραβία. Ο ερευνητής βασίστηκε στο TAM3 προκειμένου να εντοπίσει τους παράγοντες που επηρεάζουν την πρόθεση των μαθητών που χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική μάθηση. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν την αξία και εγκυρότητα του μοντέλου. Ο Jeffrey (2015) έλεγξε μια δοκιμή του μοντέλου TAM3 προσθέτοντας δύο παράγοντες, την κόπωση της αλλαγής¹⁰ και υπερφόρτωσης¹¹ (Change Fatigue and Overload) δημιουργώντας ένα αναθεωρημένο μοντέλο. Ο ερευνητής συμπεραίνει ότι το TAM3 είναι ένα αποτελεσματικό μοντέλο όσον αφορά την πρόθεση συμπεριφοράς και χρήση για τις τεχνολογίες (Jeffrey, 2015).

Επίσης το TAM3 αξιοποιήθηκε από τους Meseguer Artola, Aibar Puentes, Lladós Masllorens, Minguiñón Alfonso & Lerga Felip (2014) σε έρευνά τους για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διδακτική χρήση της Wikipedia στην Ανώτατη Εκπαίδευση στην Καταλονία και από τους Behrend, Wiebe, London & Johnson (2011), οι οποίοι εξέτασαν τους παράγοντες που οδηγούν στην υιοθέτηση της τεχνολογίας, συγκεκριμένα του υπολογιστικού νέφους (cloud computing) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ΗΠΑ εξετάζοντας μια σειρά από παράγοντες πρόβλεψης, αλλά και των αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την αποδοχή μιας πλατφόρμας υπολογιστικού νέφους. Η έρευνα κατέληξε στο ότι η χρήση του υπολογιστικού νέφους από τους σπουδαστές ήταν συνάρτηση των αντιλήψεων ευκολίας χρήσης, καθώς και της πρόσβασης των φοιτητών σε εναλλακτικά εργαλεία. Η χρησιμότητα όμως δεν λειτούργησε ως παράγοντας πρόβλεψης της πραγματικής χρήσης. Ωστόσο, η χρησιμότητα προέβλεψε την πρόθεση του μαθητή να χρησιμοποιήσει τεχνολογίες υπολογιστικού νέφους στο μέλλον (Behrend, et al. 2011).

Έχει διαφανεί από την εφαρμογή του TAM3 σε προηγούμενες έρευνες ότι διαθέτει τη δυνατότητα να εξετάσει τις πεποιθήσεις των ατόμων -στην προκειμένη περίπτωση των εκπαιδευτικών- οι οποίες συμβάλλουν στην αποδοχή ή απόρριψη των νέων τεχνολογιών

¹⁰ Κόπωσης της Αλλαγής (Change Fatigue): η απάθεια απέναντι στην αλλαγή. Συναντάται όταν ένα άτομο έχει την αντίληψη ότι έχουν γίνει στο παρελθόν πολλές ανεπιτυχείς αλλαγές (Jeffrey, 2015).

¹¹ Υπερφόρτωση (Change Overload): Όταν τα άτομα καλούνται να αντιμετωπίσουν περισσότερες αλλαγές από όσο νιώθουν άνετα να το πράξουν (Jeffrey, 2015).

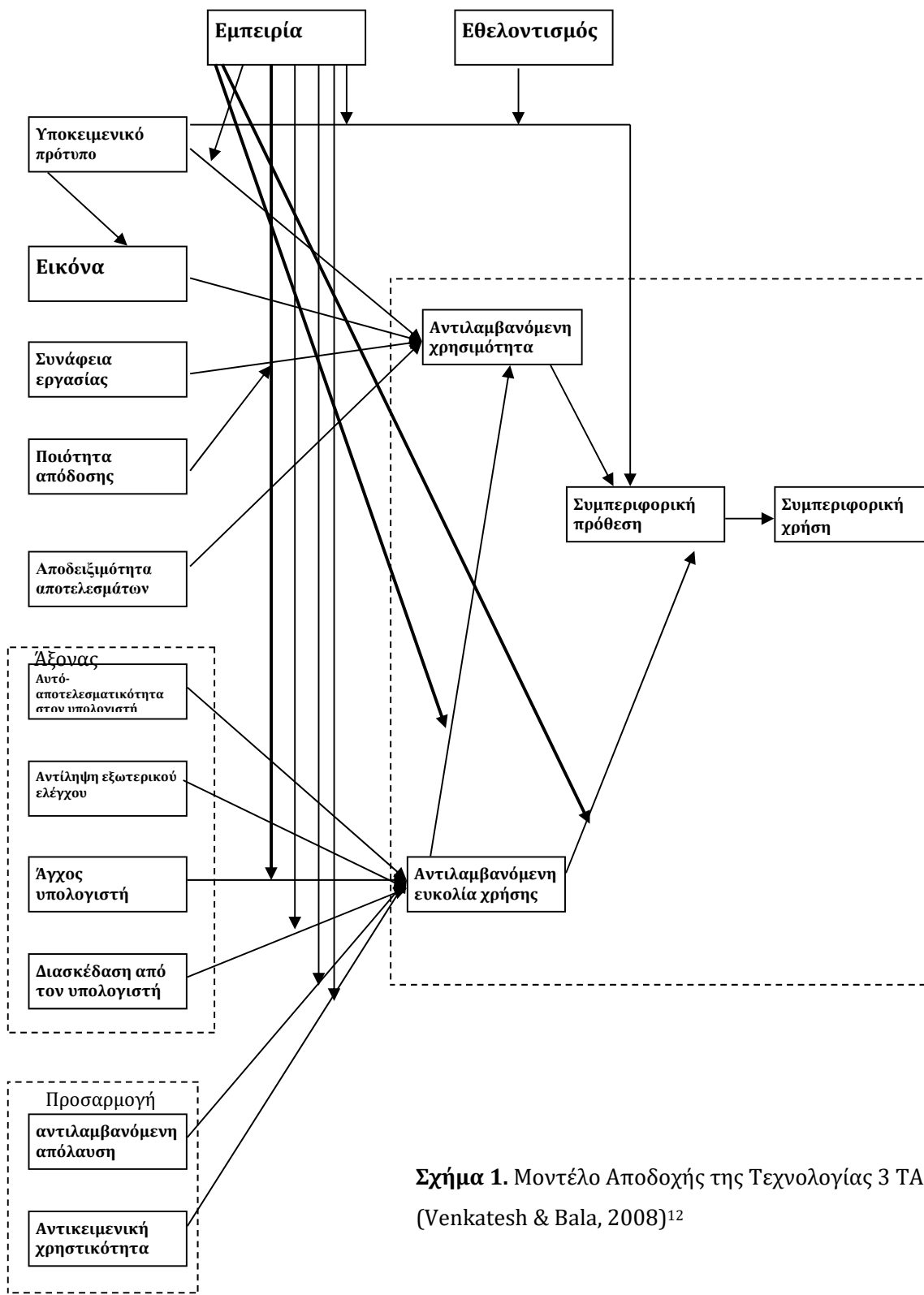
(Meseguer Artola et al., 2014). Οι προαναφερθείσες έρευνες αφορούσαν σπουδαστές, οι οποίοι είναι νέοι στην ηλικία και ως εκ τούτου ψηφιακοί αυτόχθονες, ενώ δεν επιβαρύνονται με επαγγελματικές υποχρεώσεις και η αξιοποίηση των ΤΠΕ δεν συνιστά για αυτούς υποχρέωση, αλλά επιλογή. Η παρούσα έρευνα έχει ως δείγμα εκπαιδευτικούς του μαθήματος της Ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση στην Κύπρο για τους οποίους η χρήση των ΤΠΕ αποτελεί επαγγελματική προτροπή. Παρά το γεγονός αυτό, οι έρευνες που ανασκοπήθηκαν κρίνονται σημαντικές γιατί καταδεικνύουν την καταλληλότητα του TAM3. Το μοντέλο λαμβάνει υπόψη τόσο εξωτερικούς παράγοντες, όπως η ποιότητα της απόδοσης της τεχνολογίας και η συνάφεια με την εργασία, όσο και εσωτερικούς, όπως η αυτοπεποίθηση στον υπολογιστή για να υπολογίσει την αποδοχή της τεχνολογίας. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι επικριτές του μοντέλου θεωρούν ότι η αυξημένη πολυπλοκότητα του TAM3 δεν βελτιώνει κατά πολύ την επεξήγηση της διαδικασίας αποδοχής και χρήσης της τεχνολογίας σε σύγκριση με παλαιότερα και πιο απλά μοντέλα TAM (Agudo-Peregrina, Hernández-García, & Pascual-Miguel, 2014).

Η παρούσα έρευνα επέλεξε το TAM3 ως το κατάλληλο μοντέλο, γιατί αποτελεί βελτιωμένη εκδοχή των προηγούμενων μοντέλων TAM1, TAM2 καθώς έχουν πληρωθεί κενά και έχουν διορθωθεί αδυναμίες τους (Venkatesh & Davis, 2000). Επιλέχτηκε ως το πιο ολοκληρωμένο, επικαιροποιημένο από τα θεωρητικά μοντέλα που προσμετρούν τους παράγοντες που επηρεάζουν τις στάσεις των ατόμων, στην υπό εξέταση περίπτωση των εκπαιδευτικών απέναντι στις νέες τεχνολογίες. Παράλληλα επιτρέπει την εξέταση των παραγόντων που επηρεάζουν την πρόθεση χρήσης νέων τεχνολογιών από τους εκπαιδευτικούς, η οποία βεβαίως επηρεάζει και τη συμπεριφορά χρήσης των εκπαιδευτικών απέναντι στην υιοθέτηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, όπου εστιάζει η παρούσα εργασία.

Παρόλο που η παρούσα έρευνα εξετάζει την αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς, το TAM3 μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο καθώς η πρόθεση χρήσης, σύμφωνα με τα μοντέλα αποδοχής της τεχνολογίας, συνδέεται με τη συμπεριφορά χρήσης. Ως εκ τούτου θεωρείται ότι η πρόθεση χρήσης, την οποία και ερευνά το TAM3, έχει καθοριστική επίδραση στην αξιοποίηση και ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών.

Το μοντέλο TAM3 λήφθηκε υπόψη κατά την επιλογή του εργαλείου της ποσοτικής έρευνας ώστε να διαφανούν ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη θετική ή αρνητική στάση των εκπαιδευτικών ως προς τις ΤΠΕ και πώς επηρεάζεται η συμπεριφορά χρήσης τους, ενώ λήφθηκε υπόψη και κατά τη σύνθεση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Επίσης κατά τη λήψη των συνεντεύξεων αξιοποιήθηκε το μοντέλο TAM3 καθώς οι συνεντευξιζόμενοι ερωτήθηκαν κατά πόσο οι απόψεις τους για τις ΤΠΕ επηρεάζονται από παράγοντες που το TAM3 θεωρεί ότι δύνανται να επηρεάσουν τη στάση, την πρόθεση χρήσης και τη συμπεριφορά.

Επιπλέον το TAM3 σχετίζεται άμεσα με δύο από τα τρία ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας που διατυπώνονται στη συνέχεια (Ερωτήματα 1 στο Μέρος Β' που εξετάζεται η στάση των εκπαιδευτικών ως προς τις ΤΠΕ, 2 και 3 του Μέρους Β' στα οποία οι συμμετέχοντες ερωτούνται για την αυτοπεποίθηση χρήσης των ΤΠΕ για προσωπικούς και για επαγγελματικούς σκοπούς αντίστοιχα και 4 όπου ερευνούνται οι παράγοντες που περιορίζουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας), και που αφορούν τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών καθώς και τους παράγοντες που επηρεάζουν την πρόθεση τους να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας (βλ. Παράρτημα Γ').

Σχήμα 1. Μοντέλο Αποδοχής της Τεχνολογίας 3 TAM3, (Venkatesh & Bala, 2008)¹²

¹²Οι έντονες γραμμές υποδεικνύουν νέες σχέσεις, οι οποίες προτείνονται στο TAM3.

Οι όροι που αναφέρονται στο Σχήμα 1 επεξηγούνται στο γλωσσάρι που επισυνάπτεται στο Παράρτημα Ε'.

Κεφάλαιο 4

Μεθοδολογία

Το παρόν κεφάλαιο αναλύει ενδελεχώς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε από την επιλογή του διερευνώμενου θέματος, τον καταρτισμό των ερευνητικών ερωτημάτων, το σχεδιασμό της έρευνας, μέχρι τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων που λήφθηκαν. Παράλληλα σχολιάζονται ηθικά ζητήματα καθώς και θέματα εγκυρότητας, αξιοπιστίας και περιορισμών της έρευνας.

4.1 Αναγκαιότητα της Έρευνας

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, στη διεθνή βιβλιογραφία παρατηρείται πλήθος ερευνών οι οποίες εξετάζουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στα αναλυτικά προγράμματα. Έμφαση δίνεται κυρίως στις θετικές επιστήμες (Jimoyiannis, 2010· Κυνηγός, 2007· Ruthven&Hennessy, 2002), αλλά υπάρχει χρήσιμος αριθμός ερευνών που μελετά τη χρήση των ΤΠΕ και στις κοινωνικές/ανθρωπιστικές επιστήμες (Hughes, Constantopoulos & Dallas, 2015· Kenning, 2007), συμπεριλαμβανομένης της Ιστορίας, όπου η παρούσα εργασία εστιάζει. Οι έρευνες αυτές επιδιώκουν να αποδώσουν την πραγματικότητα της εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Συχνά παρέχουν σημαντικές πληροφορίες προς αξιοποίηση από τους ενδιαφερομένους όπως είναι οι αρμόδιοι των Υπουργείων Παιδείας για χάραξη πολιτικής και υλοποίηση, οι σχεδιαστές επιμορφωτικών σεμιναρίων, ή οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί για βελτίωση του διδακτικού τους έργου.

Ωστόσο, παρατηρείται περιορισμένος αριθμός ερευνών που να εστιάζουν στην πρόθεση χρήσης των ΤΠΕ η οποία επηρεάζει την ενσωμάτωσή τους στο μάθημα της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που αποτελεί το εξειδικευμένο θέμα μελέτης της παρούσας έρευνας. Παράλληλα η μελέτη αυτή έχει προσωπικό ενδιαφέρον για την ερευνήτρια που, ως Κύπρια φιλόλογος, επιθυμεί να διερευνήσει την επικρατούσα κατάσταση ενσωμάτωσης των τεχνολογιών στη Μέση Γενική Εκπαίδευση στην Κύπρο στο συγκεκριμένο σχολικό μάθημα.

Η μελέτη επιχειρεί να αποδώσει μια ρεαλιστική και επίκαιρη εικόνα για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που όπως προαναφέρθηκε, προωθείται τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και από το κυπριακό Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού(http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/ensomatosi_tpe/skopos_stochoi.html). Επιπρόσθετα, η μελέτη ευελπιστεί να προσφέρει ενδείξεις στους αρμόδιους φορείς για το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν Ιστορία στα γυμνάσια και λύκεια της Κύπρου αξιοποιούν τις ΤΠΕ εφαρμόζοντας το ευρωπαϊκό πλαίσιο περί ενσωμάτωσής τους στα ευρωπαϊκά σχολεία και να υποδείξει τομείς προς αναθεώρηση όπως είναι για παράδειγμα ο τομέας κατάρτισης/επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

4.2 Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει το βαθμό και τους τρόπους αξιοποίησης¹³ των ΤΠΕ από τους καθηγητές του μαθήματος της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα θέλει να καταγράψει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις τεχνολογίες, επιχειρώντας να εξηγήσει πώς αυτές επηρεάζουν τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας. Τέλος αποπειράται να μελετήσει τους παράγοντες που δρουν

¹³ Παρόλο που ο βαθμός και οι τρόποι χρήσης των ΤΠΕ σχετίζονται με την πρακτική χρήση τους, ωστόσο όπως αναλύεται στη Θεωρία της Λογικής Πράξης (Theory of Reasoned Action) των Ajzen and Fishbein (1980), η ανθρώπινη συμπεριφορά συνάπτεται με την πρόθεση εκπλήρωσής της. Η συμπεριφορική πρόθεση δηλαδή συνδέεται στενά με την πραγματική συμπεριφορά του ατόμου. Ως εκ τούτου το μοντέλο TAM κρίνεται κατάλληλο εργαλείο για τα υπό εξέταση ερευνητικά ερωτήματα.

ανασταλτικά ή ενισχυτικά για τους εκπαιδευτικούς όσον αφορά την παιδαγωγική αξιοποίηση των τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας. Στα πλαίσια αυτά έχουν διατυπωθεί τα πιο κάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιες οι αντιλήψεις των καθηγητών της Ιστορίας για τις ΤΠΕ, ιδιαίτερα ως προς την κατά δήλωσή τους πραγματική παιδαγωγική αξιοποίησή τους;
2. Ποιες τεχνολογίες αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί στη διδασκαλία της Ιστορίας και με ποια συχνότητα;
3. Ποιοι παράγοντες ενδέχεται να επηρεάσουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της ιστορίας, σύμφωνα με τους διδάσκοντες καθηγητές;

4.3 Σχεδιασμός Έρευνας

Ακολουθήθηκε ο ερευνητικός σχεδιασμός μικτών μεθόδων και συγκεκριμένα σχεδιασμός επεξήγησης. Έγινε δηλαδή συγκέντρωση και ανάλυση δεδομένων τόσο με ποσοτικές, όσο και ποιοτικές μεθόδους για την πληρέστερη εξέταση των ερευνητικών ερωτημάτων (Creswell, 2011). Αρχικά πραγματοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος με τη συγκέντρωση ποσοτικών δεδομένων και εν συνεχεία τα ποσοτικά στατιστικά αποτελέσματα έτυχαν επεξήγησης μέσω της ποιοτικής μεθόδου (Creswell, 2011).

Επιλέχτηκε η μελέτη μικτών μεθόδων καθώς ο συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων εξασφαλίζει καλύτερη κατανόηση του ερευνητικού θέματος από ό,τι η διεξαγωγή αποκλειστικά ποσοτικής ή ποιοτικής έρευνας (Creswell, 2011). Η ποσοτική φάση της έρευνας ήταν σε θέση να μας δώσει μια εικόνα της στάσης των καθηγητών Ιστορίας απέναντι στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα, να απαντήσει τα ερευνητικά ερωτήματα, αλλά η ποιοτική φάση με τη λήψη συνεντεύξεων επεξηγεί τα ποσοτικά δεδομένα δίνοντας μια πιο λεπτομερή και ακριβή εικόνα των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών, οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους χρησιμοποιώντας δικές τους λέξεις σε αντίθεση με το κλειστού τύπου ερωτηματολόγιο (Creswell, 2011). Επίσης, στην ποιοτική, φάση είχαν τη δυνατότητα να περιγράψουν και

να επεξηγήσουν τους τρόπους που χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες στη διδασκαλία και μάθηση της Ιστορίας, τους λόγους που τους ωθούν ή τους απωθούν από το να τις χρησιμοποιούν.

Αρχικά εξετάστηκε κατά πόσο η μελέτη μικτών μεθόδων είναι εφικτή εκτιμώντας την πολυπλοκότητά της. Ακολούθως διερευνήθηκε ποιος σχεδιασμός μικτών μεθόδων¹⁴ ταιριάζει καλύτερα στους σκοπούς και της παρούσας έρευνας (Creswell, 2011). Ξεκαθαρίστηκε ότι πρώτα θα προηγούνταν η ποσοτική φάση με τη διανομή ερωτηματολογίων στους καθηγητές Ιστορίας της Μέσης Εκπαίδευσης στην Κύπρο. Όταν ολοκληρώθηκε ο σχεδιασμός, εντοπίστηκε και διαμορφώθηκε το ερωτηματολόγιο, το εργαλείο της ποσοτικής μεθόδου και συγκεντρώθηκαν τα ποσοτικά δεδομένα. Στη συνέχεια έγινε στατιστική ανάλυσή τους και σύνταξη αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων (Creswell, 2011). Έπειτα εντοπίστηκαν άτομα διαθέσιμα να συμμετάσχουν στην ποιοτική φάση (βολικό δείγμα). Από αυτούς τους συμμετέχοντες λήφθηκε συνέντευξη προσπαθώντας να επιτευχθεί επεξήγηση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής φάσης σε μεγαλύτερο βάθος κατά την ποιοτική (Creswell, 2011).

4.4 Συμμετέχοντες

Τον πληθυσμό της έρευνας αποτελούν οι φιλόλογοι που διδάσκουν Ιστορία στα κυπριακά γυμνάσια και λύκεια. Ενημερωτικά και με βάση την Ετήσια Έκθεση 2014 του ΥΠΠ (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2014) αναφέρεται ότι ο αριθμός των φιλολόγων στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται στους 1584. Ωστόσο δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό εξ αυτών που διδάσκουν συγκεκριμένα το μάθημα της Ιστορίας, διότι το αρμόδιο υπουργείο δεν προχωρεί σε αναλυτική καταγραφή.

Κρίνεται όμως δύσκολη η συμπερίληψη όλου του πληθυσμού στην έρευνα, εξαιτίας του χρόνου, του κόστους και των δυσκολιών πρόσβασης με αποτέλεσμα να καταστεί

¹⁴ Υπάρχουν τέσσερις σχεδιασμοί μικτών μεθόδων. Ο σχεδιασμός τριγωνοποίησης, ο σχεδιασμός ενσωμάτωσης, ο σχεδιασμός επεξήγησης και ο σχεδιασμός διερεύνησης (Creswell, 2011).

αντικείμενο μελέτης μια μικρότερη ομάδα (Cohen et al., 2012). Τέλος μονάδα ανάλυσης είναι το άτομο. Στην ποσοτική φάση της έρευνας το δείγμα αποτέλεσαν 164 καθηγητές που διδάσκουν το μάθημα της Ιστορίας σε δημόσια σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης στην Κύπρο. Ανάμεσα στο δείγμα θεωρήθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθούν και μέλη της διεύθυνσης για να συσταθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα χρήσης των ΤΠΕ με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών από όλες τις θέσεις. Επίσης για να ερευνηθεί κατά πόσο οι απαντήσεις του διευθυντικού προσωπικού διαφοροποιούνται από τους απλούς εκπαιδευτικούς. Στην ποιοτική φάση δείγμα αποτέλεσαν τέσσερις μόνιμοι καθηγητές που συμμετείχαν στην ποσοτική φάση της έρευνας από τους οποίους λήφθηκε συνέντευξη. Το μικρό μέγεθος του ποιοτικού δείγματος δεν επιτρέπει τη γενίκευση των ευρημάτων, ωστόσο λειτουργεί συμπληρωματικά στην ποσοτική φάση της έρευνας και συμβάλλει στην διασαφήνιση ποσοτικών ευρημάτων.

Η ποσοτική φάση της έρευνας εφάρμοσε τη δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα, εξαιτίας των δυσχερειών που εμφανίζει η δειγματοληψία με πιθανότητα (Creswell, 2011· Ιωαννίδη- Καπόλου, 2010). Η υλοποίηση της δειγματοληψίας με πιθανότητα κρίθηκε ότι δεν ήταν δυνατή λόγω του περιορισμένου χρόνου που δόθηκε για τη διεκπεραίωση της έρευνας και του κόστους. Ωστόσο η δειγματοληψία με πιθανότητα είναι πιο αντιπροσωπευτική επιτρέποντας στον ερευνητή να προχωρήσει σε γενικεύσεις (Creswell, 2011· Ζαφειρόπουλος, 2015). Στην έρευνα εφαρμόστηκε η βολική ή περιστασιακή δειγματοληψία, η οποία είναι σε θέση να παρέχει στο μελετητή χρήσιμες πληροφορίες παρά την αδυναμία της γενίκευσης (Creswell, 2011).

Για να επιτευχθεί μείωση του σφάλματος δειγματοληψίας επιλέχθηκε ένας σημαντικός αριθμός δείγματος (Creswell, 2011), 164 εκπαιδευτικοί (περίπου 10% του πληθυσμού) από τη Λευκωσία, τη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Έγινε διανομή 250 ερωτηματολογίων, αρκετά μεγαλύτερου αριθμού, ως είθισται καθώς είναι αναμενόμενο αρκετά ερωτηματολόγια να μην επιστρέφονται συμπληρωμένα από τους εκπαιδευτικούς (Cohen et al., 2012).

Στην ποιοτική έρευνα έγινε επιλογή μεταξύ των συμμετεχόντων στην ποσοτική έρευνα ώστε να ληφθούν τέσσερις προσωπικές ημιδομημένες συνεντεύξεις. Έγινε επιλογή των

εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην ποιοτική έρευνα ώστε ανάμεσα στους συνεντευξιαζόμενους να υπάρχουν, αφενός μερικοί εκπαιδευτικοί οι οποίοι τυγχάνουν να είναι θερμοί υποστηρικτές των ΤΠΕ και τις έχουν ενσωματώσει στο διδακτικό τους έργο, αφετέρου ορισμένοι οι οποίοι υιοθετούν μια πιο μετριοπαθή στάση.

4.5 Μέθοδοι Συλλογής Δεδομένων

Στην ποσοτική φάση της έρευνας, επιλέγηκε το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο συλλογής δεδομένων. Το εργαλείο αυτό κρίθηκε κατάλληλο για την ποσοτική φάση της έρευνας καθώς είναι εύχρηστο τόσο για τον ερευνητή, όσο και για τους συμμετέχοντες, καθώς, μπορεί να συμπληρωθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα, είναι αρκετά εύκολο να διαμοιραστεί και να περισυλλεγεί (Cohen et al., 2012). Είναι επίσης δυνατό να διαμοιρασθεί και εν τη απουσία του ερευνητή διευκολύνοντας την ερευνητική διαδικασία (ό.π.). Το ερωτηματολόγιο συνιστά μια οικεία ερευνητική μέθοδο για τους εκπαιδευτικούς, επαρκώς κατανοητή στους ερωτώμενους και επιπλέον προσφέρεται για ανάλυση (ό.π.). Βέβαια, το ερωτηματολόγιο, ως ερευνητικό εργαλείο, χαρακτηρίζεται από ορισμένες αδυναμίες, όπως το κόστος παραγωγής αλλά και ως προς τις πληροφορίες που συλλέγει, αφού περιορίζει την ελευθερία του ερωτηθέντα. Ενδέχεται, μάλιστα, να μην προσφέρει πάντα στις προκαθορισμένες επιλογές απαντήσεων την απάντηση που θα έδινε ο ερωτώμενος (ό.π.). Επίσης, με το ερωτηματολόγιο είναι δύσκολη η εμβάθυνση στο θέμα (ό.π.). Εντούτοις επιχειρήθηκε όπως τα κενά αυτά αντιμετωπιστούν, σε κάποιο βαθμό, με την ποιοτική φάση της έρευνας και τη λήψη συνεντεύξεων (ό.π.).

Για τους σκοπούς της έρευνας, επιλέγηκε έτοιμο ερωτηματολόγιο και συγκεκριμένα αυτό που χρησιμοποίησε ο Haydn (Haydn, 2004) σε ποσοτική έρευνα που εξέταζε τη στάση των καθηγητών Ιστορίας απέναντι στις ΤΠΕ, με δείγμα 40 καθηγητές Ιστορίας που παρευρέθηκαν σε συνέδριο. Ο ερευνητής όπως σημειώνει δεν είχε την ευκαιρία να προβεί στη συνέχεια σε ποιοτική έρευνα για να εμπλουτίσει την έρευνά του. Τα πλεονεκτήματα χρήσης ενός έτοιμου εργαλείου είναι σημαντικά και περιλαμβάνουν τον έλεγχο της αξιοπιστίας των τιμών του και της εγκυρότητάς του καθώς πρόκειται για ένα

ερωτηματολόγιο που έχει επαναχορηγηθεί, άρα η εγκυρότητα και η αξιοπιστία του έχουν ελεγχτεί (Haydn, 2004). Πρόκειται για δομημένο ερωτηματολόγιο, κλειστού, κυρίως, τύπου, το οποίο απαντάται σε περίπου δέκα λεπτά από τους συμμετέχοντες. Όπως διαφάνηκε από τα σχόλια των συμμετεχόντων στην πιλοτική έρευνα, που διεξήχθη με τη χορήγηση δύο ερωτηματολογίων σε διδάσκοντες του μαθήματος της Ιστορίας, είναι εύληπτο, ενώ ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα κωδικοποίησης των στάσεων των εκπαιδευτικών απέναντι στις ΤΠΕ, των τρόπων αξιοποίησής τους και των παραγόντων που επηρεάζουν τη χρήση τους για να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα (Cohen et al., 2012).

Το εν λόγω εργαλείο μεταφράστηκε από την αγγλική γλώσσα και τροποποιήθηκε για να ανταποκρίνεται στα κυπριακά δεδομένα και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης. Οι τροποποιήσεις δεν επηρέασαν το περιεχόμενο του εργαλείου, αλλά αφορούσαν κυρίως τη διατύπωση για να επιτευχθεί μια πιο δόκιμη μετάφραση. Στην αρχή του ερωτηματολογίου προστέθηκαν ερωτήσεις δημογραφικού χαρακτήρα που απουσίαζαν από το πρωτότυπο ερωτηματολόγιο. Επίσης έγινε αντικατάσταση των ιστοσελίδων για τις οποίες ρωτούνται οι συμμετέχοντες αν επισκέπτονται και χρησιμοποιούν, με ιστοσελίδες που σχετίζονται με τη διδασκτέα ύλη της Ιστορίας στην κυπριακή Μέση Εκπαίδευση και προτείνονται από το ΥΠΠ (<http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/themata/istoria/syndeseis.html>). Τέλος ερωτήσεις που αφορούσαν προσωπικές πληροφορίες των ερωτώμενων και βρίσκονταν στο τέλος του ερωτηματολογίου του Haydn (Haydn, 2004) μεταφέρθηκαν στο Μέρος Α' του εργαλείου μαζί με τα δημογραφικά στοιχεία για χάρη καλύτερης ομαδοποίησης των ερωτήσεων, αφού αποτελούν ερωτήσεις προσωπικού χαρακτήρα προς τους συμμετέχοντες (βλ. Παράρτημα Γ').

Καταρχάς οι συμμετέχοντες στην έρευνα ενημερώθηκαν μέσω του Εντύπου Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης του Εκπαιδευτικού που επισυνάπτεται στο Παράρτημα Β' για το είδος, το θέμα της έρευνας ενώ διαβεβαιώνονταν για την ανωνυμία, το εθελούσιο της συμμετοχής, τη δυνατότητα διακοπής όποτε το θελήσουν χωρίς συνέπειες, καθώς επίσης και για το γεγονός ότι τα δεδομένα πρόκειται να τύχουν επεξεργασίας αποκλειστικά για τους σκοπούς της έρευνας. Ακολούθως στο Μέρος Α' ζητούνταν τα δημογραφικά στοιχεία

κυρίως με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Στο Μέρος Β' του ερωτηματολογίου εξετάστηκε η στάση και η συμπεριφορά των διδασκόντων απέναντι στις ΤΠΕ (Ερευνητικά Ερωτήματα 1& 2). Στις ερωτήσεις στις οποίες μετρήθηκε η στάση των διδασκόντων της Ιστορίας απέναντι στις ΤΠΕ εφαρμόστηκε κυρίως η κλίμακα τύπου Likert αλλά χρησιμοποιήθηκε και η κλίμακα κατάταξης (Cohen et al., 2012· Ζαφειρόπουλος, 2015). Για τη μέτρηση συμπεριφορών χρησιμοποιήθηκαν οι διπολικές/ διχοτομικές ερωτήσεις (ναι / όχι) που ορισμένες φορές ακολουθήθηκαν από ερωτήσεις συνάφειας (Ζαφειρόπουλος, 2015· <https://estatistics.eu>). Εξετάστηκαν, επίσης, τα εμπόδια που απομακρύνουν τους εκπαιδευτικούς από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και κλίμακα κατάταξης-ιεράρχησης(Ερευνητικό Ερώτημα 3). Στους συμμετέχοντες δόθηκε μια λίστα από πιθανά εμπόδια και κλήθηκαν να επιλέξουν ό,τι ισχύει για την περίπτωσή τους και στη συνέχεια να τα ιεραρχήσουν. Στην έκτη ερώτηση του Μέρους Β' (Παράρτημα Γ') οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τις χρήσεις των ΤΠΕ. Στο τέλος του ερωτηματολογίου συμπεριλήφθηκε μία ερώτηση ανοικτού τύπου για άντληση πληροφοριών για δικό τους παράδειγμα αποτελεσματικής πρακτικής στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας στην τάξη.

Στην ποιοτική φάση της έρευνας διεξάχθηκαν συνεντεύξεις με τέσσερις συμμετέχοντες από την ποσοτική φάση. Η συνέντευξη συνιστά «μία από τις πιο ευέλικτες μεθόδους συλλογής δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες» (Κόμης, 2017) και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία έρευνας στην ποιοτική μεθοδολογία (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Το βασικότερο πλεονέκτημα της συνέντευξης είναι ότι επιτρέπεται η εμβάθυνση, αφού αποκαλύπτονται οι προτιμήσεις και οι αντιλήψεις των υποκειμένων (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Κρίνεται σημαντική η συνεισφορά της για τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διότι προσφέρει τη δυνατότητα να γίνουν πιο κατανοητές, να διασαφηνιστούν ορισμένες απαντήσεις του ερωτηματολογίου.

Στην ποιοτική φάση της έρευνας ως καταλληλότερος τύπος συνέντευξης επιλέχθηκε η ημιδομημένη στην οποία η ερευνήτρια προετοίμασε ερωτήσεις που λειτούργησαν ως κατευθυντήριοι άξονες, αλλά συγχρόνως ο ερωτώμενος είχε την ευκαιρία να σχολιάσει, να προσθέσει και να αναπτύξει ελεύθερα τις απόψεις του για τα θέματα στα οποία

ερωτήθηκε (Παπάνης & Ρόντος, 2007). Η ημιδομημένη συνέντευξη προσφέρει ελευθερία δράσης στον ερευνητή, προσφέροντάς του την ευχέρεια να αλλάξει τη σειρά των ερωτήσεων, να επεξηγήσει, να σχολιάσει καθώς και να προσαρμόσει το περιεχόμενο των ερωτήσεων ανάλογα με τον συνεντευξιαζόμενο (Παρασκευόπουλος, 1993).

Οι συνεντευξιαζόμενοι αρχικά ρωτήθηκαν γενικώς για τη γνώμη τους για τις ΤΠΕ και ακολούθως ζητήθηκε η άποψή τους για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, αν, δηλαδή, λειτουργούν ενισχυτικά στη διεργασία μάθησης ώστε να γίνει κατανοητή η στάση τους (Ερευνητικό Ερώτημα 1). Εν συνεχεία ρωτήθηκαν για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη γνώμη των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, λαμβάνοντας υπόψη και τις συνισταμένες που προτείνονται από το TAM3. Άλλες ερωτήσεις αφορούσαν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση των ΤΠΕ με θετικό ή αρνητικό τρόπο (Ερευνητικό Ερώτημα 3). Τέλος ερωτήθηκαν για τα τεχνολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούν και τους τρόπους που τα αξιοποιούν (Ερώτημα 2).

Επιπλέον στο ερωτηματολόγιο συμπεριλήφθηκε ο ορισμός των ΤΠΕ (Παράρτημα Γ') καθώς πρόκειται για συλλογικό όρο που περιλαμβάνει ευρύ φάσμα διαφόρων τεχνολογιών, ώστε να διασαφηνιστεί, να διασφαλιστεί η κατανόησή του από τους συμμετέχοντες και να είναι δυνατή η ομαδοποίηση των ληφθέντων δεδομένων. Ωστόσο είναι πιθανό να παρατηρήθηκαν μεμονωμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες κατανοήθηκε με διαφορετικό τρόπο η έννοια των ΤΠΕ. Παρόλα ταύτα ο έλεγχος των δεδομένων μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας έδειξε ότι η χρήση του όρου έγινε με το ίδιο νόημα από τη συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων.

4.6 Διαδικασία Διεξαγωγής της Έρευνας

Όπως προαναφέρθηκε, η έρευνα διακρίνεται σε δύο φάσεις, ποσοτική και ποιοτική. Η πρώτη και ποσοτική φάση της έρευνας διεξήχθη τον Φεβρουάριο του 2017. Ερωτηματολόγια διαμοιράστηκαν σε 22 δημόσια σχολεία (γυμνάσια και λύκεια) των επαρχιών Λευκωσίας, Λάρνακας και Λεμεσού της Κυπριακής Δημοκρατίας ως εξής: 2

γυμνάσια και 3 λύκεια στην επαρχία Λευκωσίας, 6 γυμνάσια και 5 λύκεια στην επαρχία Λάρνακας και 5 γυμνάσια και 1 λύκειο στην επαρχία Λεμεσού. Στην επαρχία Λευκωσίας, με εξαίρεση το ένα γυμνάσιο και το ένα λύκειο τα υπόλοιπα σχολεία μετρούν πολλά χρόνια λειτουργίας και πρόκειται για παλιά κτίσματα. Τα σχολεία βρίσκονται σε αστικές περιοχές εκτός το ένα λύκειο που αποτελεί σχολείο χωριού της επαρχίας Λευκωσίας και στο οποίο φοιτούν κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017 160 μαθητές. Το εν λόγω λύκειο διαθέτει υπολογιστή και σύνδεση στο διαδίκτυο σε κάθε αίθουσα διδασκαλίας. Το άλλο λύκειο της επαρχίας Λευκωσίας που συμμετείχε στην έρευνα έχει 640 μαθητές. Οι αίθουσες γενικής διδασκαλίας δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο ή ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Στο τρίτο λύκειο φοιτούν 480 εκπαιδευόμενοι και το σχολείο διαθέτει βιντεοπροβολέα, σύνδεση στο διαδίκτυο και ηλεκτρονικό υπολογιστή σε κάθε αίθουσα.

Στην επαρχία Λάρνακας συμμετείχαν έξι γυμνάσια εκ των οποίων τρία αστικά, ένα σε κωμόπολη και δύο σε χωριά και πέντε λύκεια, από τα οποία τα δύο είναι περιφερειακά. Τα γυμνάσια αστικής ζώνης έχουν 425, 520 και 450 μαθητές έκαστο, ενώ υπολογιστές και βιντεοπροβολείς διαθέτουν μόνο στις ειδικές αίθουσες. Ένα από τα αστικά γυμνάσια δεν έχει βιντεοπροβολέα στην αίθουσα Ιστορίας και οι υπολογιστές που βρίσκονται στην αίθουσα είναι παλαιοί και δεν λειτουργούν. Τα γυμνάσια που βρίσκονται σε χωριά έχουν 308, 434 μαθητές το καθένα και 499 το γυμνάσιο που βρίσκεται σε κωμόπολη. Επίσης τα σχολεία αυτά διαθέτουν υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο μόνο στις αίθουσες εργαστήρια. Τα τρία λύκεια είναι αστικά και έχουν 552, 508, 424 και τα δύο που εδρεύουν σε χωριά διαθέτουν 641 και 512. Μόνο ένα αστικό και ένα περιφερειακό λύκειο διαθέτουν από ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή σε κάθε αίθουσα και δυνατότητα χρήσης φορητών βιντεοπροβολέων.

Όσον αφορά την επαρχία Λεμεσού συμμετείχαν στην έρευνα ένα λύκειο και πέντε γυμνάσια, όλα αστικά. Τα γυμνάσια της Λεμεσού είχαν 193, 260, 346, 137 και 409 μαθητές. Τα σχολεία διαθέτουν υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο αποκλειστικά στις αίθουσες-εργαστήρια. Μόνο το ένα γυμνάσιο διαθέτει τρεις ειδικές αίθουσες φιλολογικών μαθημάτων. Το λύκειο έχει 156 μαθητές και έχει ένα υπολογιστή σε κάθε αίθουσα. Συνοψίζοντας τα σχολεία που συμμετείχαν στην ποσοτική φάση της έρευνας παρουσίαζαν

διαφοροποιήσεις στο μέγεθος και στον τεχνολογικό εξοπλισμό. Ορισμένα σχολεία είναι νεόδμητα με σύγχρονες κτηριακές εγκαταστάσεις και τεχνολογικές δυνατότητες, σε αντίθεση με άλλα που είναι πολύ παλαιότερα.

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν είτε στη γραμματεία του σχολείου, είτε στη διεύθυνση κατόπιν συνεννόησης της ερευνήτριας με τους διευθυντές των σχολείων. Οι διδάσκοντες του μαθήματος της Ιστορίας είχαν στη διάθεσή τους περίπου δύο εβδομάδες για να επιστρέψουν το ερωτηματολόγιο. Τα συμπληρωμένα έντυπα ερωτηματολόγια επιστράφηκαν ιδιοχείρως στη γραμματεία ή στην υπεύθυνη καθηγήτρια φιλολογικών μαθημάτων και οι εσωκλείονταν σε φάκελο εν τη παρουσία των καθηγητών Ιστορίας για να μην υπάρχουν αμφιβολίες για διαρροή των απαντήσεών τους.

Μετά την ολοκλήρωση της ποσοτικής φάσης της έρευνας και αφότου έγινε μια πρώτη ανάλυση των αποτελεσμάτων αναζητήθηκε το δείγμα των εκπαιδευτικών διαφορετικών στάσεων και πρακτικών όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ στην Ιστορία, που αποτέλεσαν τους συμμετέχοντες στην ποιοτική φάση. Οι συνεντεύξεις, τέσσερις στον αριθμό, διεξάχθηκαν τον Απρίλιο 2017 λήφθηκαν με εκ του σύνεγγυς συζήτηση ερευνήτριας και συνεντευξιαζόμενων. Ετοιμάστηκε με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας ένα «πρότυπο» ο οποίος ακολουθήθηκε κατά τις συνεντεύξεις (Κεδράκα 2008), οι οποίες είχαν διάρκεια τριάντα με σαράντα λεπτά και ηχογραφήθηκαν.

4.7 Ανάλυση Δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων ακολούθησε την ολοκλήρωση της διαδικασίας συλλογής ερωτηματολογίων.

4.7.1 Ανάλυση Ποσοτικών Δεδομένων

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ποσοτική φάση της έρευνας εισήχθησαν στο λογισμικό SPSS v.24. Εν συνεχεία έγινε έλεγχος της βάσης δεδομένων και ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων με περιγραφική και επαγωγική στατιστική ώστε να απαντηθούν τα τρία ερευνητικά ερωτήματα. Η περιγραφική στατιστική χρησιμοποιήθηκε για την παρουσίαση των κύριων δεδομένων. Εξετάστηκε η συχνότητα εμφάνισης των τιμών επί τοις εκατό ή ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων που επέλεξε μια απάντηση. Η επαγωγική στατιστική χρησιμοποιήθηκε για τη σύγκριση των μεταβλητών. Διεξήχθη έλεγχος με το δείκτη Cronbach's alpha.

Κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων το μοντέλο TAM3 υπήρξε σημείο αναφοράς. Λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με το TAM3 η χρήση των τεχνολογικών εργαλείων επηρεάζεται από το άγχος χρήσης του υπολογιστή, εξετάστηκε κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί βιώνουν αισθήματα άγχους όταν τα χρησιμοποιούν στο μάθημα. Το TAM3 δίνει επίσης έμφαση στην κοινωνική νόρμα, στις απόψεις δηλαδή του κοινωνικού περίγυρου για τις ΤΠΕ. Έτσι εξετάστηκε ο αριθμός των διδασκόντων που δήλωσαν ότι η στάση των συναδέλφων τους μπορεί να λειτουργήσει αποθαρρυντικά ή ενθαρρυντικά για τους ίδιους όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Τα βασικότερα αποτελέσματα της έρευνας οπτικοποιήθηκαν σε πίνακες.

4.7.2 Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων

Πριν την ανάλυση των δεδομένων της ποιοτικής έρευνας, έγινε μεταγραφή των ηχογραφήσεων των συνεντεύξεων. Επιλέχθηκε η ανάλυσή τους να γίνει στο χέρι. Η ερευνήτρια μελέτησε τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων. Τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν στις διάφορες στάσεις, συμπεριφορές χρήσης και από τις κατηγορίες που σημειώθηκαν αναδείχθηκαν τα θέματα. Επιπλέον σημαντική υπήρξε η συμβολή του μοντέλου TAM3 για την ανάλυση των δεδομένων των συνεντεύξεων, με βάση το οποίο έγινε η κωδικοποίηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμπεριφορά χρήσης των ΤΠΕ

από τους εκπαιδευτικούς. Το TAM3, όπως προαναφέρθηκε προτείνει παράγοντες που επηρεάζουν την αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και ευκολία χρήσης και εν τέλει την ίδια τη συμπεριφορά χρήσης των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν με βάση το μοντέλο TAM3 για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά χρήσης των ΤΠΕ.

4.8 Αξιοπιστία και Εγκυρότητα

Οι όροι αξιοπιστία και εγκυρότητα δεν είναι συνώνυμοι· η εγκυρότητα αποτελεί προϋπόθεση της αξιοπιστίας και όχι το αντίστροφο (Cohen, Manion & Morrison, 2012). Σε μια ιδανική έρευνα οι τιμές που το εργαλείο μας παρέχει είναι αξιόπιστες και έγκυρες (Creswell, 2011). Αν και είναι αδύνατο για ένα ερευνητή να εκμηδενίσει τους κινδύνους που σχετίζονται με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία, οφείλει στο μέτρο του δυνατού να τους ελαχιστοποιήσει, καθώς τόσο η εγκυρότητα, όσο και η αξιοπιστία είναι παράγοντες που καθορίζουν την αξία της έρευνας (Cohen et al., 2012).

Στην ποσοτική έρευνα, ως αξιοπιστία ορίζεται ως η συνέπεια, η ακρίβεια και η σταθερότητα των τιμών ενός εργαλείου. Είναι συνεπώς ορθότερο να γίνεται λόγος για αξιοπιστία αποτελεσμάτων παρά του ίδιου του εργαλείου (Γκιόσος, 2008). Η αξιοπιστία είναι το πρώτο γνώρισμα που χρειάζεται απαραίτητως να έχει ένα καλό εργαλείο μέτρησης και διαφαίνεται όταν σε περίπτωση επανάληψης των μετρήσεων υπό παρόμοιες συνθήκες σε ίδιο δείγμα αλλά σε άλλες χρονικές στιγμές το εργαλείο εμφανίζει τα ίδια αποτελέσματα (Ουζούνη & Νακάκης, 2011). Παράλληλα ο ρόλος της εγκυρότητας είναι θεμελιακός, γιατί χωρίς αυτήν η έρευνα δεν έχει καμιά αξία (Cohen et al., 2012). Η εγκυρότητα σχετίζεται με το κατά πόσο το ερευνητικό εργαλείο μετράει αυτό για το οποίο δημιουργήθηκε να μετράει (Γκιόσος, 2008· Ουζούνη & Νακάκης, 2011), με τους ερωτώμενους και την ειλικρίνεια των απαντήσεών τους (Cohen et al., 2012), αλλά κυρίως με την ορθότητα και την ακρίβεια των αποτελεσμάτων που ο ερευνητής τεκμαίρει με βάση το εργαλείο μέτρησης (Messick, 1989).

Η ερευνήτρια προέβη σε πιλοτική μελέτη για τον εντοπισμό ασαφειών, παροραμάτων και παραλήψεων, αλλά και την εξακρίβωση του απαιτούμενου χρόνου συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου της ποσοτικής φάσης, χορηγώντας το σε δύο εν ενεργεία καθηγητές Ιστορίας (εκτός του δείγματος της έρευνας), οι οποίοι προέβησαν σε κριτική εξέτασή του σημειώνοντας σχόλια για βελτίωση. Για την επίτευξη της επιθυμητής και αναγκαίας αξιοπιστίας ακολουθήθηκαν τυποποιημένες διαδικασίες χορήγησης των ερωτηματολογίων (Creswell, 2011), όπως εξηγήθηκε πιο πάνω. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα επιπρόσθετα επηρεάζεται και από τους ερωτώμενους, για παράδειγμα λόγω της κόπωσης ή του άγχους τους, για αυτό έγινε παράκληση στη γραμματεία εάν είναι δυνατό να δίνονται στους εκπαιδευτικούς του μαθήματος της Ιστορίας τα ερωτηματολόγια κατά τις πρωινές ώρες (Γκιόσος, 2008· Creswell, 2011).

Τέλος, εξετάστηκε η εσωτερική συνέπεια των απαντήσεων του ερωτηματολογίου με το δείκτη Cronbach's alpha. Κατ' αρχάς διερευνήθηκε η εσωτερική αξιοπιστία της μεταβλητής της προσβασιμότητας των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας με το δείκτη Cronbach's alpha. Οι δηλώσεις που αφορούσαν τη μεταβλητή αυτή είχαν ίδια κλίμακα μέτρησης. Η τιμή του δείκτη ήταν 0.859 για τέσσερις δηλώσεις που θεωρείται ικανοποιητικός δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας ($\alpha > 0.70$).

Στην ποιοτική έρευνα, η αξιοπιστία σχετίζεται με την ισχύ του μεθοδολογικού σχεδιασμού. Για το σκοπό αυτό οι φάσεις και βήματα της έρευνας επεξηγούνται λεπτομερώς (Συμεού, 2006· Συμεού, 2007). Επίσης η αξιοπιστία έχει σχέση με την ποιότητα των συλλεχθέντων δεδομένων για αυτό είναι απαραίτητο οι ερωτήσεις να είναι σαφείς και εύστοχες ώστε τα αποτελέσματα να είναι αληθινά και άξια εμπιστοσύνης (Συμεού, 2006· Συμεού, 2007). Στην ποιοτική έρευνα, η εγκυρότητα επιτυγχάνεται με τη λεπτομερή αναφορά στην ερευνητική διαδικασία που εφαρμόστηκε και τη συνέπεια σε ερευνητικά κριτήρια, τα οποία βεβαιώνουν για την «αλήθεια» των πορισμάτων της, τη γενικευσιμότητά της, τη δυνατότητα δηλαδή γενίκευσης των αποτελεσμάτων, τη μεταβασιμότητά της, ότι δηλαδή τα ευρήματα μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλα παρόμοια πλαίσια και την επιβεβαιωσιμότητά της, δηλαδή τη δυνατότητα της ερευνήτριας να δείξει ότι οι ερμηνείες

της βασίζονται στις απόψεις των συμμετεχόντων και όχι σε προκαταλήψεις (Συμεού, 2006).

Οι συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών καταγράφηκαν ενισχύοντας την εγκυρότητα της έρευνας, καθώς τα λόγια των συνεντευξιζόμενων μπορούν να επιβεβαιωθούν. Επίσης βοηθούν την περαιτέρω ανάλυση των απαντήσεων, καθώς η ερευνήτρια δεν στηρίχτηκε αποκλειστικά σε σημειώσεις της, αλλά στις καταγεγραμμένες συνομιλίες. Πιλοτική έρευνα έγινε και στην ποιοτική φάση με τη διεξαγωγή μιας πιλοτικής συνέντευξης σε ένα καθηγητή Ιστορίας (εκτός του επίσημου δείγματος) για τη βελτίωση προβλημάτων στη διαδικασία των συνεντεύξεων (Κεδράκα, 2008).

Επιπλέον για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα με την ολοκλήρωση της συγγραφής της έρευνας ακολουθήθηκε η τεχνική 'έλεγχος από τους συμμετέχοντες' (member checking) και αποστάληκε στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην ποιοτική φάση της έρευνας επιστολή που τους ζητά να σχολιάσουν τα αποτελέσματα της έρευνας, ως προς την συμφωνία της ερμηνείας που απέδωσε η ερευνήτρια με τις απόψεις που αυτοί εξέφρασαν κατά τις συνεντεύξεις (Συμεού, 2006· Συμεού 2007). Επίσης, η επιλογή των λέξεων των ερωτήσεων στις συνεντεύξεις ήταν όσο το δυνατό πιο προσεκτικά επιλεγμένες ώστε να μειωθεί η όποια ενδεχόμενη μεροληψία (Cohen et al., 2012). Παράλληλα έγινε ιδιαίτερη προσπάθεια ώστε να διαμορφωθεί συνεργατικό πνεύμα και αμοιβαιότητα μεταξύ συνεντευξιζόμενων και συνεντεύκτριας και να υπερκεραστούν αισθήματα διστακτικότητας και σκεπτικισμού των συμμετεχόντων ώστε να νιώσουν άνετα να εκφράσουν τις δικές τους σκέψεις και όχι αυτά που θεωρεί ότι η ερευνήτρια αναμένει ή επιθυμεί να ακούσει (Creswell, 2011· Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008).

Όπως υποστηρίζεται από την ερμηνευτική μέθοδο, όταν πρόκειται για ποιοτική έρευνα, ο κάθε ερευνητής φέρει τις δικές του προκαταλήψεις που συνδέονται με τα βιώματα και τα πιστεύω του και δύνανται να επηρεάσουν τα ερευνητικά αποτελέσματα (Χασάνδρα & Γούδας, 2004). Για την αντιμετώπιση αυτού του κινδύνου και για την επίτευξη όσο το δυνατό μεγαλύτερης αξιοπιστίας και εγκυρότητας των αποτελεσμάτων της ποιοτικής φάσης έγινε προσπάθεια για πλήρη, ενδεδεχτή και ακριβή περιγραφή όλων των μεθοδολογικών βημάτων (Cohenetal, 2012· Χασάνδρα & Γούδας, 2004).

Γενικότερα, για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της έρευνας στο σύνολό της ακολουθήθηκε τριγωνοποίηση των μεθόδων (methods triangulation), δηλαδή ο συνδυασμός διαφορετικών ερευνητικών μεθόδων για τη διερεύνηση του ίδιου φαινομένου (Denzin στο Συμεού, 2006). Αυτό αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στον έλεγχο της συνέπειας των ευρημάτων που θα προκύψουν από την ποσοτική και την ποιοτική φάση της έρευνας και επιπλέον να διαφωτίσει συμπληρωματικές πλευρές του ίδιου φαινομένου (Cohen & Crabtree, 2006).

4.9 Ηθικά ζητήματα

Η παρούσα υποενοότητα εξετάζει πιθανά ηθικά προβλήματα που σχετίζονταν με την ποσοτική και ποιοτική έρευνα και πώς αυτά έγιναν προσπάθειες να αντιμετωπιστούν.

4.9.1 Εξασφάλιση Αδειών

Στα πλαίσια ηθικών ζητημάτων, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες άδειες πριν την διεξαγωγή της έρευνας. Αρχικά είχε υποβληθεί αίτηση άδειας διεξαγωγής έρευνας από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας Και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ) και λήφθηκε άδεια από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Έπειτα, οι διευθυντές των σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα ενημερώθηκαν γραπτώς από την ερευνήτρια και έδωσαν προφορικά την έγκρισή τους για την έρευνα προτού διαμοιραστούν τα ερωτηματολόγια στους εκπαιδευτικούς του σχολείου τους. Και βεβαίως, όλοι οι εκπαιδευτικοί - συμμετέχοντες στην έρευνα συναίνεσαν στην εθελοντική συμμετοχή τους συμπληρώνοντας το έντυπο Συναίνεσης συμμετοχής στην έρευνα (Cohen et al., 2012; Creswell, 2011). Η επιστολή προς τους διευθυντές των σχολείων και το Έντυπο ενημέρωσης και συναίνεσης εκπαιδευτικών επισυνάπτονται στα Παραρτήματα Α' και Β' αντιστοίχως.

4.9.2 Σεβασμός στους Συμμετέχοντες

Μέσω της επικοινωνίας μου με καθηγητές Ιστορίας κατά τη διάρκεια διανομής και συλλογής των ερωτηματολογίων έγινε προσπάθεια να εντοπιστούν εκπαιδευτικοί με πιο ακραίες απόψεις είτε υπέρ είτε ενάντια στην εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία από τους οποίους θα ζητείτο να συμμετάσχουν στην ποιοτική φάση της έρευνας. Ωστόσο δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστούν εκπαιδευτικοί που να έχουν αρνητικές απόψεις απέναντι στις ΤΠΕ. Η ερευνήτρια εγγυήθηκε εμπιστευτικότητα, ότι η ταυτότητά τους και τα προσωπικά τους δεδομένα δεν αποκαλύφθηκαν. Όσον αφορά τους συνεντευξιαζόμενους της ποιοτικής φάσης της έρευνας για την προστασία των στοιχείων τους, αντί των ονομάτων τους χρησιμοποιήθηκαν αριθμοί (Creswell, 2011). Η έρευνα δεν έθιξε την αξιοπρέπεια των συμμετεχόντων καθιονδήποτε τρόπο (Cohen et al., 2012).

Το Έντυπο Ενημέρωσης και Συναίνεσης Εκπαιδευτικού, αλλά και το εισαγωγικό σημείωμα του εργαλείου της ποσοτικής φάσης κατέστησε εναργές ότι η συμμετοχή των εκπαιδευτικών είναι εθελοντική και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων προϋποθέτει τη συνειδητή συναίνεσή τους που δηλώνεται εγγράφως (Cohen et al., 2012· Creswell, 2011). Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ενημερώθηκαν εκτενώς για τις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν στην έρευνα και για τους σκοπούς της. (Cohen et al., 2012). Παράλληλα διαβεβαιώθηκαν ότι οι δηλώσεις τους στο ερωτηματολόγιο και στη συνέντευξη θα χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για τους σκοπούς της μεταπτυχιακής έρευνας (Creswell, 2011).

Η συνέντευξη στα πλαίσια της ποιοτικής φάσης, ακολούθησε ανάλογους κανόνες δεοντολογίας (Creswell, 2011). Καταρχάς ο ερευνητής αυτοσυστήθηκε, ενημέρωσε για το σκοπό της έρευνας, συναντήθηκε με τον ερωτώμενο σε τόπο και χρόνο που αυτός επέλεξε και προσπάθησε να αναπτύξει μια ισότιμη σχέση, συνεργατικό πνεύμα και αμοιβαιότητα μεταξύ συνεντευξιαζόμενων και συνεντεύκτριας (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Με τους συνεντευξιαζόμενους Σ1 και Σ3 η συνέντευξη διεξάχθηκε στο σχολείο όπου εργάζονται, σε χρόνο που δεν είχαν άλλες υποχρεώσεις (κενό). Με τους συνεντευξιαζόμενους Σ2 και Σ4 η συνέντευξη έλαβε χώρα σε εξωσχολικό περιβάλλον,

συγκεκριμένα σε καφετέρια που επέλεξε ο κάθε εκπαιδευτικός και σε χρόνο που τους βόλευε.

4.10 Περιορισμοί

Ορισμένες φορές οι συμμετέχοντες στις έρευνες προσπαθούν να δίνουν τις απαντήσεις που θεωρούνται πιο αποδεκτές ή πιστεύουν ότι αυτές θεωρεί καλύτερες, τις αναμένει ο διενεργών την έρευνα, άρα δεν είναι απολύτως ειλικρινείς και οι δηλώσεις τους δεν είναι ακριβείς (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Οποσδήποτε τονίστηκε στους συμμετέχοντες ότι θα διατηρηθεί εμπιστευτικότητα και ανωνυμία, αλλά αναγνωρίζεται ότι δεν μπορεί να εγγυηθεί πλήρως η ειλικρίνεια από μέρους τους. Παράλληλα αποφεύχθηκαν οι αρνητικές διατυπώσεις στις ερωτήσεις που περιείχαν αρνητικά μόρια ή άλλες αρνητικές λέξεις, π.χ. « δεν θεωρώ» για να μην κατευθυνθούν οι συμμετέχοντες ως προς την απάντησή τους. Στην ποιοτική μέθοδο για τη λήψη όσο το δυνατό ειλικρινών απαντήσεων από τους συνεντευκτές έγινε προσπάθεια υπογράμμισης και υπενθύμισης της ανωνυμίας της συμμετοχής και δημιουργίας ενός φιλικού κλίματος από μέρους της ερευνήτριας. Επιπλέον για να επιτευχθεί η ουδετερότητα της τελευταίας χρησιμοποιήθηκαν προκαθορισμένες ερωτήσεις στα πλαίσια ημι-δομημένων συνεντεύξεων, όπως προαναφέρθηκε.

Επιβεβαιώθηκε μέσω της πιλοτικής έρευνας ότι οι οδηγίες, οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις από τις οποίες καλούνται να επιλέξουν οι συμμετέχοντες στην ποσοτική έρευνα είναι ξεκάθαρες. Παράλληλα έγιναν τροποποιήσεις στο εργαλείο με βάση τα σχόλια των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στον πιλοτικό έλεγχο για να επιτευχθεί η κατά το δυνατό μέγιστη σαφήνεια καθώς είναι πιθανόν η ερευνήτρια να μην είναι παρούσα για να προβεί σε επίλυση αποριών των συμμετεχόντων την ώρα συμπλήρωσής του ερωτηματολογίου (Creswell, 2011). Παρόλο που είναι δύσκολο για τον ερευνητή/ ερευνήτρια της ποιοτικής μεθόδου να διατηρήσει την ουδετερότητά του/ της, να μην αναμένει δηλαδή συγκεκριμένες απαντήσεις, να μην κατευθύνει μέσω των ερωτήσεων τους συμμετέχοντες, να μην υπερεκτιμήσει ή να υποτιμήσει την ειλικρίνεια των απαντήσεών τους και του

ενδεχόμενου κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι ερωτήσεις να οδηγήσουν σε ανακριβείς απαντήσεις (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008), δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στις ερωτήσεις της συνέντευξης. Έγινε προετοιμασία των ερωτήσεων ώστε να είναι σαφείς και ακριβείς για τον περιορισμό αυτών των κινδύνων. Επίσης πιλοτική έρευνα διεξήχθη και στην ποιοτική μέθοδο με τον έλεγχο των ερωτήσεων που αποτελούσαν τη βασική δομή της συνέντευξης και της διάρκειάς της διάρκειάς της με τη λήψη πιλοτικής συνέντευξης σε εκπαιδευτικό που δε συμπεριλήφθηκε στην ποιοτική έρευνα.

Η επιλογή της βολικής δειγματοληψίας αντί της τυχαίας στην ποσοτική φάση δεν επιτρέπει την ανεπιφύλακτη γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας καθώς το δείγμα δεν θεωρείται απόλυτα αντιπροσωπευτικό. Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι στην έρευνα συμμετείχαν τρεις επαρχίες της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λάρνακα, Λεμεσός και Λευκωσία, και ο ικανοποιητικός αριθμός συμμετεχόντων (164), επιτρέπουν τη διαμόρφωση σημαντικών ενδείξεων για τις στάσεις των διδασκόντων της Ιστορίας απέναντι στις ΤΠΕ, τις χρήσεις που τυγχάνουν από τους εκπαιδευτικούς και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν. Τέλος σημειώνεται η αδυναμία εντοπισμού εκπαιδευτικών με αρνητικές απόψεις για λήψη συνεντεύξεων στην ποιοτική φάση της έρευνας.

Κεφάλαιο 5

Αποτελέσματα

Όπως εξηγήθηκε νωρίτερα, η έρευνα ακολούθησε μικτή μέθοδο, συνδυασμό δηλαδή ποσοτικής και ποιοτικής μεθοδολογίας. Αρχικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ποσοτικής όπως προέκυψαν από περιγραφική και επαγωγική στατιστική, και ακολούθως τα αποτελέσματα της ποιοτικής, όπως προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων στο χέρι (χωρίς τη βοήθεια κάποιου λογισμικού) ακολουθώντας τη διαδικασία θεματικής ανάλυσης.....

5.1 Αποτελέσματα Ποσοτικής έρευνας

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας, η οποία διεξήχθη με εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων διευκόλυνε η χρήση του λογισμικού πακέτου SPSS v.24. Αρχικά παρουσιάζεται το προφίλ των συμμετεχόντων και ακολούθως γίνεται παρουσίαση των αποτελεσμάτων για κάθε ερευνητικό ερώτημα.

5.1.1 Δημογραφικά Στοιχεία Συμμετεχόντων

Στην ποσοτική έρευνα συμμετείχαν 164 εν ενεργεία διδάσκοντες Ιστορίας σε δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, εκ των οποίων οι περισσότεροι, σε ποσοστό 86%, είναι γυναίκες· μόλις το 13,4% είναι άντρες. Η συντριπτική πλειοψηφία των

συμμετεχόντων (79,3%) δήλωσε εκπαιδευτική υπηρεσία περισσότερη των 10 χρόνων, ενώ μεγάλη μερίδα από αυτούς (25%) έχουν πάνω από 20 έτη υπηρεσίας. Μόνο ένα ποσοστό 20.7% έχουν υπηρεσία μικρότερη των 10 χρόνων. Από το σύνολο το 164 συμμετεχόντων στην ποσοτική έρευνα, οι 81 υπηρετούν σε λύκεια και οι 83 σε γυμνάσια. Επιπρόσθετα οι 89 ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 31-40, ενώ 41 στην ομάδα 41-50 και 33 δηλώνουν άνω των 51. Σημειώνεται επίσης ότι ποσοστό 29,9% των εκπαιδευτικών βρίσκονται μόλις ένα χρόνο στο σχολείο το οποίο διδάσκουν στη σχολική χρονιά 2016-2017. Όσον αφορά το επίπεδο σπουδών τους γύρω στους μισούς, ποσοστό 51,2% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου, το 46,3% δήλωσαν ότι έχουν πτυχίο και μόλις 3 εκ των 164 ότι κατέχουν διδακτορικό δίπλωμα, ποσοστό 1,8%.

Τέλος, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων δήλωσε ότι έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι. Μόλις 3 ανέφεραν ότι δεν διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι, ποσοστό μόλις 1,8%. Στην ερώτηση κατά πόσο έχουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο σπίτι, η απάντηση ήταν συντριπτική, αφού μόλις ένας συμμετέχοντας απάντησε αρνητικά. Τα βασικά δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων παρουσιάζονται στον Πίνακα 1. Μια τυπική περίπτωση συμμετέχοντα είναι γυναίκα, ηλικίας 31-50, μόνιμη καθηγήτρια, με εκπαιδευτική υπηρεσία άνω των 10 ετών, κάτοχος μεταπτυχιακού, με πρόσβαση σε υπολογιστή και διαδίκτυο από το σπίτι.

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρο Ποσοστό
Φύλο	Άνδρας	22	13.4	13.5
	Γυναίκα	141	86.0	86.5
Ηλικία	31-40	89	54.3	54.9
	41-50	40	24.4	24.7
	περισσότερο από 51	33	20.1	20.4
Θέση	διευθυντικό προσωπικό	22	13.4	13.5
	μόνιμος καθηγητής	131	79.9	80.4
	καθηγητής με σύμβαση	10	6.1	6.1
Εκπαίδευση	Πτυχίο	76	46.3	46.6
	Μεταπτυχιακό	84	51.2	51.5
	Διδακτορικό	3	1.8	1.8

Πίνακας 1. Δημογραφικά Στοιχεία

5.1.2 Αντιλήψεις για τις ΤΠΕ¹⁵ (Ερευνητικό Ερώτημα 1)

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα το οποίο εξετάζει τις αντιλήψεις των καθηγητών της Ιστορίας για τις ΤΠΕ, ιδιαίτερα ως προς την πραγματική παιδαγωγική αξιοποίησή της καταγράφεται η θετική στάση των συμμετεχόντων απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα 54,2% ανέφερε ότι έχει πολύ θετική στάση, ενώ το 25,3% αρκετά θετική. Μόλις ένας συμμετέχοντας υιοθέτησε αρνητική άποψη για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Επιπρόσθετα, 71 εκ των 82 συμμετεχόντων στην ποσοτική έρευνα που διαθέτουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών απάντησαν ότι έχουν αρκετά θετική και θετική άποψη περί χρήσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, όπως και 57 από τους 74 συμμετέχοντες με

¹⁵ Η έρευνα εστίασε κυρίως στους Η.Υ., στο διαδίκτυο, βιντεοπροβολείς και τους διαδραστικούς πίνακες καθώς αυτές τις ΤΠΕ χρησιμοποιούν κατά κόρον οι πλείστοι εκπαιδευτικοί.

πτυχιακό τίτλο σπουδών. Ο Πίνακας 2 εξετάζει τις μεταβλητές “τίτλος σπουδών” και “στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις ΤΠΕ”.

	Αρνητική	Σκεπτικός	Ανοικτό πνεύμα	Αρκετά θετική	Πολύ θετική	Κανένα από τα παραπάνω	Total
Εκπαίδευση Πτυχίο	0	7	9	24	33	1	74
Μεταπτυχιακό	1	2	7	17	54	1	82
Διδακτορικό	0	0	0	0	3	0	3
Total	1	9	16	41	90	2	159

Πίνακας 2. Ανάλυση Διασταύρωσης επιπέδου σπουδών και στάσης στις ΤΠΕ.

Επίσης όσον αφορά τη θέση των συμμετεχόντων στην εκπαίδευση και τη στάση τους απέναντι στη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας δεν παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση, καθώς 16 εκ των 21 συμμετεχόντων που κατέχουν διευθυντική θέση, ποσοστό δηλαδή 76,2% δήλωσαν ότι έχουν αρκετά έως πολύ θετική άποψη και 108 από τους 129 συμμετέχοντες που έχουν θέση μόνιμου καθηγητή, ποσοστό 83,7% υποστήριξαν το ίδιο.

Η θετική στάση των εκπαιδευτικών επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση 4 του Μέρους Β' του ερωτηματολογίου (Παράρτημα Γ'), αφού ένας αρκετά μικρός αριθμός, μόνο 12 συμμετέχοντες διάλεξαν την επιλογή «Δεν πιστεύω ότι οι υπολογιστές¹⁶ έχουν πολλά να προσφέρουν στην ανάπτυξη των γνώσεων» ως παράγοντα που περιορίζει τη δική τους χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας.

5.1.3 Τρόποι Χρήσης των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 2)

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αφορά τις τεχνολογίες που αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί στη διδασκαλία της Ιστορίας και τη συχνότητα χρήσης τους.

¹⁶ Με τον όρο υπολογιστές εννοείται ο Η.Υ. αλλά και τα λογισμικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μαθησιακή διεργασία στην Ιστορία, όπως το λογισμικό παρουσιάσεων, χρονογραμμών (timeline) αλλά και η σύνδεση και χρήση του διαδικτύου.

Στην ερώτηση περί συχνότητας 45,8% ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν τους υπολογιστές στη διδασκαλία τους εβδομαδιαίως, ενώ το 22,9% ότι δήλωσε ότι τους χρησιμοποιεί επί καθημερινής βάσης. Ανάλογο ποσοστό, συγκεκριμένα το 20,5% απάντησε ότι τους χρησιμοποιεί μηνιαία.

Σημαντική φαίνεται να θεωρούν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στη διεκπεραίωση των διοικητικών τους δραστηριοτήτων, αν λάβουμε υπόψη μας ότι ποσοστό 39,6% απάντησε ότι τη χαρακτηρίζουν ουσιαστική και 45,7% δήλωσαν ότι κάνουν μερική χρήση των υπολογιστών στις διοικητικές τους δραστηριότητες.

Στην ερώτηση πόσο εύκολη θεωρούν οι συμμετέχοντες τη χρήση των υπολογιστών για τη διεξαγωγή του μαθήματος της Ιστορίας οι πλείστοι απάντησαν ότι είναι «αρκετά εύκολη» με ποσοστό 34,1%, «εφικτή» το 32,3% και 11% ότι είναι «πολύ εύκολη». Ένας σχετικά μικρός αριθμός είκοσι τεσσάρων εκπαιδευτικών που απάντησαν τη θεωρεί δύσκολη, ποσοστό δηλαδή 14,6%.

Από τους συμμετέχοντες 32,3% απάντησαν ότι η πρόσβαση των μαθητών στο διαδίκτυο μέσω των σχολικών υπολογιστών είναι δύσκολη, 21,3% πολύ δύσκολη και 15,9% αδύνατη. Είναι δηλαδή πολύ δύσκολο έως αδύνατο –με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα- για τους μαθητές να συνδεθούν με το διαδίκτυο μέσω των υπολογιστών του σχολείου στο μάθημα της Ιστορίας κυρίως επειδή δεν υπάρχει ο απαραίτητος εξοπλισμός στα σχολεία. Υποδεικνύεται η σημαντική δυσκολία στην αξιοποίηση του διαδικτύου ως μαθησιακό εργαλείο από τους εκπαιδευόμενους στην Ιστορία.

Η διαθεσιμότητα σε υλικό τεχνολογικό εξοπλισμό (βιντεοπροβολείς και μεγάλες οθόνες) φαίνεται να είναι αρκετά δύσκολη για κάποιους. Το 3% των συμμετεχόντων τη χαρακτηρίζει «αδύνατη», 15,2% «πολύ δύσκολη» και 37% «δύσκολη». Παράλληλα ένα χαμηλό ποσοστό, 11,6% σημείωσε ότι η πρόσβαση σε τεχνολογικό εξοπλισμό στο σχολείο τους είναι πολύ εύκολη. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα δείχνουν τη δυσκολία πρόσβασης των εκπαιδευτικών Ιστορίας σε υλικό τεχνολογικό εξοπλισμό,

δηλαδή είναι δύσκολη και σε ορισμένες φορές αδύνατη η αξιοποίηση των ΤΠΕ καθώς είτε το σχολείο δεν είναι εξοπλισμένο, είτε ο αριθμός των τεχνολογικών μέσων είναι πολύ μικρός, άρα ανεπαρκής.

Στο ερωτηματολόγιο αναφέρονται τέσσερις ιστοσελίδες με ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό¹⁷. Αναφέρεται ο ιστότοπος του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (<http://www.e-history.gr/>), με πλούσιο ιστορικό υλικό, πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές και εικόνες. Επίσης η ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (<http://www.pi.ac.cy/>), από την οποία οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενημερωθούν για συνέδρια αλλά και να βρουν οπτικοακουστικό υλικό και ο ιστότοπος του ΥΠΠ με εκπαιδευτικό υλικό, διδακτικές προτάσεις, τράπεζα υλικού και δειγματικά εξεταστικά δοκίμια (<http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/>). Τέλος, σημειώνεται η αγγλόφωνη ιστοσελίδα του European Association of History Educators (<http://euroclio.eu/site/>) με εκπαιδευτικό υλικό για την παγκόσμια ιστορία. Οι ιστοσελίδες αυτές συμπεριλαμβάνονται στο ηλεκτρονικό υλικό του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, τις οποίες κλήθηκαν να οι ερωτηθέντες να δηλώσουν κατά πόσο τις γνωρίζουν και κατά πόσο τις θεωρούν χρήσιμες (Ερώτηση 9, βλ. Παράρτημα Γ').

Όσον αφορά στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού οι μισοί εκ τους συμμετέχοντες τη χαρακτήρισαν «αρκετά βοηθητική», ενώ ποσοστό 14,6% «πολύ βοηθητική». Ανάλογος ωστόσο είναι και ο αριθμός (17,7%) όσων δήλωσαν ότι την επισκέφτηκαν αλλά δεν τη χρησιμοποιούν. Οι πλείστοι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα κρίνουν ότι η ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού με εκπαιδευτικό υλικό για τη Μέση Εκπαίδευση είναι βοηθητική: 56,1% τη χαρακτηρίζει «αρκετά βοηθητική» και 20,1% «πολύ βοηθητική», αν και ορισμένοι φαίνεται να υιοθετούν διαφορετική άποψη, αφού 11,6% τη θεωρούν «όχι πολύ βοηθητική».

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι γνωρίζουν και επισκέφτηκαν την ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου ενώ μόλις 3 ανέφεραν ότι δεν την έχουν επισκεφτεί και κανένας δεν ανέφερε ότι δεν είναι εις γνώση του. Περίπου οι μισοί, 86 από τους ερωτηθέντες, ποσοστό 52,4% δήλωσαν ότι τη θεωρούν πολύ βοηθητική και

¹⁷ Οι ιστοσελίδες εν προκειμένω συμπεριλαμβάνονται στον όρο ΤΠΕ.

29, ποσοστό 17,7% σημείωσαν ότι είναι βοηθητική. Ο ίδιος περίπου αριθμός, ποσοστό 17%, εξέφρασαν αντίθετη άποψη χαρακτηρίζοντας την «όχι πολύ βοηθητική».

Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων (61%) φαίνεται να μη γνωρίζουν ή να μη χρησιμοποιούν την ευρωπαϊκή ιστοσελίδα του *Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Εκπαιδευτών Ιστορίας* (European Association of History Educators). Μόλις 17 εκ των 164 υποστήριξαν ότι την επισκέφτηκαν αλλά δεν τη χρησιμοποιούν, ενώ 60 ότι δεν την επισκέφτηκαν ποτέ και 23 ότι δεν την γνωρίζουν. Μόλις 6, ποσοστό 3.8% των έγκυρων απαντήσεων τη χαρακτήρισαν πολύ βοηθητική και 41, ποσοστό 26.3 αρκετά βοηθητική. Οι προτιμήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις εκπαιδευτικές ιστοσελίδες παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.

	Απαντήσεις		Ποσοστό των περιπτώσεων
	N	Ποσοστά	
Ιστοσελίδες ^a http://www.e-history.gr/	24	26.1%	51.1%
http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/	33	35.9%	70.2%
http://www.pi.ac.cy/	29	31.5%	61.7%
http://euroclio.eu/site/	6	6.5%	12.8%
Total	92	100.0%	195.7%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Πίνακας 3. Συγκεντρωτικός πίνακας των συμμετεχόντων στην έρευνα εκπαιδευτικών που απάντησαν ότι θεωρούν τις ιστοσελίδες «Πολύ βοηθητικές»

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4, οι μισοί (50,3%) από όσους απάντησαν στο ερώτημα από πού επηρεάζονται οι απόψεις τους για τη χρησιμότητα των προαναφερθεισών ιστοσελίδων απάντησαν ότι επηρεάζονται από «την ποιότητα των πόρων και τις συμβουλές για τη χρήση τους». Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό 37,9% ανέφεραν ότι η έλλειψη χρόνου δεν τους επιτρέπει να μελετήσουν τις ιστοσελίδες. Τέλος ένα μικρό ποσοστό 8,3% δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν τις ιστοσελίδες.

	Απαντήσεις		Ποσοστό
	N	Ποσοστά	των περιπτώσεων
Ποιότητα των πόρων και τις συμβουλές για τη χρήση τους	85	50.3%	57.8%
Έλλειψη χρόνου για να μελετήσετε τους πόρους και τις συμβουλές για τη χρήση τους	64	37.9%	43.5%
Δεν γνωρίζω την ύπαρξη των υποστηρικτικών ιστοσελίδων	14	8.3%	9.5%
Άλλοι παράγοντες	6	3.6%	4.1%
Total	169	100.0%	115.0%

Πίνακας 4. Παράγοντες που επηρεάζουν τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τις υποστηρικτικές ιστοσελίδες

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην τελευταία ερώτηση του εργαλείου ποσοτικής έρευνας που διερευνούσε δικό τους παράδειγμα αποτελεσματικής πρακτικής στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας στην τάξη (Παράρτημα Γ'), και, εν αντιθέσει με τις υπόλοιπες, ήταν ανοικτού τύπου καταγράφηκε μειωμένος αριθμός απαντήσεων. Την ερώτηση απάντησαν λιγότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες (72 από 164). Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί φαίνεται να προβάλλουν βίντεο που αφηγούνται και επεξηγούν ιστορικά γεγονότα (24,5%) και να χρησιμοποιούν το λογισμικό παρουσίασης (7,2%). Μόλις ένας συμμετέχοντας δήλωσε ότι αξιοποίησε κάποιο ψηφιακό παιχνίδι για τη μάθηση της Ιστορίας και άλλος ένας ότι χρησιμοποίησε το wikispace και τα Office 365 για τη δημιουργία μιας συνεργατικής εργασίας (Πίνακας 5).

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρό ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Προβολή βίντεο	24	14.6	33.8	33.8
	Προβολή χαρτών	9	5.5	12.7	46.5
	Προβολή εικόνων	9	5.5	12.7	59.2
	Χρήση πηγών	6	3.7	8.5	67.6
	Χρήση βιντεοπροβολέα	5	3.0	7.0	74.6
	Χρήση videogames	1	.6	1.4	76.1
	Χρήση ομαδικού project	2	1.2	2.8	78.9
	διερευνητική εργασία μέσω διαδικτύου	1	.6	1.4	80.3
	Χρήση PowerPoint	12	7.3	16.9	97.2
	Χρήση wikispace για ομαδική εργασία	1	.6	1.4	98.6
	Χρήση office 365 για ομαδική εργασία	1	.6	1.4	100.0
	Total	71	43.3	100.0	
	Missing System	93	56.7		
	Total	164	100.0		

Πίνακας 5. Προσωπικό παράδειγμα χρήσης ΤΠΕ

5.1.4 Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Χρήση των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 3)

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα εξετάζει τους «Παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας, σύμφωνα με τους διδάσκοντες καθηγητές».

Οι εκπαιδευτικοί της Ιστορίας έχουν αυτοπεποίθηση κατά την επαγγελματική χρήση των υπολογιστών. Μόλις δύο δήλωσαν ότι δεν έχουν αυτοπεποίθηση, ποσοστό 1.2%, ενώ είκοσι τρεις, ποσοστό 14% εξέφρασαν την άποψη ότι δεν έχουν πολλή αυτοπεποίθηση (Πίνακας 6).

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Μεγάλη αυτοπεποίθηση	43	26.2	26.7	26.7
	Αρκετή αυτοπεποίθηση	93	56.7	57.8	84.5
	Όχι πολλή αυτοπεποίθηση	23	14.0	14.3	98.8
	Έλλειψη αυτοπεποίθησης	2	1.2	1.2	100.0
	Total	161	98.2	100.0	
Missing	System	3	1.8		
Total		164	100.0		

Πίνακας 6. Αίσθημα αυτοπεποίθησης κατά την πρόθεση χρήσης των ΗΥ για επαγγελματικούς σκοπούς

Η δήλωση αυτή επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις που λήφθηκαν στα ερωτήματα κατά πόσο η έλλειψη αυτοπεποίθησης γύρω από τη λειτουργία των Η.Υ. και η έλλειψη αυτοπεποίθησης για τη χρήση των Η.Υ. στο μάθημα της Ιστορίας συνιστούν παράγοντες που περιορίζουν τη χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών. Και στις δύο περιπτώσεις συμφώνησαν μόλις 23 συμμετέχοντες ότι η μειωμένη αυτοπεποίθηση γύρω από τη λειτουργία και χρήση των υπολογιστών περιορίζει την αξιοποίησή τους. Ωστόσο δεν είναι οι ίδιοι συμμετέχοντες που επέλεξαν και τις τρεις απαντήσεις (μειωμένη αυτοπεποίθηση κατά την επαγγελματική χρήση των υπολογιστών, έλλειψη αυτοπεποίθησης για τη λειτουργία των Η.Υ., έλλειψη αυτοπεποίθησης για τη χρήση των Η.Υ.), αλλά μόνο 8 από αυτούς.

Η μέση τιμή (mean) της απάντησης στην ερώτηση αν νιώθουν αυτοπεποίθηση χρήσης των Η.Υ. για προσωπικούς λόγους είναι 1.76¹⁸ και στην ερώτηση για την αυτοπεποίθηση χρήσης των Η.Υ. για επαγγελματικούς λόγους 1.90¹⁹. Οι μέσοι όροι είναι πολύ μικροί, κυμαίνονται μεταξύ 1 -2 καταδεικνύοντας ότι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν Ιστορία στην κυπριακή Μέση Εκπαίδευση έχουν πολλή αυτοπεποίθηση όσον αφορά τη χρήση των

¹⁸ Ο αριθμός 1 αντιπροσωπεύει την επιλογή “μεγάλη αυτοπεποίθηση”, ο αριθμός 2 την επιλογή “αρκετή αυτοπεποίθηση” κ.ο.κ.

¹⁹ ό.π.

ΤΠΕ. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνονται και από το μικρό αριθμό συμμετεχόντων (23, ποσοστό 38.87%) που επέλεξαν τους παράγοντες έλλειψη αυτοπεποίθησης γύρω από τη λειτουργία των Η.Υ. και έλλειψη αυτοπεποίθησης για τη χρήση των Η.Υ. στο μάθημα της Ιστορίας (23).

Στην ερώτηση που αφορά τους παράγοντες που λειτουργούν περιοριστικά στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, η πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές επιλέχτηκε από 72 συμμετέχοντες ως ο σημαντικότερος λόγος, ενώ 16 τη χαρακτήρισαν δεύτερη πιο σημαντική αιτία μη χρήσης των ΤΠΕ. Συνολικά 104 εκ των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στην ποσοτική έρευνα συμφώνησαν ότι η έλλειψη πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή (Η.Υ.) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών.

Η πίεση για κάλυψη της ύλης φαίνεται να επηρεάζει την άποψη αρκετών εκπαιδευτικών όσον αφορά την αξιοποίηση των ΤΠΕ, αφού αποτέλεσε επιλογή 106 συμμετεχόντων, οι οποίοι την τοποθέτησαν ψηλά στη σειρά προτεραιότητας, καθώς 39 την κατέταξαν ως πρώτο πιο σημαντικό παράγοντα, 36 ως δεύτερο πιο σημαντικό παράγοντα και 23 ως τρίτο πιο σημαντικό παράγοντα.

Περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες, 86 στον αριθμό δήλωσαν ότι επηρεάζονται όσον αφορά την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας από την *ανησυχία τους για τυχόν τεχνικά προβλήματα*. Παρατηρείται ότι η ανησυχία τους αυτή κατατάσσεται ψηλά στη σειρά προτεραιότητας, 13 εκπαιδευτικοί τη θεωρούν ως τον πιο σημαντικό παράγοντα που περιορίζει τη δική τους χρήση των ΤΠΕ, 29 ως το δεύτερο πιο σημαντικό και 17 ως τον τρίτο πιο σημαντικό.

Επιπρόσθετα 69 εκπαιδευτικοί στο σύνολο δήλωσαν ότι δεν χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ εξαιτίας της *έλλειψης χρόνου που έχουν ώστε να σχεδιάσουν την ενσωμάτωση των Η.Υ. στο μάθημα*.

Αντίθετα η γνώμη των συναδέλφων των εκπαιδευτικών που διδάσκουν Ιστορία δε φαίνεται να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη δική τους χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Μόνο 13 εκπαιδευτικοί σημείωσαν ότι επηρεάζονται και από αυτούς, οι περισσότεροι κατέταξαν τον παράγοντα αυτό σε χαμηλή θέση στη σειρά προτεραιότητας.

Η ανησυχία για τις επιπτώσεις διαχείρισης της τάξης διαφαίνεται να αποτελεί ένα από τους παράγοντες που επηρεάζουν την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας καθώς ο παράγοντας αυτός επιλέγηκε από τριάντα εκ των συμμετεχόντων στην ποσοτική έρευνα, ποσοστό 18,2%. Ο Πίνακας 7 που ακολουθεί παρουσιάζει τους παράγοντες που σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς μπορούν να λειτουργήσουν ανασταλτικά στη χρήση των ΤΠΕ και παράλληλα σημειώνεται ο αριθμός των εκπαιδευτικών που επέλεξαν κάθε παράγοντα και το ποσοστό στο σύνολο του δείγματος. Επίσης σημειώνεται το ποσοστό του δείγματος που έθεσε τον κάθε παράγοντα ως πρώτη πιο σημαντική επιλογή, δεύτερη πιο σημαντική, και ούτω καθεξής μέχρι την ένατη. Κάθε συμμετέχοντας είχε την ευκαιρία να επιλέξει περισσότερες από μία κατηγορίες.

Παράγοντες	Απαντήσεις	Ποσοστό	Ποσοστά επιλογής								
			1η	2η	3η	4η	5η	6η	7η	8η	9η
	N										
Πίεση για κάλυψη της ύλης του μαθήματος	106	64.6%	8.4%	7.7%	4.9%	1.1%	0.0%	0.2%	0.0%	0.0%	0.0%
Έλλειψη πρόσβασης σε Η.Υ	104	63.4%	15.5%	3.4%	1.5%	1.1%	0.0%	0.4%	0.0%	0.60%	0.0%
Ανησυχία για τεχνικά προβλήματα	86	52.4%	2.8%	6.2%	3.6%	4.1%	1.1%	0.2%	0.2%	0.20%	0.20%
Έλλειψη χρόνου σχεδιασμού ενσωμάτωσης των Η.Υ. στο μάθημα	69	42.1%	3.2%	5.8%	4.1%	0.9%	0.6%	0.2%	0.0%	0.0%	0.0%
Ανησυχία για τις επιπτώσεις διαχείρισης της τάξης σε περίπτωση χρήσης των Η.Υ.	30	18.3%	0.4%	1.3%	1.7%	1.5%	1.1%	0.2%	0.0%	0.0%	0.2%
Η στάση των υπόλοιπων συναδέλφων που διδάσκουν Ιστορία	13	7.9%	0.0%	0.2%	0.0%	0.60%	0.0%	0.2%	0.6%	0.6%	0.4%

Πίνακας 7. Οι παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς Ιστορίας με τα ψηλότερα ποσοστά επιλογής από τους συμμετέχοντες.

Παράγοντες που με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών θα συνέβαλλαν στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ για την επίτευξη της βελτίωσης της διδασκαλίας και μάθησης της Ιστορίας είναι η καλύτερη πρόσβαση σε δικτυωμένες αίθουσες ηλεκτρονικών υπολογιστών, παράγοντα τον οποίο χαρακτήρισαν ως πιο σημαντικό 37 εκ των 118 συμμετεχόντων που διάλεξαν την εν λόγω επιλογή. Επιπλέον 22 από τους 104 εκ των συμμετεχόντων όρισαν ως πρώτο παράγοντα στην ιεραρχία την παροχή φορητών υπολογιστών στους καθηγητές Ιστορίας και 21 από τους 115 επέλεξαν ως παράγοντα που θα συνέβαλλε κατά την άποψή τους στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην Ιστορία την παροχή βιντεοπροβολέων/ διαδραστικών πινάκων. Η παροχή περισσότερων υπολογιστών στην τάξη επιλέχτηκε ως πρώτη επιλογή στη σειρά κατάταξης από 19 συμμετέχοντες και ως δεύτερη επιλογή από 38.

5.2 Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας

Η ποιοτική έρευνα που ακολούθησε την ποσοτική προσέφερε τη δυνατότητα για περαιτέρω εμβάθυνση στο θέμα, για πιο ολοκληρωμένη απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Στην ποιοτική έρευνα συμμετείχαν τρεις άνδρες και μία γυναίκα εκπαιδευτικοί, που επιλέγηκαν εξαιτίας των απόψεών τους για τις ΤΠΕ και λόγω διαθεσιμότητάς τους. Στόχος της επιλογής τους ήταν να βοηθήσουν στην κατανόηση των αποτελεσμάτων του ποσοτικού μέρους της έρευνας.

Η εκλογή τους έγινε από την ερευνήτρια, στην οποία είτε κατέστησαν γνωστές οι απόψεις τους μέσω κατ' ιδίαν διαλόγου κατά την ποσοτική έρευνα ή μέσω κοινού κοινωνικού περιβάλλοντος. Οι συνεντευξιαζόμενοι είχαν συμμετάσχει και στην ποσοτική έρευνα.

5.2.1 Σχολικό Περιβάλλον των Συνεντευξιζόμενων

Για δημιουργία σφαιρικότερης εικόνας του συγκεκριμένου, σκιαγραφείται με συντομία το σχολικό περιβάλλον στον οποίο υπηρετούν οι 4 συμμετέχοντες στην ποιοτική φάση της έρευνας. Οι τρεις συμμετέχοντες (Σ1, Σ3, Σ4) εργάζονται σε λύκεια της επαρχίας Λάρνακας, εκ των οποίων οι Σ1 και Σ3 εργάζονται στο ίδιο σχολείο (Σχολείο Α'). Το λύκειο στο οποίο εργάζονται είναι ένα παλιό κτήριο αστικής περιοχής, το οποίο έχει 552 μαθητές και 93 εκπαιδευτικούς συμπεριλαμβανομένου του διευθυντικού προσωπικού. Το σχολείο έχει μία αίθουσα Ιστορίας με βιντεοπροβολέα και υπολογιστές. Λόγω της παλαιότητάς του, το σχολείο δεν είναι καλά τεχνολογικά εξοπλισμένο αφού δεν διαθέτει διαδραστικούς πίνακες, οι άλλες αίθουσες έχουν από ένα υπολογιστή, καθώς 42 υπολογιστές παραχωρήθηκαν στο σχολείο από ιδιωτική εταιρεία κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017, ενώ πρόσφατα εγκαταστάθηκε βιντεοπροβολέας οροφής στην αίθουσα Ιστορίας. Επιπλέον υπάρχει η δυνατότητα παροχής φορητών βιντεοπροβολέων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε άλλες αίθουσες οι εκπαιδευτικοί.

Ο άλλος διδάσκοντας (Σ4) υπηρετεί σε περιφερειακό λύκειο της επαρχίας Λάρνακας με 641 μαθητές και 101 διδάσκοντες (Σχολείο Β'), ένα πιο καινούργιο οικοδόμημα, με αίθουσα Ιστορίας που διαθέτει διασκόπιο, διαδραστικό πίνακα, βιντεοπροβολέα και ένα υπολογιστή με σύνδεση στο δίκτυο. Επιπλέον και ορισμένες άλλες αίθουσες έχουν υπολογιστή συνδεδεμένο με το διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα. Και βεβαίως όλες οι αίθουσες έχουν δυνατότητα σύνδεσης με βιντεοπροβολέα και με διαδίκτυο.

Η γυναίκα εκπαιδευτικός διδάσκει σε γυμνάσιο (Σχολείο Γ') χωριού της επαρχίας Λάρνακας στο οποίο φοιτούν 308 μαθητές και εργάζονται 45 εκπαιδευτικοί. Το κτήριο, που αναγέρθηκε το 1993, διαθέτει περιορισμένο τεχνολογικό εξοπλισμό. Για παράδειγμα το σχολείο δεν έχει διαδραστικούς πίνακες. Επίσης δεν διαθέτει υπολογιστές στις αίθουσες διδασκαλίας, εκτός βεβαίως των ειδικών αιθουσών, όπως την αίθουσα Μαθηματικών, Φυσικής, τα εργαστήρια Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Ιστορίας. Σύμφωνα με την πληροφόρηση που λήφθηκε κατά την ποιοτική έρευνα τη μοναδική αίθουσα Ιστορίας καλούνται να μοιραστούν δώδεκα φιλόλογοι.

Η πρώτη και τρίτη συνέντευξη έλαβαν χώρα στο σχολείο των συμμετεχόντων σε χρόνο που δεν είχαν υποχρεώσεις και οι άλλες δύο συνεντεύξεις έγιναν σε χώρους εστίασης της επιλογής των εκπαιδευτικών.

5.2.2 Προφίλ Συνεντευξιαζόμενων

Ο πρώτος συνεντευξιαζόμενος (Σ1) που συμμετείχε στην ποιοτική έρευνα είναι εκπαιδευτικός στο Σχολείο Α', αστικό λύκειο της Λάρνακας, με εμπειρία άνω των δέκα ετών και έχει πολύ θετική στάση απέναντι στις ΤΠΕ. Στις απαντήσεις που έδωσε στο ερωτηματολόγιο ήταν φανερό η πολύ θετική του στάση απέναντι στις ΤΠΕ, η καθημερινή αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του και η έλλειψη τεχνολογικών υποδομών στα σχολεία ως βασικότερο παράγοντα που περιορίζει τη χρήση τους. Οι απαντήσεις καθιστούσαν φανερό ότι ο συμμετέχοντας είναι θερμός υποστηρικτής των ΤΠΕ για σκοπούς διδασκαλίας. Πράγματι όπως επιβεβαιώθηκε από την ποιοτική έρευνα τις χρησιμοποιεί επί καθημερινής βάσης σχεδόν ανελλιπώς. Μεταφέρει στις αίθουσες που διδάσκει τον προσωπικό του υπολογιστή και το δικό του βιντεοπροβολέα. Θεωρεί ότι το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστο και κατανοητό με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, γιατί όπως εξηγεί η οπτικοποίηση συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση του μαθήματος, ενώ παράλληλα η προσπέλαση της ύλης γίνεται συντομότερα.

Η Σ2 είναι γυναίκα εκπαιδευτικός που διδάσκει στο Σχολείο Β', περιφερειακό γυμνάσιο σε χωριό της επαρχίας Λάρνακας. Οι απαντήσεις της στο ερωτηματολόγιο κατέδειξαν ότι υιοθετεί μια αρκετά θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας και νιώθει μεγάλη αυτοπεποίθηση όταν τα χρησιμοποιεί στην τάξη. Η αξιοποίησή τους στη διδασκαλία είναι πολύ συχνή, καθημερινή, αξιοποιεί τα βίντεο και το PowerPoint καθώς και όλες τις αναφερόμενες στο ερωτηματολόγιο ιστοσελίδες. Δήλωσε δύο περιοριστικούς παράγοντες στη χρήση των ΤΠΕ στην Ιστορία την έλλειψη πρόσβασης σε Η.Υ. και την ανησυχία για τεχνικά ζητήματα. Οι απαντήσεις της έδειξαν ότι ενδιαφέρεται για την αξιοποίηση των ΤΠΕ και για αυτό επιλέγηκε ως εκπαιδευτικός με σαφή και ολοκληρωμένη άποψη για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην Ιστορία. Από τη

συνέντευξη διαφάνηκε ότι αν και είναι εκπαιδευτικός που έχει θετική στάση απέναντι στις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία της Ιστορίας, τις χρησιμοποιεί όμως όταν το κρίνει γόνιμο, εφόσον οι συνθήκες είναι κατάλληλες, δηλαδή η χρήση των ΤΠΕ ταιριάζει στο υπό εξέταση κεφάλαιο και το τμήμα μπορεί να συνεργαστεί. Παράλληλα αναφέρει ότι έχει παρατηρήσει ότι οι μαθητές κατανοούν και θυμούνται καλύτερα το μάθημα, όταν χρησιμοποιούνται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Η συμμετέχουσα ενημέρωσε ότι παρακολούθησε μαθήματα ECDL, αλλά και ενδοσχολικό σεμινάριο επιμόρφωσης από τους συμβούλους Ιστορίας για τη χρήση των διαδραστικών πινάκων

Ο Σ3 είναι εκπαιδευτικός στο ίδιο λύκειο (Σχολείο Α') με τον Σ1. Δε διδάσκει ενισχυμένη Ιστορία, αλλά Κοινού Κορμού. Όπως σημείωσε στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου του έχει αρκετά θετική στάση απέναντι στις ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας και αρκετή αυτοπεποίθηση όταν τις χρησιμοποιεί στην τάξη. Ανέφερε ότι χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες, κυρίως βίντεο από το διαδίκτυο που είναι σχετικά με το μάθημα, σε εβδομαδιαία βάση. Παράλληλα ως σημαντικούς αποτρεπτικούς παράγοντες για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών θεωρεί την πίεση για κάλυψη της ύλης του μαθήματος και την έλλειψη χρόνου για το σχεδιασμό της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο μάθημα. Ο συμμετέχοντας επιλέγηκε να συμμετάσχει στην ποιοτική φάση καθώς έχει μετριοπαθή στάση απέναντι στις ΤΠΕ, δηλαδή τις χρησιμοποιεί με μέτρο. Δεν πιστεύει στην υπερβολική χρήση των νέων τεχνολογιών, αλλά υιοθετεί την άποψη ότι η οπτικοποίηση συντείνει στην καλύτερη κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και εννοιών καθώς αποδίδεται καλύτερα το κλίμα της εποχής. Τέλος εξήγησε ότι δε συμμετείχε σε κανένα σεμινάριο σχετικό με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.

Ο Σ4 διδάσκει στο Σχολείο Γ', περιφερειακό λύκειο της Λάρνακας. Επιλέγηκε ως ένας από τους συνεντευξιζόμενους στην ποιοτική έρευνα καθώς αν και δήλωνε ότι χαρακτηριζόταν από "ανοικτό πνεύμα" όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, ανέφερε ότι κάνει "μερική" χρήση τους στην τάξη και δεν αξιοποιούσε τις αναφερόμενες στο ερωτηματολόγιο ιστοσελίδες. Σημείωσε ότι παράγοντες που λειτουργούν ως εμπόδια στη χρήση των ΤΠΕ την έλλειψη πρόσβασης σε Η.Υ. και την πίεση για κάλυψη της ύλης. Είναι έμπειρος εκπαιδευτικός με περισσότερα από δέκα χρόνια υπηρεσία. Οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου επιβεβαιώθηκαν και επεξηγήθηκαν στη

συνέντευξη, στην οποία δήλωσε ότι αντικρίζει με θετική ματιά την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Ιστορία, ωστόσο φαίνεται να κάνει περιστασιακή χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία του. Όταν ρωτήθηκε αν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου στο οποίο διδάσκει μπορούν να μεταφέρουν τον προσωπικό τους υπολογιστή και να τον συνδέσουν με τους βιντεοπροβολείς που υπάρχουν στο σχολείο απάντησε «Ναι, αλλά είναι φασαρία». Παράλληλα η χρήση των ΤΠΕ για σκοπούς διδασκαλίας δεν αποτελεί για αυτόν πηγή άγχους. Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία του έχουν ρόλο ενισχυτικό της παραδοσιακής προσέγγισης και δεν αναμορφώνουν τον τρόπο διδασκαλίας και μάθησης του μαθήματος.

5.2.3 Αντιλήψεις για τις ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 1)

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες οι αντιλήψεις των καθηγητών της Ιστορίας για τις ΤΠΕ, ιδιαίτερα ως προς την παιδαγωγική αξιοποίησή της και οι τέσσερις εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην ποιοτική έρευνα δήλωσαν ότι είναι θετικοί απέναντι στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Ο Σ1 φάνηκε να είναι ένθερμος υποστηρικτής αφού τις αξιοποιεί καθημερινά χρησιμοποιώντας ιδιόκτητα τεχνολογικά μέσα και διαθέτει το δικό του βιντεοπροβολέα και υπολογιστή, που μεταφέρει στις αίθουσες που διδάσκει. Οι Σ2 και Σ3 διευκρίνισαν ότι είναι υπέρ, νοουμένου όμως ότι η χρήση τους γίνεται με μέτρο. Η Σ2 τόνισε: «Υπέρ με μέτρο. Χρησιμοποιώ την τεχνολογία ως αφορμή για το μάθημα, για προβολή χαρτών» και ο Σ3: «δεν είμαι υπέρ της χρήσης της τεχνολογίας, διότι η χρήση και μόνο της τεχνολογίας χωρίς την κατάλληλη γνωστική εμβάθυνση δεν οδηγεί πουθενά και μάλιστα μπορεί να κουράσει τους μαθητές τελικά, αντί να τους ξεκουράσει». Ο Σ4 δήλωσε ότι «Είναι θετική η άποψή μου. Βοηθούν πάρα πολλά, γιατί και οπτικοποιείς το μάθημά σου και ειδικά αν κάμνεις σύγχρονη Ιστορία μπορεί να δείξεις... σαν για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έχει πάρα πολλά video. Ή σαν με το ολοκαύτωμα έχει πολύ υλικό»²⁰.

Επιπλέον όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι οι νέες τεχνολογίες είναι χρήσιμες για το μάθημα της Ιστορίας. Οι Σ3 και Σ4 συμφώνησαν ότι με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας επιτυγχάνεται η οπτικοποίηση γεγονότων. Η Σ2 τόνισε την αποσαφήνιση

²⁰Επιλέγηκε στη μεταγραφή των συνεντεύξεων και στην παράθεση αυτούσιων αποσπασμάτων να διατηρηθεί η κυπριακή διάλεκτος για χάρη αυθεντικότητας.

δυσνόητων εννοιών αναφέροντας και παράδειγμα «αν είναι κάποιο δυσνόητο γεγονός, ξέρω εγώ η ταρίχευση, που δυσκολεύονται να αντιληφθούν την έννοια της μουμιοποίησης, με το να τους προβάλεις ένα μικρό φιλμάκι με το πώς γινόταν η διαδικασία της ταρίχευσης θα τους βοηθήσει». Επίσης ο Σ1 πρόσθεσε ότι οι νέες τεχνολογίες συμβάλλουν στην αντίληψη της ατμόσφαιρας της εποχής: «δίνει την ατμόσφαιρα και είναι κάτι που δεν το έχουν μέσα από το βιβλίο τους». Ο ίδιος επίσης τόνισε ότι οι νέες τεχνολογίες στην Ιστορία βοηθούν στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης από μέρους των μαθητών, σχολίασε σχετικά: «Πρώτα πρώτα μπαίνουν στη θέση των ιστορικών προσώπων βλέποντας π.χ. ένα απόσπασμα από βιογραφία, από ένα βίντεο, ένα δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ [...] Δεν είναι απρόσωπη η Ιστορία. Κάποιοι άνθρωποι συνέβαλαν για να γίνουν κάποια... Έτσι μπαίνουν σε κείνη τη διαδικασία οι μαθητές να μπουν στη θέση του άλλου στην Ιστορία.»

Όσον αφορά την κουλτούρα του σχολείου για τις ΤΠΕ οι τρεις ερωτώμενοι συμφώνησαν ότι υπάρχει παρότρυνση από τη διεύθυνση, τους συμβούλους φιλολογικών μαθημάτων ή τους επιθεωρητές. Δίνεται έμφαση σε μεθόδους αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών κατά τη διδασκαλία μέσω των σεμιναρίων και των δειγματικών διδασκαλιών στην προσπάθεια εξώθησης των εκπαιδευτικών να τις υιοθετήσουν. Η Σ2 εξήγησε ότι «οι οδηγίες του ΥΠΠ είναι τέτοιες, ειδικά των συμβούλων του μαθήματος [εννοεί που προωθείται η ενσωμάτωση των ΤΠΕ]». ΟΣ4 διατύπωσε την άποψη ότι εναπόκειται στους εκπαιδευτικούς κατά πόσο θα τις χρησιμοποιούν. Ίδια άποψη εξέφρασε και η Σ2 σχολιάζοντας ότι: «Εξαρτάται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό [εννοεί η συχνότητα και οι τρόποι αξιοποίησης των ΤΠΕ]. Οι σύμβουλοι των φιλολογικών μαθημάτων μας ενθαρρύνουν στη χρήση τεχνολογίας. Από κει και πέρα εξαρτάται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, πόσο ο ίδιος είναι εξοικειωμένος με την τεχνολογία και αν θέλει να χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες στο μάθημά του και αυτό εξαρτάται επίσης από την ποιότητα και την αλληλεπίδραση που έχει με το τμήμα του».

Οι τέσσερις εκπαιδευτικοί που παραχώρησαν συνέντευξη ομοφώνησαν ότι οι ΤΠΕ μπορούν να διαφοροποιήσουν τη μάθηση της Ιστορίας καθώς το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον και λιγότερο κουραστικό εν συγκρίσει με την παραδοσιακή δασκαλοκεντρική διάλεξη. Οι τρεις (Σ1, Σ2, Σ4) απάντησαν ότι η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών επηρεάζει

και τον ίδιο το ρόλο του εκπαιδευτικού, καθώς δύνανται να διαφοροποιηθούν οι μέθοδοι διδασκαλίας. Ο εκπαιδευτικός δεν είναι το επίκεντρο πια, αλλά διαμεσολαβητής της γνώσης. Ο Σ1 ανέπτυξε ότι «Σίγουρα διαφοροποιεί τις μεθόδους διδασκαλίας. Επομένως σπάει τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία από μόνη της η τεχνολογία», ενώ συμπλήρωσε ότι διαφοροποιείται και η προετοιμασία του εκπαιδευτικού «Χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο βέβαια από την παραδοσιακή διδασκαλία και πρέπει να είναι πολύ οργανωμένο το μάθημα. Πρέπει να ξέρεις, να έχεις σενάριο μπροστά σου». Ο Σ3 ωστόσο εκφράζει διαφορετική άποψη θεωρώντας ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν αλλάζει απαραίτητα αλλά εξαρτάται από τον τρόπο που οι ΤΠΕ θα αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό.

Οι Σ1, Σ2, Σ3 εξέφρασαν την άποψη ότι η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας λειτουργεί ενισχυτικά ως προς την κατανόηση των μαθητών και οδηγεί στη βελτίωση των επιδόσεων τους στα διαγωνίσματα. Η Σ2 ανέφερε χαρακτηριστικό παράδειγμα που οι μαθητές στο διαγώνισμα έγραψαν ό,τι είχαν δει στο βίντεο για την ταρίχευση αντί αυτά που εξήγησε ο εκπαιδευτικός στη διάλεξη. Διαφορετική άποψη υιοθέτησε ο Σ3, ο οποίος θεωρεί ότι τα αποτελέσματα των μαθητών δε διαφοροποιούνται με την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας.

5.2.4 Τρόποι Χρήσης των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 2)

Ακολούθως διερευνούνται οι τρόποι που οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Όλοι οι συμμετέχοντες στην ποσοτική φάση της έρευνας δήλωσαν να χρησιμοποιούν τους υπολογιστές και το διαδίκτυο κατά την προετοιμασία της διδασκαλίας τους για την εύρεση πληροφοριών και τη δημιουργία των φύλλων εργασίας. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος, όταν θα αξιοποιήσουν τις ΤΠΕ κάνουν χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του βιντεοπροβολέα. Οι Σ1, Σ2, Σ3 αξιοποιούν το λογισμικό προβολής διαφανειών για σκοπούς διδασκαλίας, ενώ ο Σ4 ξεκαθάρισε ότι προτιμά να προβάλλει σύντομα βίντεο στο μάθημά του, παρά παρουσιάσεις στο PowerPoint. Ο Σ1 εξήγησε ότι δεν αξιοποιεί το

διαδίκτυο στη διδασκαλία του καθώς το σχολείο στο οποίο εργάζεται δεν διαθέτει αυτή τη δυνατότητα, ενώ παλαιότερα σε άλλο σχολείο που είχαν πρόσβαση στον παγκόσμιο ιστό το ενέτασσε στη διδακτική διεργασία ζητώντας από τους μαθητές να εργαστούν ερευνητικά αναζητώντας πληροφορίες στον ιστό. Εξήγησε ότι «είναι αναγκαίο να τους προετοιμάζεις τους μαθητές να δουλεύουν σε ομάδες μέσα από το διαδίκτυο σε κάθε Η.Υ. Να ψάξουν να βρουν δηλαδή οι ίδιοι εκείνη την ώρα».

Ωστόσο οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται λιγότερο για σκοπούς αξιολόγησης των μαθητών. Συγκεκριμένα οι Σ2, Σ4συμμετέχοντες εξήγησαν ότι δεν τις χρησιμοποιούν για την αξιολόγηση των μαθητών. Ένας μόνο Σ1 δήλωσε ότι χρησιμοποιεί τις ΤΠΕ για σκοπούς διαμορφωτικής αξιολόγησης, για παράδειγμα προβάλλει μια εικόνα και ζητά να την εξηγήσουν οι μαθητές. Ο Σ3 ανέφερε ότι τις χρησιμοποιεί σπάνια εξαιτίας του χρόνου που απαιτείται τόσο από τον εκπαιδευτικό, όσο και από τους μαθητές. Εξήγησε «Το έκαμα κάποιες φορές, αλλά οι μαθητές [...] έκαναν παρουσίαση και διάβαζαν το PowerPoint. Αυτό δυσκολεύει στο να είμαστε βέβαιοι κατά πόσο γνωρίζει ο μαθητής αυτά τα οποία διαβάζει εκείνη τη στιγμή από το PowerPoint και κατά πόσο είναι και δικά του. Είναι δύσκολο η αξιολόγηση... Μπορεί να δώσεις ένα μικρό ποσοστό. [...] Γι' αυτό είναι πιο δύσκολη η αξιολόγηση με τη χρήση τεχνολογιών είναι πιο δύσκολη, θέλει περισσότερη προετοιμασία από τον εκπαιδευτικό και ακόμα πιο εις βάθος προετοιμασία από μέρους των μαθητών, γιατί θα δουλέψουν διερευνητικά». Κατέστησαν σαφές επίσης ότι το παραδοσιακό διαγώνισμα είναι υποχρεωτικό σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥΠΠ, γεγονός που δυσχεραίνει τη χρήση των ΤΠΕ για σκοπούς τελικής αξιολόγησης των εκπαιδευομένων.

Η συχνότητα χρήσης των ΤΠΕ ποικίλλει ανάμεσα στους ερωτηθέντες. Ένας συμμετέχοντας, ο Σ1,δήλωσε ότι τις χρησιμοποιεί καθημερινά σε όλα τα μαθήματα Ιστορίας, οι δύο ότι τις χρησιμοποιούν εβδομαδιαίως και ο Σ4 γύρω στη μία με δύο φορές το μήνα, αν και στο ένα τμήμα που διδάσκει Ιστορία φέτος δεν τις χρησιμοποιεί ποτέ, εξαιτίας της έλλειψης αιθουσών και τεχνολογίας.

Στην ερώτηση κατά πόσο θα ήθελαν να χρησιμοποιούν πιο συχνά τις νέες τεχνολογίες οι απαντήσεις διαφοροποιήθηκαν. Ο Σ1, ήδη τις χρησιμοποιεί σε κάθε μάθημα Ιστορίας, οι

Σ2, Σ3 απάντησαν θετικά, αν και η Σ2 έθεσε προϋποθέσεις, όπως το χρόνο και την ποιότητα του τμήματος: «Αν είχαμε περισσότερο χρόνο, να μην ήταν μόνο δύο φορές, αν είχαμε την αίθουσα της Ιστορίας περισσότερες φορές, πολλές φορές χάνονται και μαθήματα εξαιτίας εκδηλώσεων, των οποιοδήποτε εκδηλώσεων του σχολείου και κάποιες φορές δεν ταιριάζει εξαιτίας της ποιότητας του τμήματος. Αν το δεις το τμήμα ότι κάποιες φορές είναι αναστατωμένο, αν σου πει ο συνάδελφος, δεν θα τους πάρεις, θα προτιμήσεις να κάνουν κάτι άλλο, να συγκεντρωθούν, να γράψουν παρά να αναστατωθούν περισσότερο μέχρι να μεταφερθούν και στην αίθουσα Ιστορίας. Θα τους αφήσεις στην τάξη τους». Ο Σ3 εξήγησε ότι «θα ήθελα να τις χρησιμοποιώ πιο συχνά γιατί είπαμε γίνεται το μάθημα πιο ευχάριστο, πιο ξεκούραστο για τους μαθητές, όπως είπα, αλλά υπάρχουν πρακτικές δυσκολίες (εννοώντας το χρόνο και τις υποδομές σε τεχνολογία στο σχολείο που εργάζεται)». Ο Σ4 απάντησε απλώς, ίσως.

Τέλος διαφάνηκε από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων ότι οι νέες τεχνολογίες στη μαθησιακή διεργασία της Ιστορίας χρησιμοποιούνται ως εποπτικό μέσο που λειτουργεί συμπληρωματικά στη διδασκαλία, αλλά και παράλληλα και ως βασικό εργαλείο μάθησης, το βασικό μέσο δηλαδή που χρησιμοποιείται ώστε να βοηθήσει τον εκπαιδευόμενο να μάθει. Τρεις εκ των συμμετεχόντων οι Σ1, Σ2, Σ3 δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ και με τους δύο τρόπους, αν και ο ένας εξήγησε ότι είναι πιο συνήθης η αξιοποίησή τους ως εποπτικό μέσο με συμπληρωματικό ρόλο στη διεργασία μάθησης και ο Σ4 ότι τις χρησιμοποιεί αποκλειστικά ως εποπτικό μέσο, δηλαδή επικουρικά στη δασκαλοκεντρική, βιβλιοκεντρική διδασκαλία που χρησιμοποιεί. Αναφέρθηκε για παράδειγμα από τους τρεις ερωτωμένους Σ2, Σ3 και Σ4 ότι αρκετά συχνά αξιοποιούνται οι νέες τεχνολογίες ως αφόρμηση. Η προβολή σύντομου βίντεο ή παρουσίασης σε PowerPoint ακολουθείται της διόρθωσης των κατ' οίκον εργασιών για την εισαγωγή των μαθητών σε μια νέα διδακτέα ενότητα. Ο Σ1 αν και δεν αναφέρθηκε συγκεκριμένα στην αφόρμηση εξήγησε ότι συνήθως προβάλλει περισσότερα του ενός φιλμάκια στο μάθημα της Ιστορίας, τα οποία όμως έχουν μικρή διάρκεια, ενώ χρησιμοποιεί το PowerPoint καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας του.

Αξίζει να επισημανθεί ότι κατέστη φανερό από τις συνεντεύξεις ότι η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα χρησιμοποιείται κυρίως με τη μετωπική διδασκαλία. Μάλιστα, όπως δηλώνει, η μετωπική προσέγγιση είναι η μόνη που αξιοποιεί ο Σ4 στην πρακτική του. Οι υπόλοιποι συνδυάζουν και τη συνεργατική μέθοδο. Η εργασία σε дуάδες ή πιο πολυμελείς ομάδες αναφέρεται και από τους τρεις συνεντευξιζόμενους Σ1, Σ2 και Σ3. Αναφέρονται ενδεικτικά τα λόγια του Σ1 σε ερώτηση με ποιες παιδαγωγικές μεθόδους θεωρεί ότι ταιριάζουν καλύτερα οι νέες τεχνολογίες στη μάθηση της Ιστορίας «Συνεργατική και η εργασία σε ομάδες, αλλά και η μετωπική διδασκαλία ορισμένες φορές. [...] Διευκολύνει ακόμη και το έργο του καθηγητή στη δασκαλοκεντρική προσέγγιση». Ο Σ3 σχολιάζει ότι «πρέπει να υπάρχει μια ισομερής κατανομή του χρόνου, στην παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας και στη βοήθεια των νέων τεχνολογιών». Η Σ2 ανέφερε ότι, όταν αξιοποιεί τις ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, χρησιμοποιεί και τη συνεργατική προσέγγιση, επιστρέφοντας όμως εφόσον το κρίνει πιο κατάλληλο στην ολομέλεια.

5.2.5 Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Χρήση των ΤΠΕ (Ερευνητικό Ερώτημα 3)

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα ερευνά τους παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας, σύμφωνα με τους διδάσκοντες καθηγητές.

Παράγοντες που λειτουργούν αποτρεπτικά για τους τρεις συμμετέχοντες είναι η μοναδικότητα της αίθουσας Ιστορίας, ότι δηλαδή υπάρχει μόνο μία αίθουσα διδασκαλίας της Ιστορίας την οποία καλούνται να μοιραστούν όλοι οι διδάσκοντες του μαθήματος. Άρα συχνά ενώ θα ήθελαν να χρησιμοποιήσουν την αίθουσα Ιστορίας, αυτή είναι κατειλημμένη από άλλο συνάδελφό τους. Ο Σ4 εξηγεί ότι «Ουσιαστικά πιάνουν την όση διδάσκουν Ιστορία Κατεύθυνσης και αν μείνει για τους υπόλοιπους που κάμνουν Κοινό Κορμό τότε μπαίνουν κάποιες ώρες. Εγώ είμαι έξι χρόνια (εννοεί στο ίδιο σχολείο) φέτος πρώτη χρονιά μπαίνω στην αίθουσα Ιστορίας». Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Σ1 δεν το αναφέρει ως ανασταλτικό παράγοντα, καθώς δεν χρησιμοποιεί την αίθουσα, εφόσον διαθέτει και

χρησιμοποιεί το δικό του εξοπλισμό. Επιπλέον και οι τέσσερις αναφέρονται στην ελλιπή υποδομή των μη εργαστηριακών αιθουσών διδασκαλίας, οι οποίες δεν έχουν καθόλου ή επαρκή αριθμό υπολογιστών και βιντεοπροβολέων, ενώ δύο αναφέρθηκαν και στην πίεση της ύλης. Ο Σ1 έδωσε έμφαση στην έλλειψη κινήτρων από το ΥΠΠ στους εκπαιδευτικούς, όπως οικονομικά για την αγορά εξοπλισμού και άλλων αναλώσιμων υλικών, ώστε να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στο διδακτικό τους έργο, ενώ οι Σ2, Σ3 αναφέρθηκαν στην ποιότητα της τάξης, εξηγώντας ότι δεν μπορείς να χρησιμοποιείς τις τεχνολογίες σε ζωηρά και ανήσυχά τμήματα, γιατί οι μαθητές κάνουν φασαρία, δεν συγκεντρώνονται και δυσκολεύουν το έργο του εκπαιδευτικού. Ο Σ3 εξηγεί: «Κάποιος άλλος ανασταλτικός παράγοντας είναι το ποιόν της τάξης, υπάρχουν τμήματα στα οποία δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις τεχνολογία, γιατί είναι πιο ανώριμοι πιο απρόθυμοι στο να συνεργαστούν. Η τεχνολογία προϋποθέτει και ενός τύπου ωριμότητα εκ μέρους του ακροατηρίου. Μπορείς να βάλεις ας πούμε να μιλά ένας ποιητής για κάποιο θέμα, οι άλλοι μπορεί να γελούν που εν να τον ακούν. Αν δεν υπάρξει συνεργασία, εν θα το ξανακάμεις και εν να κάμεις μάθημα άκρως παραδοσιακό. Μη σου πω κιόλας να υπαγορεύεις, για να είναι ήσυχοι». Η Σ2 με λακωνικότητα αναφέρει ότι η χρήση των ΤΠΕ στην Ιστορία «εξαρτάται επίσης από την ποιότητα και την αλληλεπίδραση που έχει (ο εκπαιδευτικός) με το τμήμα του».

Στην ερώτηση τι θα ήθελαν να βελτιωθεί άμεσα ώστε να διευκολυνθεί η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας και οι τέσσερις συμμετέχοντες στην ποιοτική φάση της έρευνας τόνισαν την ανάγκη για καλύτερο τεχνολογικό εξοπλισμό των σχολείων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, διαδραστικούς πίνακες και βιντεοπροβολείς. Η Σ2 δήλωσε ότι ενισχυτικό ρόλο θα είχαν (αν υπήρχαν) οι σύμβουλοι ενσωμάτωσης των ΤΠΕ εξειδικευμένοι στο μάθημα της Ιστορίας. Διευκρινίζει όμως ότι ο θεσμός δεν υπάρχει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά «συνήθως αποτεινόμαστε στους καθηγητές πληροφορικής (για τεχνικά ζητήματα), οι οποίοι ως τώρα ήταν συνεργάσιμοι. [...] Τα παιδαγωγικά ζητήματα κάνουν τα οι σύμβουλοι της Ιστορίας²¹ [...] (Βοηθούν) Μια χαρά και σε υλικό και στο πώς να εφαρμοστεί το μάθημα. Είναι κατανοητό». Η ίδια επισήμανε

²¹ Ανάμεσα στα καθήκοντα των συμβούλων καθηγητών είναι να συζητούν μαζί με τον διδάσκοντα για τυχόν διδακτικά προβλήματα που ο διδάσκοντας αντιμετωπίζει., να τον συμβουλευσει για τον τρόπο οργάνωσης του μαθήματος και να διενεργεί δειγματικά μαθήματα.

την άμεση ανάγκη για αποφόρτωση της ύλης, ενώ άλλος τη σημασία της ενίσχυσης του ηλεκτρονικού υλικού από το ΥΠΠ, το οποίο θα μπορούν να αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί στο διδακτικό τους έργο. Ο Σ3 αναφέρει «[...]ενισχυτικά, θα μπορούσε να βοηθήσει νομίζω αν υπήρχε υλικό στον διδάσκοντα, έτσι ώστε να μην σπαταλά πολύ χρόνο ο ίδιος στο να βρει πηγές. Αν υπάρχουν ήδη εγχειρίδια, cd και λοιπά, ηλεκτρονικό υλικό, εκπαιδευτικό υλικό το οποίο θα δίνεται από το Υπουργείο έτοιμο. Αυτό θα το βοηθήσει να χρησιμοποιεί πολύ πιο πολύ».

Όπως διαφάνηκε από τις συνεντεύξεις το άγχος χρήσης των νέων τεχνολογιών δεν αποτελεί παράγοντα που περιορίζει τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας, καθώς όλοι οι συνεντευξιζόμενοι απάντησαν ότι νιώθουν αυτοπεποίθηση. Οι τρεις ερωτώμενοι δήλωσαν ότι προέρχεται από την εξοικείωσή τους με τις τεχνολογίες και ο ένας εξαιτίας της επάρκειας γνώσεων που νιώθει. Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά του Σ1 ότι η παραδοσιακή διδασκαλία του προκαλεί περισσότερο άγχος, καθώς χρησιμοποιεί ευρέως τις νέες τεχνολογίες στο εκπαιδευτικό του έργο για αρκετά χρόνια και δεν νιώθει πια εξοικειωμένος με τη διδασκαλία χωρίς τη χρήση των ΤΠΕ.

Ο βαθμός αξιοποίησης των ΤΠΕ από τους διδάσκοντες της Ιστορίας μπορεί να επηρεαστεί σύμφωνα με τους Σ2 και Σ3 από τις απόψεις των συναδέλφων τους και από την ανταπόκριση των μαθητών τους. Αν χρησιμοποιείται από τους συναδέλφους μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο και για αυτούς, επίσης αν αντιληφθούν ότι οι μαθητές προτιμούν το μάθημα με την αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορούν να αυξήσουν τη χρήση τους στη διδασκαλία. Ωστόσο η άποψη των συναδέλφων δεν επηρεάζει είτε θετικά είτε αρνητικά τη στάση ή τη χρήση των ΤΠΕ στην Ιστορία των άλλων δύο συμμετεχόντων. Ένας ερωτώμενος έδωσε έμφαση στα σεμινάρια που γίνονται από τη Διεύθυνση Μέσης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για τους φιλολόγους, λέγοντας ότι η άποψή του για τη χρήση των ΤΠΕ στο διδακτικό του έργο επηρεάζεται από αυτά.

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στην ποιοτική φάση της έρευνας φάνηκε να επηρεάζονται θετικά από τη στάση των μαθητών τους απέναντι στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Θεωρούν ότι οι μαθητές έχουν θετική άποψη για την αξιοποίηση

των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Δύο, ο Σ2 και Σ3 απάντησαν ότι οι μαθητές έχουν θετική στάση, τους αρέσει, η Σ2 ανέφερε σχετικά «Τους αρέσει, αλλά να μην είναι υπερβολική ώρα.», ο Σ4 δήλωσε ότι οι μαθητές έχουν μάλλον θετική άποψη «Νομίζω εν θετική. [...] βλέπεις το και που το ενδιαφέρον που δείχνουν» και ο Σ1 ανέφερε ότι οι νέες τεχνολογίες αρέσουν στους περισσότερους μαθητές.

Οι συμμετέχοντες στην ποιοτική έρευνα φαίνονται θετικά διακείμενοι όσον αφορά την οργάνωση νέων σεμιναρίων για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, αν και επισημαίνεται από έναν εξ αυτών η πρωτεύουσα ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων υποδομής και δευτερευόντως προετοιμασίας επιμορφωτικών προγραμμάτων. Επίσης στις τρεις συνεντεύξεις, οι Σ1, Σ2 και Σ3 διαφάνηκε το πρόβλημα έλλειψης χρόνου από μέρους των εκπαιδευτικών να συμμετέχουν σε αυτά. Είναι ωστόσο πρόθυμοι να παρακολουθήσουν σεμινάρια εντός σχολικού χρόνου και εφόσον οργανώνονται και στη δική τους επαρχία.

Η ποιοτική έρευνα κατάφερε να ξεκαθαρίσει ορισμένα ευρήματα της ποσοτικής και να προσδώσει έμφαση στα πιο σημαντικά που αφορούν τη θετική στάση των εκπαιδευτικών προς τις ΤΠΕ, τη συχνότητα χρήσης τους και τα προβλήματα που περιορίζουν την αξιοποίησή τους.... Σε μεγάλο βαθμό τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας έρχονται σε συμφωνία με τα αποτελέσματα της ποσοτικής. Καθίσταται φανερό ότι οι πλείστοι εκπαιδευτικοί Ιστορίας δηλώνουν θετική στάση απέναντι στις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Περίπου οι μισοί τις αξιοποιούν σε εβδομαδιαία βάση χρησιμοποιώντας κυρίως το βιντεοπροβολέα για την προβολή PowerPoint και βίντεο. Κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες διαφάνηκαν η έλλειψη πρόσβασης σε ΤΠΕ, η πίεση για κάλυψη της ύλης, ενώ η ποιοτική έρευνα έδειξε ότι ασκεί επιρροή στην απόφαση των εκπαιδευτικών Ιστορίας για ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους και η ποιότητα του τμήματος. Επίσης από την ποιοτική έρευνα προέκυψε η σημασία παροχής κινήτρων στους εκπαιδευτικούς, τα οποία θα τους ωθούν στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους και η δυσκολία πρόσβασης των μαθητών στο διαδίκτυο, γεγονός που περιορίζει την αξιοποίηση του παγκόσμιου ιστού στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Κεφάλαιο 6

Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Στο παρόν κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα μέσα από τη μελέτη των αποτελεσμάτων της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας. Παράλληλα γίνεται συσχετισμός τους με τη διεθνή βιβλιογραφία και το θεωρητικό υπόβαθρο (Κεφάλαιο 3).

6.1 Στάση Εκπαιδευτικών για την Τεχνολογία και Χρήση στην Τάξη

Η παρούσα έρευνα κατέγραψε τη θετική στάση των συμμετεχόντων στην ποσοτική έρευνα, διδασκόντων της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση στην Κύπρο, για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας. Επιπλέον και οι συμμετέχοντες στην ποιοτική δήλωσαν ότι έχουν θετική στάση, παρόλο που κατέστη εναργές μέσα από τις συνεντεύξεις τους ότι οι περισσότεροι (τρεις εκ των τεσσάρων) δε χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ σε καθημερινή βάση. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί με έρευνες που αφορούν άλλες χώρες, όπως των Γκούφας (2007), Gülbahar & Güven (2008) και Jimoyiannis & Komis (2007). Τη θετική στάση των εκπαιδευτικών της Κύπρου για τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση κατέδειξε επίσης η Ευρωπαϊκή Έρευνα Σχολείων: ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (2012), η οποία αφορούσε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια βαθμίδα, αλλά και η έρευνα των Mama&Hennessy (2013) που εστιαζόταν ωστόσο σε εκπαιδευτικούς δημοτικής εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί που παραχώρησαν συνέντευξη στα πλαίσια της ποιοτικής έρευνας εξήγησαν ότι θεωρούν πως οι ΤΠΕ βοηθούν την οπτικοποίηση γεγονότων και αποσαφήνιση δυσνόητων εννοιών, συνδράμουν στην ενίσχυση της αντίληψης του κλίματος της εποχής από τους μαθητές και στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, ενώ παράλληλα κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον και λιγότερο κουραστικό για τους εκπαιδευομένους, οι οποίοι προβαίνουν σε περισσότερες απορίες καθώς εξάπτεται το ενδιαφέρον τους. Επίσης τονίστηκε ότι η μάθηση με τη συμβολή των ΤΠΕ δύναται να εντυπωθεί στη μνήμη των εκπαιδευομένων, θυμούνται δηλαδή καλύτερα όσα είδαν ή άκουσαν μέσω των νέων τεχνολογιών. Παρόμοιες απόψεις εξέφρασαν οι συνάδελφοί τους, Τούρκοι εκπαιδευτικοί των ανθρωπιστικών επιστημών, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων δήλωσε ότι οι νέες τεχνολογίες αυξάνουν το ενδιαφέρον των μαθητών και βελτιώνουν την ποιότητα του μαθήματος (Gülbahar & Güven, 2008)²². Τις αποτελέσματα των Galanouli & McNair (2001) έδειξαν ότι επίσης οι περισσότεροι συμμετέχοντες, φοιτητές Παιδαγωγικών Τμημάτων, δήλωσαν ότι η χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία κάνει το μάθημα πιο ενδιαφέρον. Επιπρόσθετα στην έρευνα του Γκούφα (2007), οι φιλόλογοι τείνουν να συμφωνήσουν με τη δήλωση «Οι ΤΠΕ συνεισφέρουν στην καλύτερη κατανόηση θεωρητικών γνώσεων».

Περίπου οι μισοί εκπαιδευτικοί στην παρούσα έρευνα ανέφεραν ότι ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία τους. Η ποιοτική φάση της έρευνας συμφώνησε με τα αποτελέσματα αυτά καθώς ένας εκπαιδευτικός δήλωσε ότι χρησιμοποιεί τις ΤΠΕ καθημερινά, ένας μηνιαίως και οι δύο σε εβδομαδιαία βάση. Τα αποτελέσματα αυτά καταδεικνύουν ότι η συχνότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών από τους εκπαιδευτικούς στην Κύπρο έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη μας ότι στην έρευνα των Χαραλάμπους & Κυριάκου (2006) οι δάσκαλοι που έκαναν καθημερινή χρήση των ΤΠΕ στην Κύπρο ήταν περιορισμένοι σε αριθμό με την αξιοποίηση των πλείστων τεχνολογικών εργαλείων να είναι μεταξύ εβδομαδιαίας και μηνιαίας συχνότητας. Αυτό

²² Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Τουρκία είναι, με βάση κάποιες παραμέτρους, συγκρίσιμο με το κυπριακό καθώς έχουν κοινά γνωρίσματα: ο έλεγχος των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων γίνεται κεντρικά από το κράτος και τον αρμόδιο φορέα του, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας. Το 2010 η κυβέρνηση της Τουρκίας έθεσε σε εφαρμογή πρόγραμμα (Fatih project) για ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα (Education in Turkey, 2012).

φαίνεται να οφείλεται στην εξοικείωσή τους με τις νέες τεχνολογίες σε επαγγελματικό επίπεδο. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν νιώθουν άγχος ή ανασφάλεια χρησιμοποιώντας τις και έχουν αντιληφθεί ότι μπορούν να κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον για τους μαθητές τους, όπως έγινε εναργές από την ποιοτική έρευνα. Ο έλεγχος του παράγοντα άγχος από τον υπολογιστή ελέγχθηκε από την έρευνα καθώς με βάση το TAM3 η εμπειρία αποτελεί σημαντική μεταβλητή που επηρεάζει τη στάση απέναντι στις ΤΠΕ (Venkatesh & Bala, 2008).

Επιπρόσθετα διαφάνηκε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην ποσοτική νιώθουν αυτοπεποίθηση να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Μόνο 23 εκ των 164 συμμετεχόντων ανέφεραν ότι τους χαρακτηρίζει έλλειψη αυτοπεποίθησης για τη χρήση των Η.Υ. στο μάθημα της Ιστορίας. Όπως προαναφέρθηκε, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην ποιοτική έρευνα δήλωσαν ότι έχουν συνηθίσει στη χρήση των νέων τεχνολογικών μέσων. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με την Ευρωπαϊκή Έρευνα Σχολείων: ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (European Survey of Schools: ICT in Education - ESSIE), στην οποία παρατηρήθηκαν ψηλά ποσοστά των εκπαιδευτικών της Κύπρου, κοντά ή και ψηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου, όσον αφορά την αυτοπεποίθησή τους στην επαγγελματική ψηφιακή τους ικανότητα. Αρκετή αυτοπεποίθηση στη χρήση των ΤΠΕ διακρίνει και τους έλληνες φιλολόγους όπως κατέδειξε η έρευνα του Γκούφα (2007). Αντίθετα η έρευνα που διεξήχθη από τους Gülbahar & Güven (2008) έδειξε ότι οι Τούρκοι εκπαιδευτικοί των ανθρωπιστικών επιστημών δεν νιώθουν αυτοπεποίθηση για τον τεχνολογικό τους εγγραμμτισμό. Την έλλειψη αυτοπεποίθησης στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας σε σχετικά ψηλά ποσοστά κατέγραψε και η έρευνα του Amengor (2011) στην οποία 44,8% των εκπαιδευτικών του μαθήματος της Ιστορίας δήλωσε ότι δεν είναι σίγουρος για την κατάρτισή του στη χρήση των νέων τεχνολογιών στην τάξη του.

Ο Σ4 ανέφερε ότι οι νεαρότερη σε ηλικία εκπαιδευτικοί χαρακτηρίζονται από καλύτερη χρήση των τεχνολογικών μέσων, ενώ ο Σ1 συμφώνησε ότι ορισμένοι καθηγητές μεγάλης ηλικίας δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία. Τα ερευνητικά αποτελέσματα των Jimoyiannis & Komis (2007) είχαν δείξει ότι οι εκπαιδευτικοί που βρίσκονταν στη μέση της καριέρας τους στη διδασκαλία ήταν αρνητικοί σχετικά με τις αλλαγές στο ρόλο τους. Κάτι

τέτοιο ωστόσο δεν επιβεβαιώνεται από την ποσοτική έρευνα καθώς οι διδάσκοντες της Ιστορίας με 11-20 χρόνια εργασίας στην εκπαίδευση είναι πολύ θετικοί απέναντι στη χρήση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας. Πολύ θετική στάση υιοθέτησαν 58 σε σύνολο 88 που ήταν οι συμμετέχοντες συνολικά με αυτά τα έτη επαγγελματικής απασχόλησης. Επίσης διαφάνηκε η τάση ότι οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου είναι πιο θετικά προσκείμενοι προς την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Ιστορία από τους εκπαιδευτικούς με πτυχιακό και μόνο τίτλο, παράγοντας όμως που δεν εξετάστηκε σε άλλες έρευνες.

Διαφάνηκε μέσω των συνεντεύξεων ότι οι διδάσκοντες το μάθημα της Ιστορίας δεν έχουν εγκαταλείψει τις δασκαλοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας. Γίνεται κατανοητό ότι σε αρκετές περιπτώσεις η αξιοποίηση των ΤΠΕ συμπληρώνει την παραδοσιακή διδασκαλία. Για παράδειγμα, αφού ο εκπαιδευτικός ολοκληρώσει τη διάλεξή του, προβάλλει ένα σύντομο βίντεο σχετικό με την ύλη που παρέδωσε στους μαθητές. Παράλληλα στην έρευνα του Γκούφα (2007) οι συμμετέχοντες φιλόλογοι έτειναν να συμφωνήσουν ότι οι νέες τεχνολογίες λειτουργούν ως συμπλήρωμα της παραδοσιακής διδασκαλίας. Ο Τσιβάς (2011) επίσης συμπέρανε ότι η χρήση της νέας τεχνολογίας από τους φιλόλογους λειτουργεί υποστηρικτικά στις προϋπάρχουσες παραδοσιακές δασκαλοκεντρικές και κειμενοκεντρικές προσεγγίσεις. Τέλος οι Γιακουμάτου (2003) και Τσιβάς (2011) συμπεραίνουν ότι οι ΤΠΕ δεν αξιοποιούνται από τους φιλόλογους ως μέσο μετασχηματισμού της μαθησιακής διεργασίας.

Οι διδάσκοντες το μάθημα της Ιστορίας όπως κατέστη φανερό μέσω των συνεντεύξεων χρησιμοποιούν κυρίως το διαδίκτυο για αναζήτηση πληροφοριών και εκπαιδευτικού υλικού, το λογισμικό κειμένου για τη δημιουργία των φύλλων εργασίας και των διαγωνισμάτων αξιολόγησης, το λογισμικό παρουσιάσεων Excel για τη βαθμολόγηση των μαθητών τους και το βιντεοπροβολέα στο σχολείο. Παρομοίως και η έρευνα των Mama & Hennessy (2013) επισημαίνει τη χρήση της word και του διαδικτύου για σκοπούς προετοιμασίας.

Γίνεται κατανοητό μέσα από την ποιοτική φάση της παρούσας έρευνας ότι οι συμμετέχοντες δεν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ως μέσο διδασκαλίας και μάθησης στην τάξη κυρίως λόγω της έλλειψης επαρκούς αριθμού Η.Υ. για τους μαθητές. Στα

περισσότερα σχολεία που συμμετείχαν στην έρευνα η αίθουσα Ιστορίας έχει μόνο ένα υπολογιστή, ο οποίος χρησιμοποιείται από τον εκπαιδευτικό. Το ΥΠΠ χρειάζεται να εξοπλίσει την αίθουσα Ιστορίας με περισσότερους υπολογιστές που να είναι συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο, ώστε να αξιοποιείται ο παγκόσμιος ιστός ποικιλοτρόπως (ψηφιακά παιχνίδια, λογισμικά, διερευνητική προσέγγιση) για τη διεργασία μάθησης της Ιστορίας.

6.2 Εμπόδια στην Παιδαγωγική Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Τάξη

Όσον αφορά τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας κατέστη εναργές τόσο από την ποσοτική, όσο και από την ποιοτική έρευνα ότι βασικότερος αποτρεπτικός παράγοντας για τους συμμετέχοντες στην έρευνα καθηγητές Ιστορίας είναι η δυσκολία πρόσβασης σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Στις συνεντεύξεις οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι το γεγονός πως η αίθουσα Ιστορίας, η οποία κρίνεται αρκούτως εξοπλισμένη και ευνοεί τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία του μαθήματος, είναι μόνο μία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να είναι δύσκολο για τους εκπαιδευτικούς να τη χρησιμοποιούν όσο συχνά το επιθυμούν. Γίνεται κατανοητό ξανά ότι χρειάζεται να αυξηθούν οι αίθουσες Ιστορίας στα σχολεία ή να βελτιωθεί ο εξοπλισμός των αιθουσών γενικής διδασκαλίας για να διευκολυνθεί η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μάθηση της Ιστορίας. Τα σεμινάρια επιμόρφωσης για παράδειγμα της χρήσης των διαδραστικών πινάκων όσο καλά και να οργανώθηκαν δεν είναι χρήσιμα εφόσον τα περισσότερα σχολεία διαθέτουν τους παραδοσιακούς πίνακες.

Την έλλειψη κατάλληλων χώρων ως ανασχετικού παράγοντα αξιοποίησης των ΤΠΕ από τους φιλόλογους κατέδειξε και η έρευνα του Γκούφα (2007) και των Galanouli & McNair (2001). Ίδιες απόψεις εκφράζονται και σε άλλες έρευνες, όπως των Τσούτσα & Κεδράκα (2013) που εντόπισαν ότι ο εξοπλισμός του σχολείου δύναται να λειτουργήσει είτε ενισχυτικά είτε αποτρεπτικά. Τα προβλήματα τεχνολογικής υποδομής και η ανεπάρκεια εργαστηρίων με Η.Υ. περιορίζουν τη χρήση των νέων τεχνολογιών τους εκπαιδευτικούς ανθρωπιστικών επιστημών στην Τουρκία (Gülbahar & Güven, 2008). Επίσης το 86,6% των διδασκόντων που συμμετείχαν στη έρευνα του Amengor (2011) ανέφερε ως εμπόδιο

την πρόσβαση σε υπολογιστές, εκτυπωτές και βιντεοπροβολείς. Η δυσκολία πρόσβασης σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές παρουσιάστηκε ως το δεύτερο μεγαλύτερο εμπόδιο στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας στην έρευνα του Hayden (2001). Αντίθετα οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στην έρευνα των Jimoyiannis & Komis (2007) υποστήριξαν ότι η πρόσβαση στις ΤΠΕ στο σχολείο δε συνιστά εμπόδιο.

Ένας συνεντευξιζόμενος, ο οποίος παρόλο που προβαίνει σε ευρεία χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας, προσέδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην απουσία των κινήτρων από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού ώστε να κινητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς στην ενσωμάτωσή τους στο μάθημα. Το ΥΠΠ θα μπορούσε εκτός των οικονομικών κινήτρων να προσφέρει περισσότερα μόρια για πιο γρήγορη προαγωγή στους εκπαιδευτικούς που ενσωματώνουν τις ΤΠΕ. Άλλωστε αυτό ήταν κάτι που αναφέρθηκε από τον Σ1. Η ίδια αντίληψη, ότι δηλαδή η έλλειψη κινήτρων αποτελεί εμπόδιο στην αύξηση της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας διατυπώθηκε στην έρευνα του Amengor (2011).

Η πίεση για κάλυψη της ύλης φαίνεται να αποτρέπει αρκετούς εκπαιδευτικούς 64,6% των ερωτηθέντων στην ποσοτική έρευνα από την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι με την παραδοσιακή δασκαλοκεντρική διδασκαλία σε μορφή διάλεξης το μάθημα παραδίδεται πιο σύντομα. Η άποψη αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τις εκφρασθείσες απόψεις των κυπρίων δασκάλων στην έρευνα των Χαραλάμπους & Κυριάκου (2006). Παράλληλα σε μία εκ των συνεντεύξεων εκφράστηκε η άποψη ότι οι μειωμένες ώρες διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας δεν επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ σε μεγαλύτερο βαθμό. Ενώ άλλος συνεντευξιζόμενος στην ερώτηση τι θα επιθυμούσε να αλλάξει άμεσα ώστε να επιτευχθεί μια γόνιμη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας τόνισε εκτός των άλλων την ανάγκη για μείωση της ύλης. Φαίνεται ότι υπάρχει ανησυχία από τους διδάσκοντες για δυσκολία κάλυψης της ύλης του Αναλυτικού Προγράμματος εάν χρησιμοποιήσουν εκτεταμένα τις ΤΠΕ καθώς θεωρούν ότι χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες η διαδικασία διδασκαλίας χρειάζεται πιο πολύ χρόνο. Η έλλειψη επαρκούς χρόνου αποτέλεσε τον τρίτο ανασταλτικό παράγοντα στην

αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς του μαθήματος στην Ιστορία στην έρευνα του Haydn (2001).

Οι 69 από τους 164 διδάσκοντες Ιστορίας που συμμετείχαν στην έρευνα, ποσοστό 42%, σημείωσαν την έλλειψη χρόνου σχεδιασμού ενσωμάτωσης των Η.Υ. στο μάθημα ως αίτιο που λειτουργεί ανασταλτικά στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διεργασία της Ιστορίας. Στο χρόνο προετοιμασίας και στην ανάγκη να ετοιμαστεί ηλεκτρονικό υλικό από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού που θα προσφέρεται προς χρήση στους διδάσκοντες αναφέρθηκε ένας από τους συνεντευξιζόμενους. Η έρευνα του Haydn (2001) ανέδειξε την έλλειψη χρόνου για να σχεδιαστεί ο τρόπος ενσωμάτωσης της χρήσης των υπολογιστών στα μαθήματα ως το πιο σημαντικό και πιο συχνά αναφερόμενο εμπόδιο στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα του Amengor (2011) θεώρησαν ότι αυτό ότι αποτελεί όντως εμπόδιο που περιορίζει την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Με βάση το πιο πάνω, το κυπριακό ΥΠΠ χρειάζεται να εμπλουτίσει το εκπαιδευτικό ψηφιακό υλικό με περισσότερο οπτικοακουστικό υλικό, πιο πολλές πηγές (ψηφιακούς χάρτες, έργα τέχνης, αφίσες, γελοιογραφίες, μαρτυρίες) για κάθε χρονική περίοδο και άλλα σχέδια μαθήματος για να διευκολύνει το σχεδιασμό ενσωμάτωσης των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς. Επίσης θα ήταν χρήσιμο αν πρόσφερε προς αξιοποίηση λογισμικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην Ιστορία, όπως ψηφιακής αφήγησης ή και εκπαιδευτικά παιχνίδια.

Έπειτα, περίπου οι μισοί συμμετέχοντες στην ποσοτική φάση της παρούσας έρευνας κατέγραψαν την ανησυχία τους για τεχνικά ζητήματα. Στην ποιοτική έρευνα δύο συνεντευξιζόμενοι, οι Σ3 και Σ4 αναγνώρισαν ότι μπορεί να προκύψει πρόβλημα, αλλά δε φαίνεται να τους προκαλεί άγχος.

Κατέστη φανερό επίσης ότι η διεύθυνση των σχολείων και το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού δεν αποθαρρύνει τη χρήση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διεργασία της Ιστορίας. Οι τρεις από τους τέσσερις συνεντευξιζόμενους Σ2, Σ4 εξέφρασαν την πεποίθηση ότι οι επιθεωρητές της Ιστορίας και οι σύμβουλοι καθηγητές ενθαρρύνουν την

ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα, παροτρύνοντας τους στα σεμινάρια, αλλά και κατ' ιδίαν στο βαθμό που μπορούν να τις αξιοποιούν στη διδασκαλία τους.

Άλλος παράγοντας που επηρεάζει τη χρήση των ΤΠΕ με βάση την ποιοτική φάση της έρευνας σχετίζεται με την ανταπόκριση των μαθητών. Οι Σ2 και Σ3 εξήγησαν ότι σε τμήμα που επικρατεί αταξία ή οι μαθητές είναι κουρασμένοι θα αποφύγουν τη μεταφορά τους στην αίθουσα Ιστορίας και δε θα τις χρησιμοποιήσουν. Ήδη η ποσοτική έρευνα έδειξε ότι η ανησυχία για τις επιπτώσεις διαχείρισης της τάξης αποτελεί παράγοντα που αρκετοί εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη τους όσον αφορά την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας (ποσοστό 18,2%). Το ζήτημα της ανταπόκρισης των μαθητών συναντάται και στους Τσούτσα & Κεδράκα (2013).

Τέλος οι συμμετέχοντες στην ποιοτική έρευνα δεν δήλωσαν αρνητικοί ως προς την οργάνωση σεμιναρίων από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σχετικών με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, αλλά έθεσαν ορισμένες προϋποθέσεις. Αυτές αφορούν τη διεξαγωγή των σεμιναρίων σε εργάσιμο χρόνο και στην επαρχία τους, ενώ άλλος συνεντευξιζόμενος συμπλήρωσε ότι τα σεμινάρια θα έπρεπε να είναι οργανωθούν σε μεταγενέστερο στάδιο αφού πρωτίστως πρέπει να γίνει καλύτερος εξοπλισμός των σχολείων. Σημαντικό ρόλο έχει βεβαίως και η ποιότητα των σεμιναρίων. Οι συνεντευξιζόμενοι φαίνονται ικανοποιημένοι από την ποιότητα των σεμιναρίων που συμμετείχαν, ωστόσο αναφέρονταν σε σεμινάρια που παρακολούθησαν πριν αρκετά χρόνια. Παρόμοιο ενδιαφέρον να συμμετάσχουν σε περαιτέρω επιμόρφωση εξέφρασαν οι εκπαιδευτικοί στην Κύπρο στην έρευνα των Χαραλάμπους & Κυριάκου (2006), αν και τονίστηκε ξανά αυτή να μην γίνεται σε εξωσχολικό χρόνο. Πιο θερμοί σε θέματα επιπρόσθετης κατάρτισης από τους Κυπρίους εκπαιδευτικούς διαφάνηκε να είναι οι εκπαιδευτικοί της Γκάνας σε έρευνα που εστίαζε στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Ιστορίας που διδάσκουν στα λύκεια (senior high school) για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ και τις μεθόδους αξιοποίησής τους. (Amengor, 2011). Παρόμοια αποτελέσματα, κατέδειξε και η έρευνα των Galanouli & McNair (2001) για φοιτητές Παιδαγωγικών Τμημάτων στην Ιρλανδία.

Συνοψίζοντας, η παρούσα έρευνα, συμφωνώντας με τη σχετική ερευνητική βιβλιογραφία²³, καταδεικνύει τη θετική στάση των διδασκόντων της Ιστορίας για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους θεωρώντας τους χρήσιμο εργαλείο που ενισχύει το έργο τους. Οι μισοί τις αξιοποιούν σε εβδομαδιαία βάση, στοιχείο που δείχνει ότι η συχνότητα χρήσης τους αυξήθηκε εν συγκρίσει με προηγούμενη έρευνα για τους εκπαιδευτικούς στην Κύπρο που διενεργήθηκε προ δεκαετίας. Παρόλα αυτά διαφάνηκε από την έρευνα ότι οι ΤΠΕ σε αρκετές περιπτώσεις συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά στην παραδοσιακή διδασκαλία επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα άλλων ερευνών. Επιπλέον η έλλειψη κινήτρων και η πίεση κάλυψης της διδακτέας ύλης συνιστούν σημαντικούς περιοριστικούς παράγοντες στη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ, οι οποίοι τονίζονται και στη διεθνή βιβλιογραφία. Τέλος έγινε αντιληπτό ότι αν και το ΥΠΠ κάνει προσπάθειες εξοπλισμού των σχολείων, ο μειωμένος αριθμός Η.Υ. δυσχεραίνει τη δυνατότητα αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας, παράγοντας που επαναλαμβάνεται στη βιβλιογραφία. Η παρούσα έρευνα ωστόσο διαπίστωσε και τη δυσκολία πρόσβασης των μαθητών της Κυπριακής Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης στο διαδίκτυο, παράγοντα που δυσκολεύει την ενσωμάτωση του διαδικτύου στη διδασκαλία της Ιστορίας.

²³ Οι έρευνες αυτές που παρουσιάστηκαν ήταν οι μόνες διαθέσιμες που αφορούσαν τη στάση των εκπαιδευτικών της Ιστορίας ή των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Μαθημάτων.

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα

Η ποσοτική και ποιοτική έρευνα που διεξήχθη κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017 σε δημόσια γυμνάσια και λύκεια των επαρχιών Λάρνακας, Λεμεσού και Λευκωσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας κατέδειξε τη θετική στάση των εκπαιδευτικών Ιστορίας όσον αφορά την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Δεν παρατηρήθηκαν φαινόμενα νέο-Λουδιτών ανάμεσα τους αλλά αντίθετα διαφάνηκε ότι οι περισσότεροι τις θεωρούν ιδιαιτέρως χρήσιμες για τη διεργασία μάθησης της Ιστορίας. Οι συμμετέχοντες στην ποσοτική έρευνα δήλωσαν στη συντριπτική τους πλειονότητα τη θετική τους στάση απέναντι στις ΤΠΕ αλλά και οι συνεντευξιαζόμενοι στην ποιοτική έρευνα εξήγησαν τις θετικές πεποιθήσεις τους για τη χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία εν γένει, τονίζοντας ότι θεωρούν ότι αυτές καθίστανται ακόμα πιο χρήσιμο εργαλείο για την Ιστορία, μάθημα που δυσκολεύει αρκετούς μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί της Ιστορίας στη συντριπτική τους πλειονότητα υιοθετούν την άποψη ότι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές δύνανται να προσφέρουν στην ανάπτυξη και βελτίωση του διδακτικού τους έργου. Ανέφεραν πολλάκις ότι η μάθηση γίνεται πιο ενδιαφέρουσα, επιπλέον οπτικοποιούνται ιστορικές έννοιες και γεγονότα συμβάλλοντας στην καλύτερη κατανόησή τους. Επίσης η στάση των διδασκόντων Ιστορίας για τις νέες τεχνολογίες στο μάθημα δε φαίνεται να διαφοροποιείται από το φύλο ή τη διοικητική βαθμίδα τους. Ωστόσο διαφαίνεται μια τάση για πιο θερμή αποδοχή τους από τους καθηγητές της Ιστορίας με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών.

Η θετική στάση των διδασκόντων της Ιστορίας απέναντι στις νέες τεχνολογίες δεν επαληθεύεται από τη συχνότητα ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Έγινε

αντιληπτό ότι ο υπολογιστής και το διαδίκτυο χρησιμοποιούνται για την προετοιμασία διδακτικού υλικού, ενώ κατά τη διδασκαλία γίνεται κυρίως προβολή σύντομων βίντεο, όπως επίσης διαφανειών με εικόνες σχετικές με την υπό εξέταση ενότητα, χάρτες και πηγές. Επιπρόσθετα κατά τη διάρκεια του μαθήματος δεν είθισται να χρησιμοποιείται το διαδίκτυο για μαθησιακούς σκοπούς από τους μαθητές, καθώς δεν υπάρχουν αρκετοί υπολογιστές στις αίθουσες.

Τους περισσότερους εκπαιδευτικούς Ιστορίας διακρίνει αυτοπεποίθηση στην πρόθεση χρήσης των ΤΠΕ για σκοπούς διδασκαλίας και θεωρούν ότι η διεύθυνση και οι επιθεωρητές της Ιστορίας παροτρύνουν τους εκπαιδευτικούς στην αξιοποίησή τους. Εντούτοις η πίεση της ύλης λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας, αλλά και οι περιορισμένες ώρες διδασκαλίας του μαθήματος στο γυμνάσιο και της Ιστορίας Κοινού Κορμού στο λύκειο. Ωστόσο πρωτίστως τονίζεται η ανάγκη εμπλουτισμού των σχολικών αιθουσών με τεχνολογικά εργαλεία, καθώς η αίθουσα Ιστορίας είναι μόνο μία σε κάθε σχολείο και ο αριθμός αυτός λειτουργεί περιοριστικά για τους διδάσκοντες που καλούνται να τη μοιραστούν με αρκετούς συναδέλφους τους. Ακόμα και αν επιθυμούν να προβούν σε συχνότερη χρήση των ΤΠΕ δυσκολεύονται εξαιτίας του ελάχιστου αριθμού της αίθουσας Ιστορίας. Παράλληλα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν πρόθυμοι να παρακολουθήσουν σεμινάρια για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας, επισημαίνοντας τη σημασία διεξαγωγής τους εντός του σχολικού ωραρίου.

Γίνεται κατανοητό ότι οι πλείστοι διδάσκοντες της Ιστορίας ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες στην παραδοσιακή διδασκαλία χωρίς να τις αντιλαμβάνονται ως μέσο για τον μετασχηματισμό της διδασκαλίας και της μάθησης της Ιστορίας. Αρκετοί τις θεωρούν ως ένα εποπτικό μέσο ενισχυτικό για το διδακτικό τους έργο. Το γεγονός αυτό δύναται να εκληφθεί ως στοιχείο προβληματισμού από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και ένδειξη ανάγκης για διοργάνωση σεμιναρίων που να σχετίζονται με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας με σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους. Επίσης το Υπουργείο οφείλει να λάβει υπόψη και να μελετήσει την επιθυμία των εκπαιδευτικών Ιστορίας για κατάρτιση περισσότερου ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο θα

μπορούν να χρησιμοποιούν στη διδασκαλία τους και την εξέταση δημιουργίας κινήτρων που να εξωθούν στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία και μάθηση της Ιστορίας.

Η απουσία ερευνών που να σχετίζονται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας στην Κύπρο καταδεικνύει τη σημασία της παρούσας έρευνας, η οποία αποπειράται να κομίσει μια ρεαλιστική εικόνα των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών του μαθήματος της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, της συχνότητας χρήσης της και των εργαλείων που αξιοποιούνται. Παράλληλα προβάλλονται παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάζουν την αξιοποίησή τους. Η έρευνα μπορεί να αξιοποιηθεί από το ΥΠΠ, το οποίο μπορεί να μελετήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών και τα προβλήματα που καταγράφονται, όπως η έλλειψη επαρκούς εξοπλισμού, η ανάγκη για αύξηση των αιθουσών Ιστορίας. Αφού αυτά τύχουν αξιολόγησης και περαιτέρω έρευνας από τους λειτουργούς του ΥΠΠ, είναι κρίσιμο να ληφθούν ενισχυτικά μέτρα για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μάθηση της Ιστορίας.

Συγχρόνως, γίνεται φανερή η χρεία για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος. Μεταξύ άλλων, θα ήταν χρήσιμη μια μακροπρόθεσμη έρευνα εθνογραφικού τύπου για να διαφανεί η ενδεχόμενη αλλαγή της στάσης και των πρακτικών που υιοθετούν οι εκπαιδευτικοί του μαθήματος της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση απέναντι στις ΤΠΕ. Τέλος είναι σημαντική η διεξαγωγή μιας έρευνας που να εστιάζει στους μαθητές και τις δικές τους απόψεις για τη χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας καθώς θα λειτουργούσε συμπληρωματικά στην παρούσα έρευνα προσφέροντας από κοινού μια πιο ολοκληρωμένη και αντικειμενική εικόνα για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Παράρτημα Α

Επιστολή προς τις Διευθύνσεις Σχολείων

Φεβρουάριος 2017

Αξιότιμε κύριε Διευθυντή/ Αξιότιμη κυρία Διευθύντρια,

Με την παρούσα επιστολή θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι το σχολείο σας επιλέχθηκε με τη μέθοδο της βολικής δειγματοληψίας να συμμετάσχει στη διεξαγωγή εκπαιδευτικής έρευνας με θέμα «*Η αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς στο μάθημα της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση*», η οποία διενεργείται στα πλαίσια της μεταπτυχιακής διατριβής μου στο Πρόγραμμα Επιστημών της Αγωγής του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου και έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Η έρευνα εξετάζει τη χρήση των τεχνολογικών μέσων από τους φιλολόγους στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας και για τους σκοπούς της ζητείται από τους φιλολόγους που διδάσκουν το εν λόγω μάθημα σε γυμνάσια και λύκεια της Κυπριακής Δημοκρατίας να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο που ακολουθεί. Για τη συμπλήρωσή του χρειάζονται λιγότερο από δέκα λεπτά.

Η έρευνα είναι εθελοντική και οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή χωρίς συνέπειες, ενώ η έρευνα δεν εμπλέκει μαθητές. Διασφαλίζεται η ανωνυμία, καθώς και η εμπιστευτικότητα των στοιχείων και των πληροφοριών. Τα δεδομένα που θα συλλεγούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για σκοπούς της

συγκεκριμένης έρευνας, ενώ παράλληλα θα ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για την ασφαλή φύλαξη των δεδομένων της έρευνας. Η ομαλή λειτουργία του σχολείου δεν επηρεάζεται με κανένα τρόπο από τη διεξαγωγή της έρευνας.

Η συνεργασία των φιλολόγων του σχολείου σας, θα συμβάλει ουσιαστικά στην επιτυχία της έρευνας και η συμμετοχή τους θα εκτιμηθεί ιδιαιτέρως από την ερευνήτρια. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται για το σκοπό και τις διαδικασίες της έρευνας μέσω του *Έντυπου Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης Εκπαιδευτικού* και τους ζητείται να δηλώσουν εγγράφως τη συγκατάθεσή τους υπογράφοντας το *Έντυπο Συγκατάθεσης*, το οποίο παραδίδουν στην ερευνήτρια.

Ο χρόνος που υπολογίζεται ότι θα χρειαστεί για τη συλλογή των δεδομένων είναι οι τρεις εβδομάδες. Παρακαλώ όπως τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια παραδοθούν στη Γραμματεία του σχολείου σας μέχρι τις 20 Φεβρουαρίου 2017. Εάν έχετε οποιοσδήποτε απορίες ή σχόλια μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου στο τηλέφωνο 99305416 ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στο panayiota.kitsiou@hotmail.com. Σε περίπτωση υποβολής παραπόνου ή καταγγελίας μπορείτε να επικοινωνήσετε με τη γραμματεία του Προγράμματος Επιστήμες της Αγωγής του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου στο τηλέφωνο 22 411988.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία!

Με εκτίμηση,

Παναγιώτα Κίτσιου

Παράρτημα Β

Έντυπο Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης Εκπαιδευτικού

Οι παρακάτω πληροφορίες παρέχονται για να σας βοηθήσουν να αποφασίσετε εάν επιθυμείτε να συμμετάσχετε στην παρούσα μελέτη.

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται από την Παναγιώτα Κίτσιου, μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου στο τμήμα Επιστημών Αγωγής (ΕΠΑ) για τη διεκπεραίωση της μεταπτυχιακής διατριβής στο Πρόγραμμα των Επιστημών της Αγωγής του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου. Σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει τις αντιλήψεις των φιλολόγων απέναντι στις τεχνολογίες, το βαθμό αξιοποίησής τους στο μάθημα της Ιστορίας, καθώς και τους παράγοντες που δρουν είτε ενισχυτικά είτε ανασταλτικά στην εποικοδομητική ενσωμάτωσή τους στο μάθημα της Ιστορίας.

Στην έρευνα θα τηρηθεί εχεμύθεια. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Επίσης δεν υπάρχει η δυνατότητα ταύτισης του ατόμου σας με το ερωτηματολόγιο και τις απαντήσεις σας. Τα στοιχεία σας και οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν εμπιστευτικά και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, ενώ θα ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ασφαλή φύλαξη των δεδομένων της έρευνας. Τονίζεται ότι η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι είστε ελεύθεροι να αποφασίσετε να εάν θα συμμετάσχετε, ενώ μπορείτε να αποσυρθείτε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς συνέπειες.

Η συμμετοχή σας είναι σημαντική καθώς συμβάλλει στην εξαγωγή ορθών στοιχείων και ασφαλών συμπερασμάτων, όσον αφορά την εφαρμογή των τεχνολογιών στο μάθημα της

Ιστορίας στη δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση. Η δική σας απάντηση συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην προαγωγή της κατανόησής μας για τη χρήση των μέσων της τεχνολογίας στη διδασκαλία και μάθηση της Ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση.

Εκτιμώ ιδιαίτερος τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Σας παρακαλώ να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις με τον τρόπο που ορίζεται κάθε φορά και να το παραδώσετε στη Γραμματεία του σχολείου σας, η οποία το εσωκλείει σε φάκελο. Για τη συμπλήρωσή του χρειάζονται λιγότερο από δέκα λεπτά. Μπορείτε εάν το επιθυμείτε να ενημερωθείτε για τα αποτελέσματα της έρευνας επικοινωνώντας με την ερευνήτρια. Σε περίπτωση υποβολής παραπόνου ή καταγγελίας μπορείτε να επικοινωνήσετε με τη γραμματεία του Προγράμματος Επιστήμες της Αγωγής του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου στο τηλέφωνο 22 411988.

Παρακαλώ εάν προτίθεστε να συμμετάσχετε στην έρευνα να συμπληρώσετε το *Έντυπο συγκατάθεσης*, το οποίο θα παραδώσετε στην ερευνήτρια. Το έντυπο ενημέρωσης παραμένει στον/στην εκπαιδευτικό για το αρχείο του/της.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για το χρόνο και τη συνεργασία σας!

Παναγιώτα Κίτσιου

Στοιχεία επικοινωνίας: Τηλέφωνο: 99305416, Email: panayiota_kitsiou@hotmail.com

Έντυπο συγκατάθεσης εκπαιδευτικών

Με τον παρόν έντυπο δηλώνω ότι έχω ενημερωθεί για το σκοπό και τις διαδικασίες της έρευνας «Η αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς στο μάθημα της Ιστορίας στην κυπριακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση» και δίνω τη συγκατάθεσή μου για συμμετοχή στην προαναφερθείσα έρευνα που διεξάγεται από την Παναγιώτα Κίτσιου μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου

Παρακαλώ όπως το υπογεγραμμένο έντυπο συγκατάθεσης παραδοθεί στην ερευνήτρια.

Όνοματεπώνυμο εκπαιδευτικού:.....

Υπογραφή:.....

Ημερομηνία:

Παράρτημα Γ

Ερωτηματολόγιο

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ²⁴ στο μάθημα της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει τις αντιλήψεις των φιλολόγων απέναντι στις τεχνολογίες, το βαθμό αξιοποίησής τους στο μάθημα της Ιστορίας, καθώς και τους παράγοντες που δρουν είτε ενισχυτικά είτε ανασταλτικά στην εποικοδομητική ενσωμάτωσή τους στο μάθημα της Ιστορίας.

Η συμμετοχή σας είναι σημαντική καθώς συμβάλλει στην εξαγωγή ορθών στοιχείων και ασφαλών συμπερασμάτων, όσον αφορά την εφαρμογή των τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση. Η δική σας απάντηση συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην προαγωγή της κατανόησής μας για τη χρήση των μέσων της τεχνολογίας στη διδασκαλία και μάθηση της Ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση.

Στην έρευνα θα τηρηθεί εχεμύθεια. Διασφαλίζεται η ανωνυμία των συμμετεχόντων/ουσών. Η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή από την έρευνα χωρίς συνέπειες. Τα συλλεχθέντα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για σκοπούς της έρευνας.

²⁴Ως *Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας* ορίζονται από την UNESCO όλα τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση της πληροφορίας και τη διευκόλυνση της επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του τεχνικού εξοπλισμού των Η.Υ. και των δικτύων, καθώς και του απαιτούμενου λογισμικού (software) (Wilson κ.ά., 2014). Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στο βιντεοπρωβόλεα, στο διαδραστικό πίνακα, στον Η.Υ., τις διαδικτυακές βιβλιοθήκες, τις εκπαιδευτικές πύλες κ.α.

ΜΕΡΟΣ Α΄: Δημογραφικά στοιχεία και άλλες πληροφορίες

Συμπληρώστε ό,τι ισχύει:

1. Φύλο:

Άνδρας

Γυναίκα

2. Συμπληρώστε την εκπαιδευτική σας προϋπηρεσία σε έτη.

0-5 έτη

6-10 έτη

11 -20 έτη

21 έτη και πάνω

3. Ποια είναι η οργανική σας θέση:

ανήκετε στο διευθυντικό προσωπικό

είστε καθηγητής/τρια μόνιμος/η, ή επί δοκιμασία

είστε καθηγητής/τρια με σύμβαση

4. Ποια είναι η ηλικιακή σας ομάδα:

18 -30 χρονών

31 -40 χρονών

41-50 χρονών

51 και άνω

5. Παρακαλώ επιλέξτε το μέγιστο επίπεδο της εκπαίδευσής σας:

Πτυχίο

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

6. Παρακαλώ σημειώστε όλες τις τάξεις στις οποίες διδάσκετε Ιστορία κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά (2016-17):

Α΄ Γυμνασίου

Α΄ Λυκείου

Β΄ Γυμνασίου

Β΄ Λυκείου

Γ΄ Γυμνασίου

Γ΄ Λυκείου

7. Πόσα έτη διδάσκετε στο σχολείο αυτό; (Παρακαλώ σημειώστε τον αριθμό των ετών.).....

8. Έχετε πρόσβαση σε προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι; (Κυκλώστε ό,τι ισχύει.)

Ναι

Όχι

9. Έχετε σύνδεση στο διαδίκτυο στο σπίτι; (Κυκλώστε ό,τι ισχύει.)

Ναι

Όχι

ΜΕΡΟΣ Β΄: Αξιοποίηση των ΤΠΕ

1. Ποια από τις ακόλουθες δηλώσεις είναι πιο σύμφωνη με τη στάση σας όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας: (Σημειώστε ✓ στη μία δήλωση που περιγράφει καλύτερα τα συναισθήματά σας)

- Αρνητική:** Δεν νομίζω ότι οι υπολογιστές έχουν πολλά να προσφέρουν στη διδασκαλία και την εκμάθηση της Ιστορίας
- Σκεπτικός/ή:** Οι υπολογιστές θα μπορούσαν να έχουν κάποια χρησιμότητα στη διδασκαλία και τη μάθηση της Ιστορίας, αλλά η σημασία τους έχει υπερεκτιμηθεί.
- Ανοικτό πνεύμα:** Οι υπολογιστές φαίνεται να έχουν πολλά να προσφέρουν, αλλά μένει να δούμε αν θα προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα για τους καθηγητές Ιστορίας και τους μαθητές.
- Αρκετά θετική:** Οι υπολογιστές έχουν σημαντικές δυνατότητες για την ενίσχυση της διδασκαλίας και της μάθησης στην Ιστορία, αλλά στην επαγγελματική μου ανάπτυξη προέχουν άλλες σημαντικές δεξιότητες.
- Πολύ θετική:** Οι υπολογιστές έχουν τεράστιες δυνατότητες για τη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης στην Ιστορία. Βλέπω τις ΤΠΕ ως μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες όσον αφορά τη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης στην Ιστορία.
- Κανένα από τα παραπάνω.**

2.Νιώθετε γενικώς αυτοπεποίθηση όταν χρησιμοποιείτε τους υπολογιστές για προσωπικούς σας λόγους; Κυκλώστε την καταλληλότερη επιλογή.

Μεγάλη αυτοπεποίθηση	Αρκετή αυτοπεποίθηση	Όχι πολλή αυτοπεποίθηση	Έλλειψη αυτοπεποίθησης
----------------------	----------------------	-------------------------	------------------------

3. Νιώθετε γενικώς αυτοπεποίθηση όταν χρησιμοποιείτε τους υπολογιστές στην τάξη για επαγγελματικούς σκοπούς; Κυκλώστε την καταλληλότερη επιλογή.

Μεγάλη αυτοπεποίθηση	Αρκετή αυτοπεποίθηση	Όχι πολλή αυτοπεποίθηση	Έλλειψη αυτοπεποίθησης
----------------------	----------------------	-------------------------	------------------------

4. Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι περιορίζουν τη δική σας χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας;

Παρακαλώ σημειώστε ✓ δίπλα από τους παράγοντες που αναφέρονται πιο κάτω.

Παράλληλα κατατάξτε τους με σειρά προτεραιότητας όπου 1 = πιο σημαντικό, 2 = επόμενο πιο σημαντικό, κλπ.

- Έλλειψη πρόσβασης σε Η.Υ.
- Έλλειψη αυτοπεποίθησης/ γνώσεων γύρω από τη λειτουργία των Η.Υ.
- Έλλειψη αυτοπεποίθησης/ γνώσεων για τη χρήση των Η.Υ. στο μάθημα της Ιστορίας.
- Ανησυχία για τις επιπτώσεις διαχείρισης της τάξης σε περίπτωση χρήσης των Η.Υ.
- Έλλειψη χρόνου σχεδιασμού ενσωμάτωσης των Η.Υ. στο μάθημα.
- Πίεση για κάλυψη της ύλης του μαθήματος.
- Δεν πιστεύω ότι οι υπολογιστές έχουν πολλά να προσφέρουν στην ανάπτυξη των γνώσεων, δεξιοτήτων και κατανόησης στην Ιστορία για τους μαθητές.
- Η στάση / προσέγγιση των υπολοίπων συναδέλφων που διδάσκουν Ιστορία στο σχολείο σας

- Ανησυχία για τεχνικά ζητήματα/προβλήματα
- Τυχόν άλλοι παράγοντες; (Παρακαλώ αναφέρετε.)

.....

5. Με ποια σειρά θα κατατάσσατε τους ακόλουθους παράγοντες ως προς τη συμβολή τους στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ για τη βελτίωση της διδασκαλίας και μάθησης της Ιστορίας (1 = πιο χρήσιμος, 2 = επόμενο πιο χρήσιμος κλπ):

- Παροχή φορητών υπολογιστών στους καθηγητές Ιστορίας.
- Παροχή εξειδικευμένου χρόνου για καλλιέργεια κουλτούρας ΤΠΕ ανάμεσα στους καθηγητές Ιστορίας.
- Παροχή περισσότερων υπολογιστών στις τάξεις.
- Καλύτερη πρόσβαση σε δικτυωμένες αίθουσες ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- Περισσότερη εκπαίδευση του προσωπικού στις ΤΠΕ.
- Παροχή βιντεοπροβολέων / διαδραστικών πινάκων για την προβολή σε ολόκληρη την τάξη.
- Παροχή περισσότερου υποστηρικτικού υλικού και υποστηρικτικών ιστοσελίδων.
- Άλλες εισηγήσεις;

.....

6. Ποια θεωρείτε ότι είναι η επιπρόσθετη αξία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας όσον αφορά:

(Σημειώστε ✓ στη μία δήλωση που περιγράφει καλύτερα τις απόψεις σας)

α) την προετοιμασία των μαθημάτων σας:

Ουσιαστική	Μερική	Μικρή	Καμιά
------------	--------	-------	-------

β) τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη:

Ουσιαστική	Μερική	Μικρή	Καμιά
------------	--------	-------	-------

γ) τις διοικητικές σας δραστηριότητες (π.χ. ετοιμασία προγραμματισμού):

Ουσιαστική	Μερική	Μικρή	Καμιά
------------	--------	-------	-------

δ) τις διαδικασίες βαθμολόγησης/ αξιολόγησης των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας:

Ουσιαστική	Μερική	Μικρή	Καμιά
------------	--------	-------	-------

7. Με ποια περίπου συχνότητα χρησιμοποιείτε τους υπολογιστές στη διδασκαλία στην τάξη σας;

(Σημειώστε✓ στη μία δήλωση που ισχύει)

- καθημερινά
- εβδομαδιαία
- μηνιαία
- άλλο (Εξηγήστε).....

8. Ως προς την πρόσβασή σας σε ΤΠΕ στο μάθημα της Ιστορίας:

(Σημειώστε✓ στη μία δήλωση που περιγράφει καλύτερα τις απόψεις σας)

α) Πόσο εύκολο είναι να έχετε πρόσβαση σε αίθουσα ηλεκτρονικών υπολογιστών για να διεξάγετε το μάθημα της Ιστορίας στο σχολείο σας;

Πολύ εύκολο	Αρκετά εύκολο	Εφικτό	Δύσκολο	Πολύ δύσκολο	Αδύνατο
-------------	---------------	--------	---------	--------------	---------

β) Πόσο εύκολη είναι η χρήση των υπολογιστών για να διεξάγετε το μάθημα της Ιστορίας στο σχολείο σας;

Πολύ εύκολη	Αρκετά εύκολη	Εφικτή	Δύσκολη	Πολύ δύσκολη	Αδύνατη
-------------	---------------	--------	---------	--------------	---------

γ) Πόσο εύκολο είναι για τους μαθητές να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο χρησιμοποιώντας τους Η.Υ. των τάξεων στο σχολείο σας;

Πολύ εύκολο	Αρκετά εύκολο	Εφικτό	Δύσκολο	Πολύ δύσκολο	Αδύνατο
-------------	---------------	--------	---------	--------------	---------

δ) Πόσο εύκολη είναι η πρόσβαση σε βιντεοπροβολείς/ διαδραστικούς πίνακες/ μεγάλες οθόνες για προβολή σε ολόκληρη την τάξη στο μάθημα της Ιστορίας;

Πολύ εύκολη	Αρκετά εύκολη	Εφικτή	Δύσκολη	Πολύ δύσκολη	Αδύνατη
-------------	---------------	--------	---------	--------------	---------

9. α) Οι πιο κάτω υποστηρικτικές για την Ιστορία ιστοσελίδες συμπεριλαμβάνονται στο ηλεκτρονικό υλικό του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Πόσο βοηθητικές τις βρίσκετε; Κυκλώστε ό,τι ισχύει.

i)

<http://www.e-history.gr/>

Πολύ βοηθητική	Αρκετά βοηθητική	Όχι πολύ βοηθητική	Την έχω επισκεφθεί, αλλά δεν την έχω χρησιμοποιήσει	Δεν την έχω επισκεφθεί	Δεν τη γνωρίζω
----------------	------------------	--------------------	---	------------------------	----------------

ii)

<http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/>

Πολύ βοηθητική	Αρκετά βοηθητική	Όχι πολύ βοηθητική	Την έχω επισκεφθεί, αλλά δεν την έχω χρησιμοποιήσει	Δεν την έχω επισκεφθεί	Δεν τη γνωρίζω
----------------	------------------	--------------------	---	------------------------	----------------

iii)

<http://www.pi.ac.cy/>

Πολύ βοηθητική	Αρκετά βοηθητική	Όχι πολύ βοηθητική	Την έχω επισκεφθεί, αλλά δεν την έχω χρησιμοποιήσει	Δεν την έχω επισκεφθεί	Δεν τη γνωρίζω
----------------	------------------	--------------------	---	------------------------	----------------

iv)

<http://euroclio.eu/site/>

Πολύ βοηθητική	Αρκετά βοηθητική	Όχι πολύ βοηθητική	Την έχω επισκεφθεί, αλλά δεν την έχω χρησιμοποιήσει	Δεν την έχω επισκεφθεί	Δεν τη γνωρίζω
----------------	------------------	--------------------	---	------------------------	----------------

β) Οι απόψεις σας για τη χρησιμότητα των πιο πάνω υποστηρικτικών ιστοσελίδων επηρεάζονται κυρίως από: (Σημειώστε✓ στη μία δήλωση που περιγράφει καλύτερα τις απόψεις σας. Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μία επιλογές)

- την ποιότητα των πόρων και τις συμβουλές για τη χρήση τους
- την έλλειψη χρόνου για να μελετήσετε τους πόρους και τις συμβουλές για τη χρήση τους
- δεν γνωρίζω την ύπαρξή τους
- τυχόν άλλοι παράγοντες (Παρακαλώ αναφέρετε)

.....
.....

10. Μπορείτε να αναφερθείτε σε τουλάχιστον ένα παράδειγμα δικής σας αποτελεσματικής πρακτικής στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας στην τάξη; Παρακαλώ εξηγήστε εν συντομία.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας!

Η συνεργασία σας εκτιμάται δεόντως!

Παράρτημα Δ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Στο παρόν παράρτημα δίδεται η μεταγραφή των τεσσάρων συνεντεύξεων που λήφθηκαν κατά την ποιοτική έρευνα.

Δ.1 Πρώτη συνέντευξη

Ε²⁵: Κατ' αρχάς θα ήθελα να σας ρωτήσω τι εξοπλισμό έχει το σχολείο σας ως προς την τεχνολογία;

Σ: Το σχολείο έχει για λίγες αίθουσες ... είναι εξοπλισμένες με projectors, αλλά είναι λίγες αίθουσες, είναι εργαστήρια, λίγες αίθουσες για παράδειγμα μια της Ιστορίας, των γλωσσών, δεν είναι σε όλες τις αίθουσες.

Ε: Άρα εσείς αν θέλετε να χρησιμοποιήσετε κάτι από αυτά πρέπει να πάτε στις εξειδικευμένες αίθουσες;

Σ: Όχι εγώ έχω δικά μου, έχω τον υπολογιστή μου, το videoprojector το οποίο φέρνω καθημερινά και το χρησιμοποιώ σε όποια τάξη πάω.

Ε: Δηλαδή στην αίθουσας σας πάτε με το laptop και το projector;

Σ: Ναι έτσι νιώθω πιο ανεξάρτητος.

²⁵Το 'Ε' αναφέρεται στην ερευνήτρια και το 'Σ' στον/στη συνεντευξιζόμενο/η.

E: Ποια άποψη έχετε για τις νέες τεχνολογίες γενικά στην εκπαίδευση; Κατά πόσο είσαστε υπέρ; Εντάξει για να μου πείτε ότι έχετε το δικό σας projector σημαίνει είστε θετικός.

Σ: Σίγουρα είμαι θετικός. Έχει χρόνια που τις χρησιμοποιώ σχεδόν καθημερινά στις τάξεις. Βλέπω ότι έχει αποτέλεσμα, γίνεται πιο ευχάριστο το μάθημα, πέρα από τα αποτελέσματα που έχει, άλλο να μιλάς για Ιστορία μέσα από ένα εγχειρίδιο ή να είναι μονόπλευρη η αφήγηση, δασκαλοκεντρική διδασκαλία κι άλλο να έχεις τα μέσα να μπορείς να δείξεις όταν αναφέρεσαι σε ένα γεγονός να μπορείς ταυτόχρονα να δείξεις το γεγονός. Όταν μιλάς για Α΄ Παγκόσμιο είναι αδιανόητο παραδείγματος χάριν να μην δείχνεις γεγονότα που συνέβησαν τότε.

E: Ωραία. Θεωρείτε ότι οι νέες τεχνολογίες διαφοροποιούν κάπως το ρόλο του εκπαιδευτικού, δηλαδή το διαφοροποιούν σε σχέση με το παρελθόν ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας, την προετοιμασία του μαθήματος, τις δραστηριότητες που βάζετε στους μαθητές σας ή την αξιολόγησή τους ή και σε άλλους τομείς εννοείται.

Σ: Σίγουρα διαφοροποιεί τις μεθόδους διδασκαλίας. Επομένως σπάει τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία από μόνη της η τεχνολογία, χρησιμοποιώντας δηλαδή την τεχνολογία. Ταυτόχρονα μπορούν να δουλεύουν βλέποντας και στον πίνακα για παράδειγμα ένα φιλμάκι σύντομο ιστορικό μπορούν να δουλεύουν σε ομάδες, ή να χρησιμοποιώ τη συνεργατική μάθηση, το κάνω συχνά τούτο. Δείχνοντας ένα φιλμάκι υπάρχουν κάποια ερωτήματα στα φυλλάδιά τους που τους ζητώ να απαντούν σύντομα πάνω σε ό,τι προβάλλεται. Επομένως ούτως ή άλλως υπάρχει ποικιλία στο μάθημα. Μπορεί να χρησιμοποιήσεις ποικιλία πηγών, μπορεί να είναι από αφίσες ηχητικά ντοκουμέντα, οπτικοακουστικό υλικό, πέρα από γραπτές πηγές που δεν σου δίνει αυτή η δυνατότητα η δασκαλοκεντρική προσέγγιση.

E: Ως προς την προετοιμασία του μαθήματος, πάλι διαφοροποιείται;

Σ: Ναι. Χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο βέβαια από την παραδοσιακή διδασκαλία και πρέπει να είναι πολύ οργανωμένο το μάθημα. Πρέπει να ξέρεις, να έχεις σενάριο μπροστά σου. Δεν θα το έλεγα σχέδιο μαθήματος, το οποίο είναι πολύ δύσκολο για τον καθηγητή να

κάνει σε κάθε μάθημα σχέδιο μαθήματος, αλλά να έχεις ένα σενάριο μπροστά σου, να έχεις τα στάδια της διδασκαλίας, το ένα πίσω από το άλλο.

Ε: Ειδικά στην Ιστορία, τι πιστεύετε για τις νέες τεχνολογίες; Θεωρείτε ότι κάνουν πιο εφικτή την αντίληψη δυσνόητων για τους μαθητές εννοιών; Πώς διαφοροποιείται η διδασκαλία της Ιστορίας έχοντας υπόψη μας τις δυνατότητες της τεχνολογίας;

Σ: Στα παιδιά αρέσει πάρα πολύ, ιδιαίτερα στην Ιστορία, νομίζω ότι είναι το μάθημα που προσφέρεται περισσότερο από τα υπόλοιπα. Ε... Πρώτα πρώτα μπαίνουν στη θέση των ιστορικών προσώπων βλέποντας π.χ. ένα απόσπασμα από βιογραφία, από ένα βίντεο, ένα δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ, μιλάς για ένα πόλεμο και δεν ξέρουν τι είναι πόλεμος, τα σχολικά εγχειρίδια καταγράφουν πολύ λίγα πράγματα, συνήθως μιλούν για αίτια, για συνέπειες, υπάρχουν ένα - δυο γεγονότα πολεμικά, αλλά τι είναι ο πόλεμος. Δεν ξέρουν τι είναι ο πόλεμος, όταν βλέπουν ένα δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ βλέπουν πάρα πολλά πράγματα ή ταινίες εποχής κινηματογράφου που έχει να κάνει με την Ιστορία, σε βαθμό μάλιστα που δεν μπορεί να σου το προσφέρει η επίσημη Ιστορία. Μπαίνεις στη θέση του άλλου, δίνει την ατμόσφαιρα και είναι κάτι που δεν το έχουν μέσα από το βιβλίο τους. Όπως επίσης χρησιμοποιώ και πάρα πολύ τη λογοτεχνία στην Ιστορία, γιατί η λογοτεχνία καταγράφει τις προσωπικές, την προσωπική συνεισφορά ενός ατόμου. Δεν είναι απρόσωπη η Ιστορία. Κάποιοι άνθρωποι συνέβαλαν για να γίνουν κάποια... Έτσι μπαίνουν σε κείνη τη διαδικασία οι μαθητές να μπουν στη θέση του άλλου στην Ιστορία. Ενσυναίσθηση, χρησιμοποιούν την ενσυναίσθηση. Εμ... Και νομίζω τους αποτυπώνονται πιο εύκολα. Είναι εξοικειωμένοι ήδη με τα οπτικοακουστικά μέσα, από προηγούμενως. Δεν τους αρέσει η κειμενοκεντρική προσέγγιση, είναι εξοικειωμένοι με εικόνες και προβάλλοντας τους εικόνες και φιλμάκια εντυπώνεται καλύτερα στο μυαλό τους.

Ε: Άρα... Εν μέρει μου απαντήσατε και στην επόμενη ερώτηση. Κατά πόσο διαφοροποιούν τη μάθηση, όχι μόνο τη διδασκαλία της Ιστορίας, ως προς το κίνητρο των μαθητών και την κατανόηση. Είπετε μου ήδη ότι είναι ένα κίνητρο.

Σ: Νομίζω ότι τους αρέσει. Κι από τη στιγμή που τους αρέσει, τους ενθουσιάζει και η Ιστορία. Επομένως κανονικά και τα αποτελέσματα θα έπρεπε να είναι αντίστοιχα ενός τέτοιου μαθήματος.

Ε: Τι εννοείτε κανονικά;

Σ: Ξέρουμε από τα αποτελέσματα στις εισαγωγικές εξετάσεις τι συμβαίνει, αλλά δεν ξέρω κατά πόσο χρησιμοποιείται ευρέως η τεχνολογία στην Ιστορία που θα έπρεπε. Είναι πιο εύκολο για τα παιδιά να συγκρατήσουν πράγματα, δηλαδή όταν μιλούμε π.χ. για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, για τον Χίτλερ, ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος, στο βιβλίο έχει μια φωτογραφία, δεν ξέρουν τι ήταν αυτός ο άνθρωπος. Όμως όταν δουν ένα φιλμάκι που αναφέρεται στο Χίτλερ, ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος, τι έκαμνε, δεν νομίζω ότι θα το ξεχάσουν.

Ε: Εμ... Ποια η κουλτούρα του σχολείου ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών; Δηλαδή υπάρχει ενθάρρυνση από τη διεύθυνση του σχολείου, υπάρχει συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών π.χ. για τις αίθουσες που μου είπατε πριν;

Σ: Υπάρχει ενθάρρυνση από τη διεύθυνση του σχολείου, υπάρχει συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών, αλλά δεν αφορά μόνο το σχολείο μας το ζήτημα σκοντάφτει πάνω στην οικονομική στενότητα, στη λιτότητα, κάθε τάξη έπρεπε να έχει ηλεκτρονικούς υπολογιστές, όχι ηλεκτρονικό υπολογιστή και κάθε θρανίο, θα έπρεπε όλες οι τάξεις να είναι εξοπλισμένες. Δυστυχώς δεν έχουμε την ευχέρεια και είναι κάτι το οποίο φέρνει πολύ πίσω το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Ενώ άλλες χώρες προηγμένες είναι εκ των ων ουκ άνευ αυτό το πράγμα. Δεν λειτουργεί ένα εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να συμβαδίζει με την εποχή του.

Ε: Να σας ρωτήσω διαδραστικοί πίνακες;

Σ: Υπάρχουν νομίζω ένας ή δύο. Είναι σε αίθουσες όπως τα μαθηματικά νομίζω, δεν είμαι απόλυτα βέβαιος.

Ε: Η αίθουσα Ιστορίας τι εξοπλισμό έχει;

Σ: Η αίθουσα Ιστορίας έχει ηλεκτρονικούς υπολογιστές, έχει videoprojector, είναι καλά εξοπλισμένη, αλλά δεν παύει να είναι μία.

Ε: Ναι. Άρα γενικά θεωρείτε ότι υπάρχει θέληση, απλώς δεν υπάρχουν τα μέσα;

Σ: Αυτό ισχύει για όλα τα σχολεία.

Ε: Ποιοι παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν τη δική σας γνώμη για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία; Επηρεάζουν σας κάποιοι παράγοντες;

Σ: Εννοείται αρνητικά;

Ε: Ή θετικά δεν έχει σχέση.

Σ: Έχω θετική άποψη για την τεχνολογία, δεν νομίζω ότι θα με επηρεάσει είτε θετικά, είτε αρνητικά. Είναι μια πάγια στάση μου απέναντι στην τεχνολογία. Χρησιμοποιώ στις τάξεις, κάθε μέρα στην Ιστορία και πάρα πολύ συχνά στη Λογοτεχνία που διδάσκω στη Γ' Λυκείου, εκεί όπου είναι απαραίτητο. Ιδιαίτερα όταν υπάρχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες μέσα στην τάξη, νομίζω είναι πάρα πολύ χρήσιμο και με μαθησιακές δυσκολίες. Εκεί τα αποτελέσματα νομίζω είναι πιο ενθαρρυντικά. Και επιβάλλεται να χρησιμοποιείται η τεχνολογία. Επομένως μόνο ενθαρρυντικοί μπορούν να είναι οι παράγοντες και όχι αποτρεπτικοί. Από την άλλη βέβαια και το Υπουργείο θα πρέπει να ενθαρρύνει τη χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών και με άλλους τρόπους. Δηλαδή να δίνει κίνητρα στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν τα τεχνολογικά μέσα. Εδώ σε ιδιωτικές επιχειρήσεις οι υπάλληλοι ενθαρρύνονται και τους δίνονται και κίνητρα οικονομικά για να μπορούν να εργάζονται μέσα από τις νέες τεχνολογίες. Εδώ δεν υπάρχουν. Εσύ τα αναλώσιμα δικά σου, ο υπολογιστής δικός σου, τα video projector πολλές φορές πρέπει να φέρεις εσύ στην τάξη.

Ε: Ναι. Με δικά σας έξοδα. Η επόμενη ερώτηση αφορά στην άποψη των μαθητών για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας. Είπετε μου ήδη ότι το θεωρούν πιο ενδιαφέρον και ότι τους αρέσει. Θέλετε να συμπληρώσετε κάτι;

Σ: Δεν θα έλεγα 100% όμως. Δηλαδή σε ένα βαθμό πρέπει να είναι και με μέτρο η χρήση της τεχνολογίας, πρέπει να ξέρουν οι μαθητές ότι έχουν και ένα εγχειρίδιο σχολικό, το οποίο πρέπει να βλέπουν. Δεν είναι μόνο η οπτικοακουστική, ας πούμε αποτύπωση τους μαθήματος η διαδικασία. Εμ.. Εντάξει. Θέλει να τους βάλει σε ένα τέτοιο κλίμα. Θέλει να τους εκπαιδεύσει από πριν, τους μαθητές. Βέβαια κάθε μαθητής είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα. Ο κάθε ένας δέχεται διαφορετικά. Υπάρχουν μαθητές, που το αισθάνομαι μερικές φορές ότι δεν είναι θετικοί. Υπάρχουν τέτοιες περιπτώσεις, γιατί ίσως βομβαρδίζονται καθημερινά με όλα αυτά. Χρησιμοποιούν το facebook, το internet καθημερινά, δεν τους κάνει εντύπωση. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να γίνεται καλή προετοιμασία του μαθήματος.

Ε: Όστε να υπάρχουν και τα δύο εννοείται, η παραδοσιακή διδασκαλία και η τεχνολογία.

Σ: Ναι είναι αναγκαίο.

Ε: Εμ... Σε γενικές γραμμές βλέπετε τους ότι προτιμούν ή όχι να βλέπουν ότι το μάθημα έχει σήμερα τα τεχνολογικά μέσα;

Σ: Νομίζω πως ναι προτιμούν.

Ε: Εσείς προσωπικά νιώθετε αυτοπεποίθηση να χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ στο μάθημά σας ή είναι για σας πηγή άγχους;

Σ: Όχι πλέον μετά από τόσα χρόνια δεν είναι πηγή άγχους. Είναι μια αναγκαιότητα και είναι πολύ χρήσιμο αυτό, το νιώθω και άποψη χρόνου. Μπορεί να είναι κουραστικό καθημερινά να ρυθμίζεις την τάξη με αυτό τον τρόπο, δηλαδή καθημερινά να ενώσεις το computerprojector γιατί γίνεται καθημερινά σχεδόν σε κάθε ώρα, χάνεις χρόνο. Για αυτό και ορισμένες φορές έρχομαι πριν το κουδούνι. Για ένα είναι πιο κουραστικό. Ή ακόμα και μετά το κουδούνι να έρθει κάποιος, ο χρόνος που κερδίζει στην πορεία του μαθήματος με τον τρόπο τούτο, είναι αρκετός παρά με την παραδοσιακή διδασκαλία. Γράφοντας π.χ. σημειώσεις στον πίνακα, είναι χαμένος χρόνος γιατί γράφεις σημειώσεις. Οι μαθητές πρέπει να τα αντιγράψουν στο τετράδιο. Επομένως αν τα έχεις οργανωμένα μέσα από

τούτο τον τρόπο της διδασκαλίας κερδίζεις και χρόνο. Και αισθάνομαι μετά από τόσα χρόνια χρήσης της τεχνολογίας ότι αυτός είναι ο τρόπος του μαθήματος.

Ε: Άρα είναι η καθημερινή εξοικείωση εσάς που σας δημιουργεί το αίσθημα αυτοπεποίθησης.

Σ: Αντίθετα θα έλεγα από τις εξαιρέσεις της χρονιάς, έξι ώρες την εβδομάδα κάνουμε Ιστορία Κατεύθυνσης μπορεί να τύχει μια δυο φορές το χρόνο που μπορεί το μάθημα να μην γίνει με αυτό τον τρόπο, εκεί είναι το πρόβλημα. Όταν είσαι συνηθισμένος με αυτό τον τρόπο διδασκαλίας, στη συνέχεια πρέπει να πάεις στην παραδοσιακή διδασκαλία και αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους, μπορεί να υπάρχουν τεχνικές δυσκολίες, μπορεί να συνέβηκε κάτι εκείνη την ημέρα, οι ώρες να είναι μειωμένες, επομένως δεν προλαβαίνουμε να κάνουμε το μάθημα με αυτό τον τρόπο και όταν έχεις προγραμματίσει να τους δείξεις κάποια πράγματα και δεν μπορείς να το κάμεις, άρα πρέπει να βρεις άλλους τρόπους εκείνη την ώρα, να αυτοσχεδιάσεις σε ένα βαθμό για να κάμεις το μάθημα.

Ε: Έχετε παρακολουθήσει κάποιο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης γνώσεων και δεξιοτήτων ή σεμινάρια του ΥΠΠ ή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σχετικό με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών;

Σ: Ελάχιστα. Δεν θυμάμαι.

Ε: Πέρασαν χρόνια εννοείται;

Σ: Δεν θυμάμαι μπορεί να ήταν μια παρουσίαση στο σχολείο ενός καθηγητή Η.Υ. για το πώς χρησιμοποιούμε π.χ. ένα διαδραστικό πίνακα

Ε: Δηλαδή δεν παρακολουθήσατε κάτι από το Υπουργείο που πρόσφερε στο παρελθόν, νομίζω τώρα σταμάτησαν, κάποιο πρόγραμμα δεξιοτήτων.

Σ: Όχι.

Ε: Αυτά τα ελάχιστα που είπατε ότι παρακολουθήσατε εντός του σχολείου. Σας βοήθησαν;

Συνεντευξιαζόμενος: Ήξερα ήδη κάποια πράγματα. Ήταν κυρίως για καθηγητές που δεν ήταν εξοικειωμένοι με την τεχνολογία.

Ε: Ήταν τα βασικά εννοείτε;

Συνεντευξιαζόμενος: Ναι ήταν τα βασικά επομένως εμένα δεν μου χρησίμευσαν σε κάτι.

Ε: Θα θέλατε να κάνουν κάτι πιο εξειδικευμένο; Κάποια σεμινάρια, το Υπουργείο ή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;

Σ: Θα ήταν χρήσιμα. Το ζήτημα είναι ότι όλα αυτά σκοντάφτουν στο χρόνο. Εννοώ ότι όταν έχεις να κάνεις Γ' Λυκείου Ιστορία Κατεύθυνσης με όλο το φόρτο εργασίας με τα διορθώματα είναι δύσκολο, γιατί όλα αυτά γίνονται σε ελεύθερο χρόνο.

Ε: Ναι. Άρα αν κάτι δεν σας αρέσει σε αυτά τα ελάχιστα που παρακολουθήσατε ήταν ότι γενικής φύσεως, ότι ήταν τα βασικά.

Σ: Ναι. Δεν θα έλεγα ότι δεν μου άρεσε. Έτσι έπρεπε να γίνει τότε, γιατί απευθύνονται σε ένα καθηγητικό σύλλογο παραδείγματος χάριν. Υπάρχουν διαβαθμίσεις. Υπάρχουν καθηγητές που δεν χρησιμοποιούν καθόλου την τεχνολογία. Άρα έπρεπε να ξεκινήσουν από τα βασικά.

Ε: Θεωρείτε γενικά ότι υπάρχουν παράγοντες που λειτουργούν αποτρεπτικά ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας;

Σ: Πρώτα απ' όλα δεν είναι εξοπλισμένες οι αίθουσες. Δεν υπάρχουν τα κίνητρα όπως σας είπα κι από το ΥΠΠ. Υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες. Υπάρχουν καθηγητές μεγάλης ηλικίας που δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία. Εμ... Κι αυτό είναι θέμα προσωπικής επιλογής και ευθύνης, συνείδησης πώς το νιώθεις.

Ε: Κάποιοι καθηγητές κάνουν λόγο ότι δυσκολεύονται να διαχειριστούν την τάξη όταν κάνουν χρήση των τεχνολογιών.

Σ: Αντίθετα είναι πιο εύκολο να χειριστείς την τάξη, γιατί οι μαθητές είναι πιο συγκεντρωμένοι στο μάθημα, βλέποντας παρουσιάσεις, προβάλλοντας κάτι δεν

αφαιρούνται τόσο. Και μπορείς ταυτόχρονα να περνάς από τα θρανία και να τους καθοδηγείς στις απαντήσεις που δίνουν έχεις την επίβλεψη της τάξης καλύτερα. Άλλο να γράφεις σημειώσεις στον πίνακα και να είσαι στραμμένος με την πλάτη σου στους μαθητές και άλλο να έχεις την εποπτεία ολόκληρης της τάξης.

Ε: Η ύλη μου είπατε ότι βγαίνει πιο γρήγορα.

Σ: Στο τέλος ναι. Φαίνεται ότι είναι σπατάλη χρόνου συνεχώς να φέρνεις τα μέσα και να τα στήνεις, μετά να τα ξεστήνεις, αλλά στην πορεία νιώθεις ότι κερδίζεις χρόνο.

Ε: Ναι. Ίσως λειτουργεί αποτρεπτικά το ότι χρειάζεται πολύς χρόνος για να φτιάξετε το σενάριο που μου είπατε;

Σ: Ναι αυτό ναι. Χρειάζεται χρόνος όμως θα το κάνεις μία φορά και την επόμενη χρονιά προσθέτεις. Η πρώτη χρονιά είναι η πιο δύσκολη, όταν θα πρέπει να οργανώσεις το μάθημά σου. Μετά μπορείς να προσθέτεις να αφαιρείς. Να προσαρμόζεσαι ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης σου. Πολλές φορές είναι και θέμα φόβου ή άγνοιας το ότι πολλοί δεν χρησιμοποιούν την τεχνολογία. Αν ήξεραν πόσο διευκολύνει στο μάθημα νομίζω θα τη χρησιμοποιούσαν περισσότερο.

Ε: Εσείς άμεσα τι θα θέλατε να βελτιωθεί για να έχουμε μια πιο γόνιμη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας;

Σ: Πρώτα απ' όλα να είναι εξοπλισμένες οι αίθουσες και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αυτά είναι τα πιο βασικά νομίζω.

Ε: Θα θέλατε να υπάρχουν κάποιοι σύμβουλοι τεχνολογικής ενσωμάτωσης από το ΥΠΠ; Δεν ξέρω κι αν υπάρχουν βέβαια.

Σ: Υπάρχουν καθηγητές Η.Υ. και της Τεχνολογίας που είναι εξοικειωμένοι κι όταν θέλει κάποιος μπορεί να απευθυνθεί κοντά τους. Στην καθημερινότητα του σχολείου.

Ε: Αυτοί όμως δεν είναι πιο πολύ για τεχνικά ζητήματα; Δεν θα διδάξουν μεθόδους διδασκαλίας.

Σ: Όχι. Επομένως για αυτό λέω επιμόρφωση με την τεχνολογία και με τις διδακτικές μεθόδους. Η επιμόρφωση που θα γινόταν φαντάζομαι θα έπρεπε να ήταν ένας συνδυασμός των δύο.

Ε: Ναι.

Σ: Αλλά πάντα εξαρτάται από τι μαθητές έχεις απέναντι σου. Προσαρμόζεσαι.

Ε: Εμ... Συγκεκριμένα εσείς ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία και μάθηση της Ιστορίας και σε ποια στάδια κάθε φορά. Δηλαδή τι χρησιμοποιείτε στην προετοιμασία, στην αξιολόγηση, στη διδασκαλία.

Σ: Τα χρησιμοποιώ συνεχώς. Και στην αξιολόγηση. Αν π.χ. η προβολή μιας ταινίας και μιας αφίσας που αναφέρεται στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ζητώ στα παιδιά να σχολιάσουν ή να εξηγήσουν είναι σε ένα βαθμό αξιολόγηση. Το χρησιμοποιώ συνέχεια και στην πορεία της διδασκαλίας, από το πρώτο λεπτό μέχρι το τελευταίο.

Ε: Ποιες τεχνολογίες όμως χρησιμοποιείτε συγκεκριμένα;

Σ: Το Η.Υ., το videoprojector.

Ε: Δεν χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο.

Σ: Δυστυχώς δεν έχουμε διαδίκτυο στις αίθουσες. Εκεί που είχα το χρησιμοποιούσα σε παλαιότερα χρόνια. Εμ... Όχι φέτος δεν το χρησιμοποίησα.

Ε: Στις αίθουσες της Ιστορίας υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο;

Σ: Ναι υπάρχει. Εγώ όμως ζήτησα να μην μπαίνω στην αίθουσα Ιστορίας, αφού έχω τα δικά μου και το ότι χάνω το διαδίκτυο είναι ένα μείον. Αλλά οι μέθοδοι διδασκαλίας που χρησιμοποιούμε είναι τόσο ποικίλες που αυτό δε θα πρόσθετε πάρα πολύ. Αν και είναι αναγκαίο να τους προετοιμάζεις τους μαθητές να δουλεύουν σε ομάδες μέσα από το διαδίκτυο σε κάθε Η.Υ. Να ψάξουν να βρουν δηλαδή οι ίδιοι εκείνη την ώρα.

Ε: Με ποιες μεθόδους διδασκαλίας θεωρείτε ότι ταιριάζουν καλύτερα οι νέες τεχνολογίες στη μάθηση της Ιστορίας;

Σ: Συνεργατική και η εργασία σε ομάδες, αλλά και η μετωπική διδασκαλία ορισμένες φορές. Οι πηγές που χρησιμοποιείς στην τάξη, μπορεί να είναι ένας πίνακας ζωγραφικής, μπορεί να είναι μια αφίσα προβάλλοντας την στον πίνακα ζητάς από τον κάθε μαθητή να σχολιάσει. Διευκολύνει ακόμη και το έργο του καθηγητή στη δασκαλοκεντρική προσέγγιση. Όταν αναφέρεσαι σε ένα γεγονός π.χ. προβάλλεις μια φωτογραφία, μια εικόνα ενισχύει τη μέθοδο, γίνεται πιο αποτελεσματική.

Ε: Για παράδειγμα βάζετε στους μαθητές διερευνητικές εργασίες τύπου project;

Σ: Τους ζητώ, αλλά με το φόρτο εργασίας που έχουν και στην Γ' Λυκείου, που έχουν τις εξετάσεις, με τον όγκο της ύλης είναι δύσκολο. Δύσκολα κάνουν project, είναι εξαιρέσεις.

Ε: Στην αξιολόγηση είπατε μου για την προβολή μιας πηγής, μιας εικόνας και να τη σχολιάσουν.

Σ: Ναι μέσα στην τάξη. Στην τελική αξιολόγηση είναι ένα paper. Δεν μπορείς... Θα εξεταστούν σε ένα εξεταστικό δοκίμιο με συγκεκριμένη δομή. Δεν μπορώ εγώ να ενσωματώσω... Υπάρχουν όμως στο γραπτό ποικιλία πηγών τις οποίες εξετάζουμε και στην τάξη π.χ. μια φωτογραφία, ένας πίνακας ζωγραφικής, ένα σκίτσο, μια γελοιογραφία. Οι δεξιότητες αναπτύσσονται μέσα στην τάξη, η περιγραφή, η ερμηνεία της εικόνας και επομένως καλούνται στο εξεταστικό δοκίμιο να εφαρμόσουν το ίδιο. Επομένως εδώ έρχεται να συμπληρώσει.

Ε: Μπορείτε να μου περιγράψετε τη δομή ενός τυπικού μαθήματος Ιστορίας;

Σ: Ναι. Τα πρώτα λεπτά αφιερώνονται στην εξέταση των κατ' οίκον εργασιών. Ακολούθως γίνεται μια μικρή επανάληψη. Ζητώ από τους μαθητές να μας θυμίσουν τι είχαμε κάνει στο προηγούμενο μάθημα με τη βοήθειά μου, συμπληρώνω και αναφέρομαι στο προηγούμενο μάθημα. Εάν έχουν απορίες στο προηγούμενο μάθημα σε ένα δυο λεπτά τις λύνουμε. Αυτό διαρκεί γύρω στα δέκα λεπτά. Επομένως ο ωφέλιμος χρόνος του νέου μαθήματος μειώνεται, αλλά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, σας είπα και

προηγουμένως κερδίζεις χρόνο. Στη συνέχεια γίνεται η παράδοση του μαθήματος. Εμ... και η σύνδεση με τα προηγούμενα. Μπορεί να είναι μέσα... είναι μέσα, καταγράφεται στον πίνακα μέσα από το PowerPoint παραδείγματος χάρη, η πορεία του μαθήματος. Πάνω σε εκείνη την πορεία του μαθήματος κτίζεις το οπτικοακουστικό υλικό σου. Είτε είναι εικόνες, γελοιογραφίες, φωτογραφίες και πάντα σε κάθε μάθημα, επειδή μιλούμε για Ιστορία και υπάρχει αναφορά σε ιστορικά γεγονότα γίνεται προβολή μικρών video, μπορεί να είναι δύο - τρία λεπτά. Αλλά αυτό μπορεί να γίνει δύο τρεις φορές μέσα στο μάθημα. Αν παραδείγματος χάρη, έχεις να διδάξεις τη Συνδιάσκεψη του Μονάχου του 1938 βλέπουν ποιοι έλαβαν μέρος μέσα από το φιλμάκι και τις αντιδράσεις και βέβαια αυτό προηγείται της γνώσης που πρέπει να ξέρουν, δηλαδή ερμηνεύουμε αυτό το γεγονός μέσα από το οπτικοακουστικό υλικό. Τους ζητώ να μου απαντήσουν πάνω σε ερωτήματα ερμηνείας και στη συνέχεια καταγράφουμε τα κύρια σημεία του βιβλίου που αναφέρονται πάνω σε αυτό το γεγονός.

Ε: Τα καταγράφουμε εννοείτε σε τετράδιο, σε φύλλα εργασίας;

Σ: Τα καταγράφουν οι ίδιοι οι μαθητές κοιτάζοντας το PowerPoint στη συνέχεια, τα κύρια σημεία. Και ακολούθως στο τέλος γράφουν μια ή δύο κατ' οίκον εργασίες. Και ζητείται από τους μαθητές στο τέλος αν έχουν απορίες κατανόησης να τις εξηγήσουμε.

Ε: Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες στο μάθημα της Ιστορίας. Είπετε μου ήδη καθημερινά, σε κάθε μάθημα.

Σ: Καθημερινά. Ένα δύο μαθήματα τη χρονιά που δεν τις χρησιμοποιώ. Φέτος μόνο μια φορά δεν τα χρησιμοποίησαν γιατί έγινε άσκηση σεισμού νομίζω και δεν υπήρχε χρόνος.

Ε: Άρα θα θέλατε να τα χρησιμοποιείτε πιο συχνά; Πιο συχνά δεν γίνεται για σας (γέλια).

Σ: Εεε... Θα ήθελα για τ' άλλα μαθήματα, αλλά δεν είναι πάντα εύκολο. Δεν προσφέρονται όλα τα μαθήματα. π.χ. στη λογοτεχνία θέλεις δεκαπέντε λεπτά να διαβάσεις το κείμενο.

Ε: Ποια αποτελέσματα έχετε παρατηρήσει από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας ως προς την ανταπόκριση των μαθητών σας;

Σ: Εννοείτε αν έχει αποτελέσματα στην επίδοσή τους;

Ε: Ναι και στην κατανόηση του μαθήματος.

Σ: Νομίζω, πρώτα να ξεκινήσω από το γεγονός ότι τους αρέσει. Γίνεται πιο ευχάριστο το μάθημα. Εμ... Υπάρχουν όπως σας είπα οι μαθητές που είναι ενθουσιασμένοι, γιατί κάθε μαθητής είναι διαφορετικός χαρακτήρας, οι προσωπικότητες είναι διαφορετικές. Υπάρχουν και λίγοι μαθητές πάντα που δεν δείχνουν τόσο ενθουσιασμένοι. Ίσως γιατί είναι μέσα στην καθημερινότητά τους όλα αυτά. Όμως θεωρώ ότι τα αποτελέσματα θα ήταν κατώτερα των προσδοκιών χωρίς τη χρήση των τεχνολογιών. Εμ... Δεν μπορώ να συγκρίνω τα αποτελέσματα, γιατί σας είπα χρησιμοποιώ καθημερινά την τεχνολογία στο μάθημα. Θα μπορούσα ίσως να έχω μέτρο σύγκρισης, εάν πολλές μέρες της εβδομάδας δεν τη χρησιμοποιούσα και τις υπόλοιπες χρησιμοποιούσα την τεχνολογία για να δω στο τέλος τα αποτελέσματα. Θέλω όμως να πιστεύω ότι τα αποτελέσματα είναι θετικά.

Ε: Εσείς χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία σας, με ποιους τρόπους. Ως εποπτικό μέσο που λειτουργεί συμπληρωματικά ή τις χρησιμοποιείτε και ως εργαλείο μάθησης, δηλαδή για πρόσβαση, επεξεργασία, ανάλυση μιας πληροφορίας;

Σ: Και τα δύο νομίζω. Και τα δύο, όταν βάλεις ένα δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ παραδείγματος χάρη, η μάχη στο Βατερλό με τον Ναπολέοντα, ή όταν δείχνεις ένα απόσπασμα από μια κινηματογραφική ταινία που αναφέρεται σε ένα ιστορικό γεγονός, όταν δείχνεις μια αφίσα, μια γελοιογραφία, ζητάς την ερμηνεία.

Ξανακάμετε μου την ερώτηση, γιατί δεν τη θυμούμαι πολύ καλά.

Ε: Ναι, καλό. Μα ποιους τρόπους χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία της Ιστορίας, δηλαδή ως εποπτικό μέσο που έρχεται να λειτουργήσει βοηθητικά, συμπληρωματικά στη διδασκαλία σας ή ως εργαλείο μάθησης που σας δίνει ευκαιρίες πρόσβασης στην πληροφορία, στην επεξεργασία της.

Σ: Και τα δύο. Πρώτα απ' όλα όταν έχεις πίνακας πρέπει να ξεκινήσεις από τις πληροφορίες, τι πληροφορίες δίνει ο πίνακας και ακολουθεί η ερμηνεία. Επομένως είναι βοηθητικό, ενισχύει τη διδασκαλία, αλλά και την ερμηνεία της Ιστορίας.

Ε: Άρα το χρησιμοποιείτε και ως συμπληρωματικό αλλά και επί της ουσίας, δηλαδή...

Σ: Και να βρουν πληροφορίες, να ενισχύσεις εκείνα που θέλεις να δώσεις στη διδασκαλία, αλλά και ένα βήμα παραπέρα στην ερμηνεία.

Ε: Ωραία.

Σ: Στην εμβάθυνση.

Ε: Τελειώνουμε (γέλια). Μπορείτε να πείτε ένα παράδειγμα πετυχημένης, κατά τη γνώμη σας πάντα, αξιοποίησης της τεχνολογίας στην εκμάθηση της Ιστορίας; Και όταν λέω πετυχημένη εννοώ πετυχημένη στα αποτελέσματα των μαθητών σας, ως προς το κίνητρο των μαθητών σας, ότι βελτίωσε την κατανόησή τους.

Σ: Ε... Μπορώ να αναφέρω συγκεκριμένα παραδείγματα, π.χ. όταν έχουμε τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μιλά το βιβλίο στην αρχή για τα αίτια και μιλά για τον ενθουσιασμό των νέων που κατατάσσονται στον πόλεμο και στη συνέχεια όταν γνωρίζουν τις πραγματικές συνθήκες του πολέμου και τη φρίκη αλλάζουν εντελώς διάθεση. Εγώ τους δίνω και γραπτή πηγή και προβάλλω και απόσπασμα από την ταινία «Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο». Εκεί φαίνεται ο ενθουσιασμός των νέων όταν κατατάσσονται, όπως αναφέρει το βιβλίο ότι είναι ένα αίτιο, ο ενθουσιασμός των νέων και η αναζήτηση περιπέτειας και δόξας και αυτοθυσίας και στη συνέχεια μέσα από το απόσπασμα και τη γραπτή πηγή βλέπουμε το αποτέλεσμα. Επομένως νομίζω κερδίζεις τα παιδιά. Δεν είναι τόσο αφηρημένο, όσο λέει το βιβλίο. Το βιβλίο καταγράφει εμ... έχει την κειμενοκεντρική προσέγγιση. Όταν αναφέρεται σε αυτά, τα παιδιά δύσκολα μπορούν να κατανοήσουν τι θέλει το βιβλίο πραγματικά να πει. Όταν όμως δείχνεις και το απόσπασμα από την κινηματογραφική ταινία και δίνεις και ένα απόσπασμα από το ίδιο το βιβλίο «Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο» που αναφέρεται πάντοτε στο συγκεκριμένο καταφέρνεις να βάλεις τα παιδιά μέσα στην ατμόσφαιρα, να μπουν στη θέση των προσώπων, να δουν ότι η Ιστορία δεν είναι αφηρημένη, η Ιστορία διαμορφώνεται από πρόσωπα, εμ... είναι πολύ πιο παραστατικό και εντυπώνεται στη μνήμη τους. Ένα σημείο που είναι πολύ χρήσιμο για τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και χωρίς τη χρήση της τεχνολογίας μπορεί να το περάσεις έτσι και να μην καταλάβουν τα παιδιά τι είναι τώρα δεν πρόκειται

ποτέ να το ξεχάσουν, βλέποντας και το απόσπασμα και μπαίνοντας μέσα σε αυτή τη διαδικασία, στην ατμόσφαιρα. Είμαι σίγουρος ότι δε θα το ξεχάσουν, όσα χρόνια κι αν περάσουν. Ενώ αν χρησιμοποιούσες δασκαλοκεντρική προσέγγιση και τους έλεγες απλώς ότι «παιδιά ένα από τα αίτια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου είναι και ο ενθουσιασμός των νέων, η ένταξή τους σε μια ομάδα, το να γνωρίζουν περιπέτειες, το να ξεφύγουν από την καθημερινότητά τους», δε θα το θυμούνται. Θα το ξεχάσουν την επόμενη στιγμή. Έτσι δεν πρόκειται όμως.

Ε: Ωραία. Ευχαριστώ πάρα πολύ!

Δ.2 Δεύτερη συνέντευξη

Ε: Ποιο εξοπλισμό έχει το σχολείο σας ως προς την τεχνολογία;

Σ: Έχουμε υπολογιστές, αίθουσα Ιστορίας με υπολογιστή, προτζέκτορα που είναι έτοιμα να τα χρησιμοποιήσεις εάν δεν μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει την αίθουσα Ιστορίας μπορεί με συνεννόηση με τους καθηγητές ξένων γλωσσών να χρησιμοποιήσει την αίθουσα πολυμέσων που πάλι έχει υπολογιστή και προτζέκτορα έτοιμο. Αν θέλει κάποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει και τις αίθουσες υπολογιστών. Αν δεν μπορεί να καλύψει μια από τις προηγούμενες λύσεις υπάρχει και η λύση του λάπτοπ με προτζέκτορα να τα στήσει ο ίδιος ο καθηγητής στην τάξη.

Ε: Αλλά μόνο η αίθουσα Η.Υ. έχει πολλούς υπολογιστές για τους μαθητές;

Σ: Ναι

Ε: Η αίθουσα της Ιστορίας διαθέτει σύνδεση με το διαδίκτυο;

Σ: Ναι, το ίδιο και η αίθουσα των πολυμέσων.

Ε: Απλώς όμως έχει μόνο έναν υπολογιστή για το μαθητή εννοείται;

Σ: Μάλιστα.

Ε: Ποια η δική σας άποψη για τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση; Βλέπετε τες θετικά; Είσαστε υπέρ ή κατά;

Σ: Υπέρ με μέτρο. Χρησιμοποιώ την τεχνολογία ως αφορμή για το μάθημα, για προβολή χαρτών, αλλά δεν θεωρώ ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιείς την τεχνολογία για να προβάλλεις έτοιμες απαντήσεις για το φύλλο εργασίας στο μάθημα.

Ε: Θεωρείτε εσείς ότι οι νέες τεχνολογίες διαφοροποιούν το ρόλο του εκπαιδευτικού δηλαδή ως προς τις μεθόδους που χρησιμοποιεί στη διδασκαλία, ή ως προς την προετοιμασία του μαθήματος ή τις δραστηριότητες που μπορεί να αναθέσει κάποιος εκπαιδευτικός στους μαθητές ή ακόμα και για την αξιολόγησή τους;

Σ: Πρώτο θεωρώ ότι γίνεται το μάθημα πιο ενδιαφέρον στους μαθητές διότι πρέπει να σκεφτόμαστε ότι οι μαθητές είναι παιδιά της εποχής τους. Ως παιδιά της εποχής τους πρέπει να έρχονται σε επαφή με την τεχνολογία, ειδικά λατρεύουν το διαδίκτυο, τα λάπτοπς, τα τάμπλετ, τα κινητά, άρα δεν μπορεί να γίνεται το μάθημα αποπλαισιωμένο από την τεχνολογία. Άρα επιβάλλεται η χρήση της τεχνολογία κατ' εμένα... συν τοις άλλοις η χρήση του διαδικτύου βοηθά στο μάθημα, γιατί κρατεί τους σε εγρήγορση, κάνει το μάθημα πιο ενδιαφέρον με το να τους προβάλλεις ένα φιλμάκι για μια μάχη ή για ...γενικά για ένα ιστορικό γεγονός. Επίσης για τις κατ' οίκον εργασίες το θεωρούν ως πρόκληση και κάτι που τους ενδιαφέρει παρά τις πατροπαράδοτες εργασίες που τους βάζαμε ερώτηση-απάντηση του τύπου τις δημιουργικές εργασίες. Θα έχουν μεν και τις εργασίες τις βασικές, έχουν όμως και τις δημιουργικές που μπορούν να ασχοληθούν με κάτι με το να ψάξουν να το βρουν στο διαδίκτυο.

Ε: Ως προς την προετοιμασία του μαθήματος; Χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες;

Σ: Οπωσδήποτε για να βρω πληροφορίες, για χάρτες, για πηγές, οπωσδήποτε για πηγές, που όταν λέμε πηγές μπορεί να είναι εικόνα, μπορεί να είναι γραπτό κείμενο, μπορεί να είναι οτιδήποτε σχετικά με το μάθημα.

Ε: Εμ... Συγκεκριμένα τώρα ποια η άποψή σας για τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία της Ιστορίας; Θεωρείτε ότι βοηθούν οι νέες τεχνολογίες να γίνει εφικτή η αντίληψη δυσνόητων εννοιών, δηλαδή να καταλάβουν ιστορικές έννοιες που μπορεί να μην τις καταλάβαιναν χωρίς τη βοήθεια της τεχνολογίας; Θεωρείτε ότι διαφοροποιείται η διδασκαλία της Ιστορίας;

Σ: Σε κάποιο βαθμό ναι, αν είναι κάποιο δυσνόητο γεγονός, ξέρω εγώ η ταρίχευση, που δυσκολεύονται να αντιληφθούν την έννοια της μουμιοποίησης, με το να τους προβάλλεις ένα μικρό φιλμάκι με το πώς γινόταν η διαδικασία της ταρίχευσης θα τους βοηθήσει, όχι όμως όλους, ειδικά όταν υπάρχουν παιδιά με πολλές μαθησιακές δυσκολίες σε ένα σημείο θα τους βοηθήσει, όχι όμως όλους που αυτό θεωρώ δεν είναι θέμα της τεχνολογίας. Γενικά πιστεύω ότι σε μεγάλο βαθμό βοηθά.

Ε: Λοιπόν.. Θεωρείτε ότι οι νέες τεχνολογίες διαφοροποιούν τη μάθηση της Ιστορίας, δηλαδή ως προς το κίνητρο των μαθητών προς το μάθημα ή την κατανόηση του μαθήματος; Εστιάζουμε στη μάθηση...

Σ: Θεωρώ ότι απλά δεν είναι το παραδοσιακό, το πατροπαράδοτο, ανοίξετε τα βιβλία σας, αντιγράψτε. Περιμένουν ότι κάτι θα δουν ότι θα κυλήσει πιο ανάλαφρα το μάθημα. Περιμένουν το οι μαθητές.

Ε: Ποια η κουλτούρα του σχολείου σας ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών; Δηλαδή..

Σ: Κατάλαβα. Εξαρτάται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό. Οι σύμβουλοι των φιλολογικών μαθημάτων μας ενθαρρύνουν στη χρήση τεχνολογίας. Από κει και πέρα εξαρτάται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό πόσο ο ίδιος είναι εξοικειωμένος με την τεχνολογία και αν θέλει να χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες στο μάθημά του και αυτό εξαρτάται επίσης από την ποιότητα και την αλληλεπίδραση που έχει με το τμήμα του. Στο σχολείο μας υπάρχει έτσι μια γενική χρήση της τεχνολογίας.

Ε: Δηλαδή θεωρείτε ότι τη χρησιμοποιούν κι άλλοι συνάδελφοί σας;

Σ: Ναι κι από άλλες ειδικότητες. Στο μάθημα της Ιστορίας χρησιμοποιείται.

Ε: Ποιοι παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν τη δική σας γνώμη για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία; Μπορεί να επηρεαστείτε από τη γνώμη των συναδέλφων σας, από τη γνώμη του διευθυντή σας, την άποψη που μπορεί να έχει το ΥΠΠ;

Σ: Τα πάντα, δηλαδή λαμβάνω υπόψη τα πάντα. Πρώτα πρώτα να περνούν οι μαθητές μου καλά στο μάθημα σκεπτόμενοι πάντα ότι είναι παιδιά της εποχής τους. Πώς πρέπει να υπάρχει αυτή η αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού μαθητή και να μπορούν να παίρνουν τις πυρηνικές και τις μεταγνωστικές γνώσεις που θέλω, δηλαδή να εφαρμοστούν οι δείκτες σωστά και φυσικά με ενδιαφέρει και η άποψη σωστών συναδέλφων, της διεύθυνσης του σχολείου και εάν οι οδηγίες του ΥΠΠ είναι τέτοιες ειδικά των συμβούλων του μαθήματος βεβαίως θα προσπαθήσω να τις εφαρμόσω.

Ε: Αλλά απ' ότι κατάλαβα το ΥΠΠ, η διεύθυνση είναι θετικοί ως προς τη χρήση της τεχνολογίας; Δεν είδατε κάποιο να λειτουργεί αποτρεπτικά;

Σ: Ναι πάντοτε θετικοί. Καθόλου. Τα τελευταία χρόνια όμως είναι παν μέτρο άριστον, να μην φτάσουμε να πατούμε κουμπιά μόνο και να μην υπάρχει καλλιέργεια της κριτικής σκέψης.

Ε: Ποια άποψη έχουν οι μαθητές για τη χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία της Ιστορίας; Τους αρέσει;

Σ: Τους αρέσει, αλλά να μην είναι υπερβολική ώρα. Δηλαδή να δουν κάτι λίγη ώρα, να είναι λειτουργικό αυτό που θα δουν και να το εφαρμόσουμε μετά στο φύλλο εργασίας. Όχι δηλαδή να δούμε κάτι απλά για να περάσει η ώρα, να είναι εφαρμόσιμο.

Ε: Να ενταχθεί εννοείτε λειτουργικά στο μάθημα.

Σ: Ναι.

Ε: Κι ότι τους αρέσει είναι κάτι που το λαμβάνετε υπόψη;

Σ: Ναι. Κι αν δω ό,τι κάτι δεν τους άρεσε, ένα φιλμάκι, ένα PowerPoint το αφαιρώ στο επόμενο τμήμα ή το διαφοροποιώ.

E: Λοιπόν Εσείς νιώθετε αυτοπεποίθηση όταν χρησιμοποιείτε τις τεχνολογίες ή γίνονται για σας πηγή άγχους;

Σ: Καθόλου γνωρίζω υπολογιστές κατέχω την τεχνολογία, αν δεν κατέχω κάτι δεν ντρέπομαι να ζητήσω βοήθεια από συναδέλφους της πληροφορικής.

E: Είπατε έχω γνώση...

Σ: Ναι κατέχω το ECDL. Παρακολούθησα ιδιωτικά μαθήματα σεμιναρίων για το ECDL.

E: Έχετε παρακολουθήσει και κάποιο πρόγραμμα του Υπουργείου ;

Σ: Για την Ιστορία επιμορφωτικά σεμινάρια που έχουν γίνει εντός σχολείου, για διαδραστικούς πίνακες Ιστορίας.

E: Δηλαδή εκάμα σας ειδικά για την Ιστορία;

Σ: Ναι παλαιότερα, τα οποία όμως δεν εφάρμοσα, γιατί δεν έχουμε διαδραστικούς πίνακες στο σχολείο και εμείναν οι γνώσεις αχρησιμοποίητες, θα εφαρμοστούν σε κάποια φάση.

E: Ποιος φορέας σας έκαμε αυτά τα μαθήματα;

Σ: Οι σύμβουλοι της Ιστορίας.

E: Το σεμινάριο αυτό που μου είπατε σας βοήθησε νιώθετε ότι ήταν χρήσιμο; Βέβαια είπατε ότι δεν υπάρχουν διαδραστικοί πίνακες.

Σ: Θα ήθελα να τους χρησιμοποιήσω γιατί ενώνεται κατευθείαν με χάρτες δεν θέλεις εκείνη τη διαδικασία να κατεβάσεις τους χάρτες σε usb, ενώνεται κατευθείαν και βρίσκεις το χάρτη.

E: Το σεμινάριο όμως ήταν κατανοητό για σας; Θεωρήσατε ότι ήταν σωστός ο τρόπος που έγινε το σεμινάριο;

Σ: Ναι

E: Δεν υπήρξε κάτι που δεν σας άρεσε...

Σ: Ήταν μια χαρά.

Ε: Εμ... Θα θέλατε να γίνονταν κι άλλα τέτοια σεμινάρια;

Σ: Βέβαια. Εντός σχολικού χρόνου όμως γιατί είναι δύσκολο όταν έχεις οικογένεια και στην επαρχία μας, γιατί μπορεί να γίνονται σεμινάρια εκτός επαρχίας που πάλι δυσκολεύει μας να αφήσουμε την οικογένεια και να ψαχνόμαστε.

Ε: Υπάρχουν όμως κάποιοι παράγοντες που λειτουργούν αποτρεπτικά ως προς την χρήση της τεχνολογίας;

Σ: Είναι μια αίθουσα Ιστορίας για δώδεκα φιλολόγους πρέπει να τη μοιραστούμε ισάξια. Έχει φορές που θέλουμε να πάμε, αλλά δεν μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε, έχει φορές που τα λάμπους είναι σπασμένα, τα πρακτικά προβλήματα που δεν εναπόκειται σε μας. Καθαρά προβλήματα ότι δεν έχουμε είτε υπολογιστές, είτε την αίθουσα, είτε το προτζέκτορα.

Ε: Δεν νιώθετε δηλαδή ότι η πίεση της ύλης δεν σας αφήνει να τα χρησιμοποιήσετε;

Σ: Η ύλη, όπως έχουν γίνει οι δείκτες επιτυχίας επάρκειας... προσπαθούμε να τους εφαρμόσουμε όσο το δυνατό καλύτερα. Με την αναδόμηση κάτι προσπάθησαν να πετύχουν , εμ.. Αν γίνει ακόμη μεγαλύτερη αποφόρτωση των δεικτών θα είναι ακόμη καλύτερα.

Ε: Άρα απ' ό,τι κατάλαβα η πίεση της ύλης δεν λειτουργεί για σας αποτρετικά. Νιώθετε ότι δεν έχει πρόβλημα...

Σ: Θεωρώ ότι είμαι εντάξει. Θεωρώ όμως ότι είναι κρίμα που αφαιρέθηκε η ώρα της Ιστορίας στο γυμνάσιο.

Ε: Είτε αν τις χρησιμοποιήσετε δεν έχετε άγχος αν θα διαχειριστείτε την τάξη;

Σ: Καθόλου. Αντιθέτως προσηλώνονται.

Ε: Τι θα θέλατε να βελτιωθεί άμεσα ώστε να επιτευχθεί μια πιο γόνιμη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία; Τι θα μπορούσε να γίνει;

Σ: Να είχαμε περισσότερους υπολογιστές, προτζέκτορες, αν είχαμε και κανένα διαδραστικό πίνακα θα ήταν καλύτερα εμ...

Ε: Πιστεύετε για παράδειγμα ότι θα πρέπει να υπάρχουν σύμβουλοι τεχνολογικής ενσωμάτωσης; Υπάρχουν κατ' αρχάς;

Σ: Συνήθως αποτεινόμεστε στους καθηγητές πληροφορικής, οι οποίοι ως τώρα ήταν συνεργάσιμοι. Λίγες φορές ως τώρα δεν βρήκα συνεργάσιμους συναδέλφους Πληροφορικής. Τώρα τούτο που λες θα ήταν καλό, θα ήταν πολύ καλό αν υπήρχαν.

Ε: Οι καθηγητές πληροφορικής είναι μόνο για τεχνολογικά ζητήματα... Δεν είναι για παιδαγωγικά θέματα.

Σ: Ναι. Τα παιδαγωγικά ζητήματα κάνουν τα οι σύμβουλοι της Ιστορίας.

Ε: Οι σύμβουλοι της Ιστορίας που λέτε σας βοηθούν; Ή θα θέλατε να ήταν πιο βοηθητικοί;

Σ: Ναι. Μια χαρά και σε υλικό και στο πώς να εφαρμοστεί το μάθημα. Είναι κατανοητό.

Ε: Αναμένετε ή θέλετε να γίνει κάτι από την πλευρά του ΥΠΠ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου;

Σ: Θεωρώ ότι αν γίνονται σεμινάρια εντός βάσης, όπως γίνονται δηλαδή, έρχονται, να συνεχίσουν να έρχονται μας βοηθά και μας εξυπηρετά και να συνεχίσουν να γίνονται δειγματικές διδασκαλίες, όπως γίνονται, είναι αρκετά εξυπηρετικό.

Ε: Ποιος κάνει τις δειγματικές διδασκαλίες;

Σ: Είτε οι σύμβουλοι, είτε σε συνεργασία σύμβουλοι με καθηγητές του σχολείου και κανονίζουμε και πάμε και βλέπουμε τους, αλλάζουμε το πρόγραμμά μας και πάμε και παρακολουθούμε τους.

E: Εμ.. Ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε εσείς στην τεχνολογία και σε ποια στάδια; Δηλαδή στο στάδιο της προετοιμασίας, της αξιολόγησης, της διδασκαλίας;

Σ: Σε όλα.

E: Ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε;

Σ: Τον υπολογιστή, προζέκτορα, χρησιμοποιώ πολύ το PowerPoint, φιλμάκια

E: Πού βρίσκετε, εννοείτε έτοιμα στο Youtube;

Σ: Ναι είτε προβάλλω αποσπάσματα από ταινίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που έχει για την Ιστορία είτε κάποιες άλλες ιστορικές ταινίες, πάλι αποσπάσματα εμ... είτε PowerPoint τα οποία ετοιμάζω εγώ. Εννοείται ότι έχει εικόνες σχετικές, πηγές σχετικές, πηγές σχετικές έχει πολλές το ΥΠΠ αναρτημένες στην ιστοσελίδα του είτε ψάχνω σκανάρω από βιβλία που έχω σπίτι είτε έτοιμες από το διαδίκτυο, αλλά έγκυρες ιστοσελίδες εμ... και στο θέμα της προετοιμασίας, είτε όταν έχω αξιολόγηση από τον διευθυντή είτε από τους ΕΜΕ που είναι οι επιθεωρητές του ΥΠΠ είτε και για τη διδασκαλία. Μπορεί να μην είναι κάθε μάθημα αν κρίνω ότι δεν χρειάζεται δεν θα το κάνω κάθε μάθημα, αλλά τα χρησιμοποιώ

E: Απ' ό,τι μου είπατε χρησιμοποιείτε και το διαδίκτυο...

Σ: Ναι

E: Άρα χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο, το PowerPoint, τον βιντεοπροβολέα και του Η.Υ.

Σ: Ναι.

E: Με ποιες μεθόδους θεωρείτε ότι ταιριάζουν καλύτερα οι νέες τεχνολογίες στη μάθηση της Ιστορίας;

Σ: Σε κάποιες φάσες η ολομέλεια της τάξης, σε κάποια φάση μπορεί να ζητήσω αφού δουν το φιλμάκι ή μια ερώτηση και να εργαστούν συνεταιριστικά δηλαδή δύο δύο, μετά να μπουν στην ομάδα και μετά πάλι στην ολομέλεια για να υπάρξει αυτή η αλληλεπίδραση

ομάδας με εκπαιδευτικό με απώτερο στόχο την καλλιέργεια κριτικής σκέψης γιατί είναι ο απώτερος στόχος του μαθήματος της Ιστορίας. Η αξιολόγηση είναι και διαμορφωτική δηλαδή καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας και η τελική γίνεται είτε από τις ασκήσεις που βάζω κατ' οίκον είτε από το διαγώνισμα.

Ε: Στη διαμορφωτική ή στην τελική αξιολόγηση χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες;

Σ: Συνήθως είναι πιο παραδοσιακό. Είναι πιο πολύ ασκήσεις... αφού δουν κάτι με βάση αυτό που έχουν δει να γράψουν κάτι στο τετράδιό τους, συνήθως είναι πιο δημιουργικού τύπου που θα βάλω ασκήσεις με βάση την τεχνολογία.

Ε: Όπως δώστε μας ένα παράδειγμα.

Σ: Μπορούν να βρουν εικόνες σχετικά με το μάθημα, μπορούν να βρουν εμ... να στείλουν ένα γράμμα, ή να είναι ανταποκριτές μιας μάχης, με βάση την εμπειρία τους, τις ιστορικές πηγές που θα πιάσουν, με βάση εκείνα να δημιουργήσουν κάτι άλλο.

Ε: Λοιπόν. Οπότε μου είπατε η δομή του μαθήματός σας ξεκινά με αφόρμηση κάποιες φορές την τεχνολογία;

Σ: Ναι και μετά πάμε φύλλο εργασίας και είτε αν είναι PowerPoint θα συνεχίσει καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος, αλλά χωρίς έτοιμες απαντήσεις που συνήθως εν χάρτες, ερωτήσεις, πηγές ιστορίας. Αν είναι φιλλάκι θα δούμε μόνο το φιλλάκι και θα συνεχίσουμε στο φύλλο εργασίας με χρήση του βιβλίου αναλόγως τι βολεύει.

Ε: Ωραία. Εσείς πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις τεχνολογίες στο μάθημά σας; Δηλαδή μια φορά το μήνα, μια φορά τη βδομάδα;

Σ: Τουλάχιστον μια φορά τη βδομάδα. Το μάθημα της Ιστορίας διδάσκεται δύο φορές τη βδομάδα.

Ε: ναι είναι πολύ λίγες.

Σ: Άλλες χρονιές ήταν τρεις, μεταφέρθηκε στα Αρχαία.

Ε: Θα θέλατε να τις χρησιμοποιείτε πιο συχνά; Τι σας εμποδίζει;

Σ: Αν είχαμε περισσότερο χρόνο, να μην ήταν μόνο δύο φορές, αν είχαμε την αίθουσα της Ιστορίας περισσότερες φορές, πολλές φορές χάνονται και μαθήματα εξαιτίας εκδηλώσεων, των οποιοδήποτε εκδηλώσεων του σχολείου και κάποιες φορές δεν ταιριάζει εξαιτίας της ποιότητας του τμήματος αν το δεις το τμήμα ότι κάποιες φορές είναι αναστατωμένο, αν σου πει ο συνάδελφος, δεν θα τους πάρεις ,θα προτιμήσεις να κάνουν κάτι άλλο, να συγκεντρωθούν, να γράψουν παρά να αναστατωθούν περισσότερο μέχρι να μεταφερθούν και στην αίθουσα Ιστορίας, θα τους αφήσεις στην τάξη τους.

Ε: Έχετε παρατηρήσει κάποια αποτελέσματα στη διδασκαλία της Ιστορίας όταν ενσωματώνετε τις τεχνολογίες;

Σ: Πολλές φορές στα διαγωνίσματα ή στις εργασίες θυμούνται πράγματα από τα φιλμάκια που έχουν δει όχι από αυτά που συζητήσαμε στην τάξη, Άρα βοηθά τους λειτουργικά στις απαντήσεις τους.

Ε: Έχετε δει δηλαδή ότι είναι πιο καλά τα αποτελέσματα των διαγωνισμάτων;

Σ: Ναι.

Ε: Εμ... Και είπετε μου πριν ότι βοηθά την κατανόηση δυσνόητων εννοιών.

Σ: Ναι και τα παιδιά του αλφαριθμητισμού ή της στήριξης που είναι στην τάξη που σίγουρα δυσκολεύονται, εν θα διαβάσει το παιδί εκείνο το μάθημα, μια εικόνα ένα φιλμάκι θα το βοηθήσει περισσότερο.

Ε: Ως προς το ενδιαφέρον τους; Είπατε μου ότι ενδιαφέρει τους όταν είναι με μέτρο.

Σ: Με μέτρο να μην είναι υπερβολική η χρήση ειδικά στο φιλμάκι, στο PowerPoint κρατεί τους την περιέργεια τι θα είναι το πάρα κάτω. Και μπορεί να βάλεις κάθε φορά κάποιος άλλος να πατά το κουμπί, κρατεί τους το ενδιαφέρον.

Ε: Δηλαδή πατούν οι μαθητές το κουμπί.

Σ: Ναι να μη το πατάς εσύ για να μπορείς να συζητάς μαζί τους τι είναι εκείνο που βλέπω, άρα συγκεντρωθείτε και στο φυλλάδιο.

Ε: Άρα από σας χρησιμοποιείτε ως εποπτικό μέσο ή ως εργαλείο μάθησης;

Σ: Εργαλείο μάθησης. Όχι όλα. Εξαρτάται. Αν είναι εποπτικό μέσο εν το φιλμάκι που θα λειτουργήσει συμπληρωματικά. Αν είναι το PowerPoint είναι εργαλείο μάθησης εξαρτάται τι θα χρησιμοποιήσω αναλόγως της φοράς.

Ε: Ένα σύντομο παράδειγμα που θεωρείτε ότι χρησιμοποιήσατε τις τεχνολογίες και ήταν πετυχημένη η αξιοποίηση της τεχνολογίας.

Σ: Τούτο που είπα με την ταρίχευση πριν.

Εξήγησα τους τι ήταν η ταρίχευση, τι ήταν η μουμιοποίηση, προσπάθησα να τους εξηγήσω ότι εβάζαν τους νάτρο, αφαιρείουν το... από το σώμα με τη χρήση του νάτρου. Τι είναι κυρία το νάτρο, τι σημαίνει αφαιρείτου, τι σημαίνει τυλίγουν με γάζες. Όταν πρόβαλα φιλμάκι και το είδαν, χρειάστηκε να το δούμε δύο φορές, γιατί ενθουσιαστήκαν. Όταν έβαλα στο διαγώνισμα «Περιγράψετε τη διαδικασία της ταρίχευσης» εγράψαν μου ακριβώς τι είδαν στο φιλμάκι, όχι εκείνα που είπαμε στην τάξη. Ακόμα και οι αδύνατοι μαθητές, αδύνατοι εντός εισαγωγικών, εννοώ οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Άρα θεωρώ ότι χρησιμοποιήθηκε σωστά μέσα από το μάθημα αυτό που έπρεπε να επιτευχθεί.

Ε: Thank you πάρα πολλά!

Σ: Τίποτα Εύχομαι κάθε επιτυχία στους δικού σου στόχους!

Ε: Ευχαριστώ!

Δ.3 Τρίτη συνέντευξη

Ε: Ποιος είναι ο εξοπλισμός του σχολείου σας ως προς την τεχνολογία;

Σ: Κοίταξε, διαδραστικούς πίνακες έχει ένα, στην αίθουσα Ιστορίας υπάρχει και ένας στην αίθουσα μαθηματικών που δεν μας ενδιαφέρει, απ' εκεί και πέρα η τεχνολογία, είναι, έχουμε προτζέκτορες, τελευταίως έχουν μπει και προτζέκτορες οροφής, όπως στην αίθουσα Ιστορίας και αλλού και αυτό είναι καλό, ή προτζέκτορες κινητούς, που εν να τους πάρουμε μαζί μας και να στήσουμε βιντεοπροβολέα στην τάξη ας πούμε, λοιπόν δεν είναι και οι καλύτερες υποδομές, αλλά βελτιώνονται τα πράγματα, βελτιώνονται τα πράγματα.

Ε: Δεν υπάρχουν υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο για χρήση από τους μαθητές κατά τη διδασκαλία ή κάτι τέτοιο;

Σ: Δυνάμει όχι, κανονικά θα έπρεπε να υπάρχουν, υπάρχει το δίκτυο, αλλά ας πούμε στην αίθουσα Ιστορίας ένας υπολογιστής υπάρχει, στην αίθουσα Ιστορίας στο σχολείο μας. Έχουν ληφθεί τα μέτρα, υπάρχουν δηλαδή οι πρόνοιες, αλλά δυνατότητα τέτοια υπάρχει, υπολογιστών που λες συνδεδεμένοι με το ίντερνετ, στις αίθουσες ηλεκτρονικών υπολογιστών, εκεί ναι.

Ε: Εσείς προσωπικά ποια άποψη έχετε για τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση, είσαστε πιο υπέρ, εναντίον;

Σ: Κοίταξε είναι πολύ σημαντικό εποπτικό μέσο, και επειδή ζούμε σε εποχή που τα παιδιά έχουν μεγαλώσει με την εικόνα, σίγουρα το να εικονοποιήσεις ένα γεγονός αφηρημένο ή γεγονότα, τα οποία είναι ιστορικά και εν πιο απομακρυσμένα από ... και να τους τα δείξεις μέσω ντοκιμαντέρ και λοιπά. Σίγουρα είναι πολύ πιο κατανοητά, πιο ευχάριστα και το θέλουν οι μαθητές αυτό το πράγμα, το επιδιώκουν. Τώρα από εκεί και πέρα, όμως δεν είμαι υπέρ της υπερχρήσης της τεχνολογίας, διότι η χρήση και μόνο της τεχνολογίας χωρίς την κατάλληλη γνωστική εμβάθυνση δεν οδηγεί πουθενά και μάλιστα μπορεί να κουράσει τους μαθητές τελικά, αντί να τους ξεκουράσει, γιατί μάλλον πρέπει να υπάρχει μια ισομερής κατανομή του χρόνου, στην παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας και στη βοήθεια των νέων τεχνολογιών.

Ε: Λοιπόν, εσείς θεωρείτε πως οι νέες τεχνολογίες διαφοροποιούν το ρόλο του εκπαιδευτικού ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας ή ως προς την προετοιμασία του μαθήματος, τις δραστηριότητες που βάζετε στους μαθητές σας;

Σ: Κοίταξε, αν αντιλαμβάνομαι σωστά σίγουρα, όταν χρησιμοποιήσω εγώ τεχνολογία έχω κάνει την προετοιμασία στο σπίτι, σίγουρα προϋποθέτει μεγαλύτερη προετοιμασία και οι δραστηριότητες που θα βάλω στους μαθητές μου θα είναι πιο στοχευμένες, πιο συγκεκριμένες και κάποτε τους δίνω τους ίδιους τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία στο μάθημα. Έτσι με δικές τους έρευνες είτε με PowerPoint ή και λοιπά που μπορούν να έχουν μια αυτενέργεια σε αυτό το σημείο, ναι.

Ε: Δηλαδή εσείς πιστεύετε ότι όταν χρησιμοποιείτε ή όταν χρησιμοποιεί οποιοσδήποτε εκπαιδευτικός τις νέες τεχνολογίες αναγκάζεται να αλλάξει τις μεθόδους διδασκαλίας του που θα χρησιμοποιήσει;

Σ: Δεν είναι απαραίτητο, απλά υπάρχουν φορές που αν η νέα τεχνολογία, τι είναι δηλαδή αντί να γράφεις εσύ στον πίνακα, να παρουσιάζεις ένα PowerPoint, δεν αλλάζει και τόσο ιδιαίτερα η διδασκαλία δηλαδή απλά αντί να είναι η παραδοσιακή γραφή του πίνακα είναι μια γραφή ηλεκτρονική στο PowerPoint, αυτό δεν αλλάζει τη μέθοδο διδασκαλίας. Αν όμως μέσα από εργασίες τους βάλεις πράγματα τα οποία θα δουν ένα ντοκιμαντέρ και θα προβληματιστούν για να απαντήσουν εκεί αλλάζει η μέθοδος διδασκαλίας είναι πιο εργαστηριακού τύπου έτσι.

Ε: Άρα εσείς θεωρείτε πως εξαρτάται από το πώς θα το χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός.

Σ: Από το μέσο, δηλαδή η χρήση και μόνο τεχνολογίας, το ότι χρησιμοποιώ ένα PowerPoint ως πούμε δεν με κάμνει και τεχνολογικά βοηθούμενο δηλαδή ότι είναι η πανάκεια, δηλαδή ως πούμε έτσι, εντέλει μπορεί να χρησιμοποιείς PowerPoint και να είσαι πιο παραδοσιακός από τους παραδοσιακούς, μπορεί να διαβάζεις το PowerPoint ως πούμε, οπότε πάλι θα τους κουράσει.

Ε: Τώρα, ποιο συγκεκριμένα ποια η άποψη σας για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας, θεωρείτε ότι οι νέες τεχνολογίες βοηθούν να γίνει πιο εφικτή η αντίληψη δυσνόητων εννοιών, όπως τις αφηρημένες έννοιες που είπατε πριν;

Σ: Σαφέστατα, ειδικά στην Ιστορία, αλλά και στη λογοτεχνία, όσες φορές χρησιμοποιούμε τεχνολογία υπάρχει αυτή η δυνατότητα. Είπαμε εικονοποίηση γεγονότων, πιο κοντά

φέρνουμε γεγονότα, τα οποία είναι πολύ απόμακρα από τους μαθητές και αντί να ακούσουν μια κουραστική ιστορική αφήγηση, όταν δουν τα πράγματα μέσα στο χωροχρονικό πλαίσιο. Εμ... Όταν δουν ας πούμε φωτογραφίες, οπτικά μέσα που έχουν να κάμουν με τον εθνικό διχασμό και να δουν εκεί τον Βενιζέλο και τον Κωνσταντίνο και να ακούσουν ντοκιμαντέρ τα οποία έχει κάνει πολύ ωραία το nationalgeographic πάνω σε αυτά τα θέματα, το πώς ας πούμε προσπάθησε να πείσει ο Βενιζέλος τον Κωνσταντίνο να μην πάει στα Ιωάννινα αλλά να πάει στη Θεσσαλονίκη, αυτά τους έμειναν πραγματικά και με το τηλεγράφημα που βλέπουμε πως το στέλνει τους έμεινε και τους άρεσε πάρα πολύ το θυμούμαι αυτό που το κάναμε κάποιες φορές.

Ε: Ειδικά στη νεότερη Ιστορία βοηθά, επειδή έχει πιο πολύ υλικό. **Σ:** Πάρα πολύ, ναι.

Ε: Θεωρείτε πως οι νέες τεχνολογίες διαφοροποιούν τη μάθηση της Ιστορίας για παράδειγμα ως προς το κίνητρο των μαθητών δηλαδή να έχουν περισσότερο κίνητρο να κινητοποιηθούν να ...

Σ: Σίγουρα ναι, η χρήση της τεχνολογίας κάνει το μάθημα πιο ζωντανό, οπότε μπορεί όντως να δημιουργήσει συνθήκες αυτενέργειας του μαθητή, να κινητοποιήσει τη σκέψη του και όλες του τις αισθήσεις, διότι η τεχνολογία σημαίνει κινητοποιώ και την όραση και την ακοή του μαθητή και την αντίληψη του μαθητή, εννοώ σε τέτοιου είδους, οπότε ναι συμβάλλει στην αύξηση του ενδιαφέροντος του, άρα και των κινήτρων του βεβαίως.

Ε: Θεωρείτε πως διαφοροποιεί και άλλους τομείς όπως η κατανόηση εμ...

Σ: Ναι βεβαίως, βελτιώνει την κατανόηση δυσνόητων είπαμε εννοιών ή χώρων, οι οποίοι είναι άγνωστοι στους μαθητές ή εννοιών όπως ιμπεριαλισμός, εθνικισμός, милитарισμός. Όταν δει ότι η Γερμανία, ας πούμε έχει ξεκινήσει ένα ανταγωνισμό εξοπλιστικό στο να φτιάχνει διάφορα εξοπλιστικά συστήματα καταλαβαίνει ποια είναι ίσως η αιτία, μια από τις αιτίες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μπορεί να τα αντιληφθεί περισσότερο.

Ε: Ποια κουλτούρα έχει το σχολείο σας ως προς τη χρήση νέων τεχνολογιών δηλαδή από τους άλλους εκπαιδευτικούς, από τον διευθυντή υπάρχει ενθάρρυνση;

Σ: Υπάρχει ενθάρρυνση σε αυτό το σημείο, ναι και νομίζω πως είναι κάτι που το ζητούν τόσο οι επιθεωρητές όσο και ο διευθυντής το θέλει, όταν έρθει να παρακολουθήσει κάποιο μάθημα για αξιολόγηση του διευθυντή το θέλει, τώρα από εκεί και πέρα δεν μπορώ να πω ότι επειδή είναι και παλιό το σχολείο τώρα έτσι σιγά σιγά μπαίνει σε αυτό το χώρο χρήσης των τεχνολογιών, ενθάρρυνση υπάρχει η δυνατότητα πάντοτε δεν υπάρχει χρήσης των τεχνολογιών

Ε: Όσον αφορά τη δική σας γνώμη για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην διδασκαλία, από πού μπορεί να επηρεάζεται, από ποιους παράγοντες η δική σας γνώμη;

Σ: Για εξηγήστε μου το λίγο για να αντιληφθώ.

Ε: Δηλαδή υπάρχουν έρευνες που αναζητούν από πού μπορούν να επηρεαστεί η γνώμη του εκπαιδευτικού για την χρήση ή την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και βλέπουν ότι μπορεί να ενσωματωθεί ή να επηρεαστεί από τον κοινωνικό περίγυρο, από τους άλλους εκπαιδευτικούς, από το ίδιο το υπουργείο, από το δικό του το άγχος ή από τις δικές του γνώσεις.

Σ: Α κατάλαβα τι λέτε, σίγουρα από τον περίγυρο, σίγουρα μπορεί να επηρεαστεί. Εάν οι άλλοι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τεχνολογία και είσαι ο μόνος που δεν χρησιμοποιείς θα χρησιμοποιήσεις ή θα μπεις στη διαδικασία να μάθεις να τη χρησιμοποιείς την τεχνολογία. Εγώ νομίζω πάρα πολύ σημαντικό θέμα είναι και η ανταπόκριση της τάξης, η ανταπόκριση των μαθητών. Εάν η τάξη το ζητά ή νιώθεις ότι το κατάλαβαν καλύτερα ένα μάθημα με τη χρήση τεχνολογίας, αυτό θα το επαναλάβεις. Νομίζω που τους πιο καθοριστικούς παράγοντες είναι η ανταπόκριση της τάξης, εάν οι μαθητές το έχουν ανάγκη και μάλιστα πολλές φορές το λένε, «κύριε το μάθημα σήμερα ήταν πιο ξεκούραστο», ε τότε θα επιδιώξει να είναι έτσι το μάθημα.

Ε: Εμ..πό την άλλη, σίγουρα επηρεαζόμαστε από τον εαυτό μας, εάν νιώθουμε άνετα να χρησιμοποιούμε τις νέες τεχνολογίες, συμβαίνει κάτι τέτοιο με εσάς;

Σ: Νιώθω αρκετά άνετα. Δηλαδή με το χρόνο, όσο περνά ο καιρός νιώθω πιο άνετα. Η αλήθεια δεν έχω εμπειρία του διαδραστικού πίνακα, αλλά όσο πάει ο καιρός νιώθω πιο

άνετα, με τη χρήση μ' αρέσει, το απολαμβάνω, με τη χρήση της τεχνολογίας. Το αγαπώ, να ακούσουν κάτι σχετικό, ναι ζωντανεύει το μάθημα διαφορετικά.

Ε: Ποια άποψη θεωρείτε ότι έχουν οι μαθητές στη χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία της Ιστορίας, δηλαδή ποιο το feedback που παίρνετε από τους μαθητές;

Σ: Ναι, ναι η ανατροφοδότηση, είναι μάλλον θετικό, το θέλουν, το ζητούν γίνεται το μάθημα λιγότερο δασκαλοκεντρικό. Όλες οι πληροφορίες δεν λέγονται από τον καθηγητή, αλλά όπως είπα προηγουμένως, εμ... δηλαδή η χρήση και μόνο νέων τεχνολογιών δεν σημαίνει πως καθιστά το μάθημα πιο ευχάριστο. Είναι τρόπος με τον οποίο θα σερβίρει τις νέες διαμέσου των τεχνολογιών, των νέων τεχνολογιών ο καθηγητής τις νέες γνώσεις. Δηλαδή θέλει τρόπο ο καθηγητής. Δεν αρκεί η χρησιμοποίηση ενός διαδραστικού πίνακα και μόνο. Δηλαδή δεν αρκεί να βάλει ένα και μόνο φιλμάκι είκοσι πέντε λεπτά για κάποιο θέμα και αυτό είναι νέα τεχνολογία, από το youtube κατέβασε ένα φιλμάκι και είδαν το, τριάντα πέντε λεπτά και δέκα λεπτά μάθημα. Αυτό δεν σημαίνει πως το μάθημα καθίσταται αποτελεσματικό. Άρα αυτό, άρα αφού ρωτάς για τους μαθητές θα ήθελαν να τους δημιουργήσει την διαδικασία να μπουν στην αναζήτηση. Η τεχνολογία δηλαδή να τους βοηθήσει στο να τους αναπτύξει το ενδιαφέρον, δηλαδή νομίζω δεν είναι η τεχνολογία ένας από μηχανής θεός.

Ε: Σίγουρα, δηλαδή εσείς θεωρείτε ότι αρέσει στους μαθητές, αλλά εξαρτάται από τον τρόπο που θα χρησιμοποιηθεί από εκπαιδευτικό;

Σ: Σαφέστατα, διότι κοίταξε οι μαθητές μας είναι και τεχνολογικά αναπτυγμένοι, έχουν μεγαλώσει με αυτό το πράγμα, άρα είναι μέρος της ζωής τους.

Ε: Άρα δεν τους προκαλεί τόσον ενδιαφέρον όσο ίσως να αναμένει ο εκπαιδευτικός που ίσως δεν μεγαλώσαν με τούτα;

Σ: Ακριβώς, ναι.

Ε: Εσείς νιώθετε αυτοπεποίθηση; Είπατε μου όσο πάει ο καιρός νιώθετε περισσότερη.

Σ: Νομίζω βελτιώνομαι καλύτερα σιγά σιγά. Τον πρώτο καιρό θυμούμαι ένιωθα και με ένα απλό ανακλαστικό διασκόπιο που βάζαμε τις διαφάνειες πάνω, θυμούμαι πριν δεκαπέντε χρόνια και απλώς ένιωθα κάπως περίεργα να τους το δείξω στην αρχή ε.. Ύστερα σιγά σιγά όσο το χειρίζεσαι, το μαθαίνεις, είσαι πιο άνετος με την τεχνολογία και βλέπεις ας πούμε τα πλεονεκτήματα, ότι υπάρχουν σίγουρα, σαφέστατα υπάρχουν πλεονεκτήματα. Είναι ένα όπλο.

Ε: Δεν σας αγχώνει δηλαδή το ότι μπορεί να τύχουν κάποια τεχνικά προβλήματα

Σ: Μου έτυχαν τέτοιες περιπτώσεις στην τάξη τεχνικών προβλημάτων και δηλαδή είναι ότι δεν μπορείς να στηριχτείς απόλυτα σε αυτά τα πράγματα. Μου έτυχε και σε επιθεώρηση μάλιστα, να έχω πρόβλημα με τον υπολογιστή. Μα ακριβώς τούτο θέλω να πω ότι δεν μπορείς να είσαι απόλυτα εξαρτημένος από την τεχνολογία, αλλά πρέπει η τεχνολογία να σου είναι βοηθητική. Οπότε ακριβώς και να υπάρξει ανωτέρα βία που να μην μπορείς να χρησιμοποιήσεις αυτή την τεχνολογία, εσύ να μπορείς να κάνεις το μάθημα σου με τον παραδοσιακό τρόπο, όπως τον κάμαμε τόσους αιώνες.

Ε: Λοιπόν έχετε παρακολουθήσει πρόγραμμα επιμόρφωσης, δεξιοτήτων, γνώσεων;

Σ: Όχι, όχι δεν επεδίωξα τότε, είχα και άλλες οικογενειακές κάτι έτσι αυτές, τότε που προσφέρονταν κάτι μαθήματα για την ECDL κτλ πώς τα έλεγαν δεν τα παρακολούθησα.

Ε: Ήταν δηλαδή τα ECDL που είναι οι βασικές δεξιότητες υπολογιστών δεν είναι ειδικά στη χρήση στην εκπαίδευση ας πούμε.

Σ: Εγώ εν παρακολούθησα κάτι εγώ. Όχι. Κάποια στιγμή άκουσα ότι υπήρχαν κάτι σεμινάρια, ήταν σε προαιρετική βάση δεν μπορούσα να συμμετέχω, κάτι έτσι... Υπάρχουν όμως αρκετοί συνάδελφοι που τα παρακολούθησαν, αρκετοί συνάδελφοι που παρακολούθησαν σεμινάρια με τεχνολογία, αλλά εγώ δεν...

Ε: Υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που μπορούν να λειτουργήσουν αποτρεπτικά ως προς τη διδασκαλία της Ιστορίας; Δηλαδή είπατε μου πριν ότι θέλει πολύ προετοιμασία, δηλαδή για εσάς μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά;

Σ: Αυτό είναι αλήθεια, χρειάζεται προετοιμασία. Πρέπει να βρεις που το απλό εγχειρίδιο να πεις πέντε πράγματα που έχει το απλό εγχειρίδιο και να ανατρέξεις να βρεις τραγούδια, ταινίες, σχεδιαγράμματα για να γίνει το μάθημα πιο ευχάριστο. Άρα έχει αρκετή προετοιμασία. Κάποιος άλλος ανασταλτικός παράγοντας είναι το ποιόν της τάξης, υπάρχουν τμήματα στα οποία δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις τεχνολογία, γιατί είναι πιο ανώριμοι πιο απρόθυμοι στο να συνεργαστούν. Η τεχνολογία προϋποθέτει και ενός τύπου ωριμότητα εκ μέρους του ακροατηρίου. Μπορείς να βάλεις ας πούμε να μιλά ένας ποιητής για κάποιο θέμα, οι άλλοι μπορεί να γελούν που εν να τον ακούν. Αν δεν υπάρξει συνεργασία, εν θα το ξανακάμεις και εν να κάμεις μάθημα άκρως παραδοσιακό. Μη σου πω κιάλας να υπαγορεύεις, για να είναι ήσυχοι. Υπάρχουν τμήματα και τμήματα έτσι;

Ε: Άρα ανασταλτικός παράγοντας μπορεί να είναι κατά πόσο θα μπορείτε να ελέγξετε την τάξη, δηλαδή να μείνουν ήσυχοι.

Σ: Το κλίμα της τάξης είναι πάρα πολύ σημαντικό. Υπάρχουν τάξεις που είναι τόσο ήσυχες που χαίρεσαι και χρόνο να αφιερώσεις, χαλάλι. Αλλά υπάρχουν τάξεις πους λες, εγώ έκαμα τόσο κόπο να μαζέψω αυτό το υλικό, γι' αυτή την ανταπόκριση; Δεν υπάρχει... Δεν συνεχίζεις πλέον. Δεν δείχνεις τίποτε άλλο.

Ε: Οι υποδομές του σχολείου επίσης αναφέρετε μου πριν ότι βελτιώνονται, μεν αλλά...

Σ: Βελτιώνονται, βελτιώνονται, αλλά χρειάζεται δουλειά. Ας πούμε μια αίθουσα Ιστορίας, δεν μπορεί να λειτουργήσει, εφόσον δεν υπάρχουν άλλοι υπολογιστές διακλαδωμένοι στο δίκτυο, σημαίνει πώς μπορώ να λειτουργήσω εργαστηριακά. Δεν μπορώ να λειτουργήσω εργαστηριακά. Να τους βάλω ας πούμε ένα θέμα «ψάξτε, επισκεφτείτε την ιστοσελίδα». Αυτά μπορώ να τους τα βάλω μόνο ως ασκήσεις στο σπίτι. Υπάρχουν σχολεία που έχουν, ειδικά καινούργια σχολεία έχουν τέτοια δυνατότητα και εφορείες με περισσότερη εμπέλεια, απ' ό,τι η Εφορεία Λάρνακος. Η Εφορεία Λάρνακος δεν μπορώ να πω ότι μας παρέχει αυτές τις ... Η Εφορεία Λάρνακος πάντως είδα ότι δεν... Όσες φορές ήμουν σε άλλα σχολεία, σε άλλες εφορείες υπήρχε πιο πολλή ανταπόκριση. Εδώ εντοπίζω απροθυμία.

Ε: Η πίεση της ύλης επηρεάζει;

Σ: Βεβαίως διότι πάρα πολύ συχνά η προβολή τέτοιων τεχνολογιών δημιουργεί καθυστερήσεις στο μάθημα. **Ε:** Ενώ το να δώσεις ένα φυλλάδιο στα παιδιά, η ύλη προχωρεί πιο γρήγορα το μάθημα. Ειδικά αν είσαι τέτοιες μέρες τέλος του χρόνου, δεν υπάρχει περίπτωση να κάμεις χρήση των τεχνολογιών.

Ε: Ποιοι παράγοντες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ενισχυτικά; Να το αντιστρέψουμε...

Σ: Κοίταξε ενισχυτικά, θα μπορούσε να βοηθήσει νομίζω αν υπήρχε υλικό στον διδάσκοντα, έτσι ώστε να μην σπαταλά πολύ χρόνο ο ίδιος στο να βρει πηγές. Αν υπάρχουν ήδη εγχειρίδια, cd και λοιπά, ηλεκτρονικό υλικό, εκπαιδευτικό υλικό το οποίο θα δίνεται από το Υπουργείο έτοιμο. Αυτό θα το βοηθήσει να χρησιμοποιεί πολύ πιο πολύ. Μετά να υπάρχουν σε όλες τις αίθουσες. Αν υπάρχουν μόνο τρεις αίθουσες που να πρωτοτρέξις και να πρωτοβάλεις το όνομά σου. Αν αύριο μπου σε όλες τις αίθουσες υπολογιστής, τουλάχιστον ένας μαζί με βιντεοπροβολέα, τότε ο καθηγητής θα ξέρει ότι έχει τη δυνατότητα σε κάθε τμήμα να το κάμει αυτό το πράγμα. Άρα θα είναι πιο εύκολα τα πράγματα.

Ε: Να μείνω στο ίδιο. Θα μπορούσε να λειτουργήσει ενισχυτικά, αν γίνονται περισσότερα σεμινάρια, που αναφέραμε πριν από σχετικούς φορείς;

Σ: Σε μεγάλο σημείο, αλλά όχι απόλυτα. Εγώ δεν είμαι υπέρ ότι τα σεμινάρια μπορούν να κάμουν τα πάντα. Σεμινάρια να γίνουν, αν δεν υπάρχουν υπολογιστές στην τάξη, τι να κάμω τα σεμινάρια. Σεμινάρια να γίνουν, αν εγώ τρώω τρεις ώρες να βρω υλικό, θα κουραστώ. Τα σεμινάρια μάλλον έρχεται σε μεταγενέστερο στάδιο. Δεδομένου ότι υπάρχει υλικό, δεδομένου ότι υπάρχουν computers στην τάξη ή βιντεοπροβολείς, ναι να γίνουν και σεμινάρια για να εξηγήσουν καλύτερα τους τρόπους με τους οποίους πρέπει να γίνονται κάποια πράγματα.

Ε: Άρα εσείς αυτό που θα θέλατε να βελτιωθεί άμεσα είναι το υλικό και οι υποδομές;

Σ: Ναι πολύ καλά.

Ε: Εμ... Εσείς προσωπικά ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε και την κάθε τεχνολογία σε ποιο στάδιο, δηλαδή αν χρησιμοποιείτε κάτι για την προετοιμασία, για τα φύλλα εργασίας που ίσως δίνετε στους μαθητές σας, ή για την αξιολόγησή τους, για τη διδασκαλία.

Σ: Σίγουρα χρησιμοποιείται ... Αν μπορώ να πω και τη word μέσα ;

Ε: Ναι. Βέβαια. Λογισμικό γενικής χρήσης.

Σ: Βεβαίως για την αξιολόγηση των μαθητών, για φύλλα εργασίας σίγουρα είναι η word. Λοιπόν, από εκεί και πέρα για την παράδοση εγώ χρησιμοποιώ PowerPoint, για την παράδοση. Πάρα πολύ συχνά ως αφόρμηση κάποιου πράγματος θα χρησιμοποιήσω κάποια φιλμάκια από το youtube, έτσι; Σχετικά φιλμάκια ή τραγούδια ή κάτι το οποίο, κάτι που θα τους βάλει... θα δημιουργήσει ένα κλίμα δεκτικότητας. Την excel τη χρησιμοποιώ μόνο στο θέμα της... όταν θέλω να βάλω βαθμούς, στην αξιολόγηση, όταν θέλω να βγάλω μέσους όρους, αυτά. Από εκεί και πέρα εγώ δεν νομίζω ότι χρησιμοποιώ περισσότερο τεχνολογία. Μέχρι εδώ.

Ε: Λοιπόν... Εσείς με ποιες μεθόδους θεωρείτε ότι ταιριάζει περισσότερο, η χρήση των νέων τεχνολογιών, η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας; Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους;

Σ: Η συνεργατική μέθοδος ναι, μπορεί να βοηθήσει, αν χωριστούν σε ομάδες. Είπαμε, βάζω το δεδομένο ότι υπάρχει υποδομή, ε; Η οποία δεν υπάρχει. Κι αυτό μας δυσκολεύει, γι' αυτό στα χαρτιά μπορεί να υπάρχουν πολλές παιδαγωγικές μέθοδοι, αλλά στην πράξη μία συνεργατική μέθοδος θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα, χρησιμοποίηση μέσω τεχνολογίας και να βάλουν οι μαθητές σε ομάδες, να ανατρέξουν στο διαδίκτυο, να βρουν στοιχεία και μετά να τα ανακοινώσουν στην τάξη. Μία τέτοια θα μπορούσε άνετα να γίνει. Σε μία...

Ε: Εμ... Ας πούμε θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η τεχνολογία για παράδειγμα για την αξιολόγηση των μαθητών, αντί του παραδοσιακού διαγωνίσματος;

Σ: Μάλιστα. Κοιτάξετε μπορεί να γίνει και το κάμνω κάποιες φορές, αλλά να είναι...Δηλαδή χρειάζεται προσοχή και πάλι. Το έκαμα κάποιες φορές, αλλά οι μαθητές ας πούμε διάβαζαν από το, έκαναν παρουσίαση και διάβαζαν το PowerPoint. Αυτό δυσκολεύει στο

να είμαστε βέβαιοι κατά πόσο γνωρίζει ο μαθητής αυτά τα οποία διαβάζει εκείνη τη στιγμή από το PowerPoint και κατά πόσο είναι και δικά του. Είναι δύσκολο η αξιολόγηση...

Μπορεί να δώσεις ένα μικρό ποσοστό. Ή κάτι τους είπα πολλές φορές και έκαμαν, τους έδωσα συγκεκριμένο τύπο εργασίας για να μη το βρουν έτοιμο και μετά να έχουν το θάρρος να απαντήσουν ερωτήσεις στο ακροατήριο. Ε; Τότε έδειχνα ότι μπήκαν στη διαδικασία να ερευνήσουν. Όχι απλά να γράψουν πέντε slides και να μας τα παρουσιάσουν. Γι' αυτό είναι πιο δύσκολη η αξιολόγηση με τη χρήση τεχνολογιών είναι πιο δύσκολη, θέλει περισσότερη προετοιμασία από τον εκπαιδευτικό και ακόμα πιο εις βάθους προετοιμασία από μέρους των μαθητών, γιατί θα δουλέψουν διερευνητικά.

Ε: Κι τούτος ο τρόπος αξιολόγησης δεν θα είναι η τελική βαθμολογία;

Σ: Ένα ποσοστό. Θα πάρει ένα ποσοστό. Δεν μπορούμε κιόλας με βάση τις εντολές του Υπουργείου δεν μπορούμε να... Σίγουρα ένα διαγώνισμα τουλάχιστον με τον παραδοσιακό τρόπο διαγώνισμα, θέλει σε κάθε μάθημα. Από εκεί και πέρα εσύ μπορείς να τους πεις ότι το διαγώνισμα παίρνει τόσα τοις εκατό, η συμμετοχή στην τάξη τόσα και η εργασία με νέες τεχνολογίες τόσα. Αυτό νομίζω μπορεί να διακανονιστεί από την αρχή του χρόνου με τον καθηγητή.

Ε: Εσείς ποια δομή ακολουθείται στο μάθημά σας; Μπορείτε να μου περιγράψετε σύντομα, συνοπτικά ένα τυπικό μάθημα Ιστορίας;

Σ: Ναι θα διορθωθούν οι ερωτήσεις που υπήρχαν. Οι κατ' οίκον δηλαδή εργασίες. Θα γίνει αφόρμηση του νέου μαθήματος, είτε με τη βοήθεια του PowerPoint, με κάποιες λέξεις κλειδιά, δηλαδή κάποια ιδεοθύελλα, ίσως χρησιμοποιήσω. Είτε με την ακρόαση ενός τραγουδιού, είτε με το να δουν μια φωτογραφία κα ένα χάρτη ακόμα θα τους βοηθήσει και μετά μέσα από συζήτηση και με φύλλα εργασίας που θα τους δοθούν, θα τους καθοδηγήσουν τα φύλλα εργασίας, ανάλογα με τον τύπο του μαθήματος. Στο να απαντήσουν απλές ερωτήσεις κλειστού τύπου, εμ... να βρουν πληροφορίες μέσα από το κείμενο του βιβλίου, εννοώ ή μέσα από πηγές που θα τους δώσω να δουλέψουν, γιατί πιο πολύ δουλεύουμε με πηγές τώρα και μέσα από τις πηγές προσπαθούμε σιγά σιγά να

βγάλουμε τα γενικότερα συμπεράσματα. Εντοπίζουμε πηγές, είτε έμμεσες είτε άμεσες πηγές, πρωτογενείς κλπ και προσπαθούμε να φτάσουμε στην ιστορική γνώση. Μέσα από τις πηγές φτάνουμε στην ιστορική γνώση.

Ε: Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες στο μάθημα της Ιστορίας;

Σ: Νομίζω ... αρκετά συχνά. Αν δεν με περιορίζει όντως το θέμα του χρόνου που θα θέλω να το επισπεύσω. Το χρησιμοποιώ συχνά, γιατί είναι από τα μαθήματα, νομίζω τουλάχιστον τα δικά μας τα φιλολογικά, το μάθημα που το έχει περισσότερη ανάγκη.

Ε: Ένα λεπτό να καθορίσουμε το αρκετά συχνά. (γέλια) Αρκετά συχνά σημαίνει δύο φορές το μήνα, μια φορά τη βδομάδα;

Σ: Όχι, όχι. Αρκετά συχνά τουλάχιστον μία φορά τη βδομάδα, τουλάχιστον.

Ε: Και το μάθημα διδάσκεται πόσο συχνά; Για παράδειγμα μια φορά τη βδομάδα.

Σ: Τα μαθήματα μπορεί να είναι ή τρεις φορές τη βδομάδα, αν είναι Ιστορία Α΄ Λυκείου, ή δύο φορές αν είναι Ιστορία Κοινού Κορμού. Η Ιστορία Κατεύθυνσης είναι έξι φορές τη βδομάδα, αλλά εγώ δεν έκαμα Ιστορία Κατεύθυνσης. Αν είναι όμως μία φορά από τις τρεις τη βδομάδα, εγώ το θεωρώ ικανοποιητικό. Αρκετά συχνά.

Ε: Λοιπόν. Η επόμενη ερώτηση είναι αν θα θέλατε να τις χρησιμοποιείται πιο συχνά τις νέες τεχνολογίες;

Σ: Ναι θα ήθελα να τις χρησιμοποιώ πιο συχνά γιατί είπαμε γίνεται το μάθημα πιο ευχάριστο, πιο ξεκούραστο για τους μαθητές, όπως είπα αλλά υπάρχουν πρακτικές δυσκολίες.

Ε: Όπως είπατε μου, ο χρόνος και οι υποδομές.

Σ: Ναι, ναι.

Ε: Τα αποτελέσματα που έχετε παρατηρήσει εσείς, όταν χρησιμοποιείτε την τεχνολογία στη διδασκαλία της Ιστορίας, ως προς την ανταπόκριση των μαθητών, την επίδοσή τους, το ενδιαφέρον τους;

Σ: Δεν θα έλεγα ότι είναι πολύ διαφορετικό από την παραδοσιακή διδασκαλία, δηλαδή οι καλοί μαθητές βλέπω ότι δραστηριοποιούνται και αποδίδουν με τον ίδιο τρόπο. Υπάρχουν κάποιοι μαθητές όντως που μπορεί να τους ξυπνήσει το ενδιαφέρον πιο πολύ, υπάρχει κάποιος αριθμός μαθητών που θα δείξουν περισσότερο ενδιαφέρον, εκείνοι να βοηθούνται πολύ καλύτερα. Υπάρχουν τύποι νοημοσύνης οι οποίοι δεν μπορούν να ακούν μια περιγραφή, ιστορική αφήγηση, θέλουν να δουν κι όλας, θέλουν να έχουν άλλη επαφή. Εκείνοι βοηθούνται πολύ καλύτερα. Υπάρχουν τύποι μαθητών το θέλουν, το αγαπούν αυτό το πράγμα.

Ε: Εσείς το χρησιμοποιείτε την τεχνολογία περισσότερο ως εποπτικό μέσο ή ως εργαλείο μάθησης;

Σ: Νομίζω και τα δύο. Και τα δύο είναι και εποπτικό μέσο διότι θα προβληθούν χάρτες, θα προβληθούν εικόνες, θα προβληθούν κάποια φιλμάκια κλπ, άρα είναι εποπτικά μέσα. Απ' εκεί και πέρα εργαλείο μάθησης εμ...

Ε: Δηλαδή χρησιμοποιείτε το για πρόσβαση στην πληροφορία, για επεξεργασία της, ανάλυσή της;

Σ: Εννοείς να τους βάλω κάτι το οποίο να ανατρέξουν, να βρουν κάποια πληροφορία στο διαδίκτυο για ξέρω εγώ τους Βαλκανικούς πολέμους.

Ε: Να την αναλύσουν, να την αξιολογήσουν...

Σ: Υπάρχουν φορές που το έκαμα και στην Ιστορία και στα Νέα Ελληνικά και στα Αρχαία Ελληνικά τούτο. Με αυτή την έννοια να μπορεί και χρησιμοποιείται πιο σπάνια όμως. Συνηθέστερα ως εποπτικό μέσο, αλλά και εργαλείο μάθησης σπανιότερα όμως.

Ε: Εμ... Λοιπόν. Απλώς τώρα θέλουμε και τελειώνουμε (γέλια), ένα παράδειγμα πετυχημένης, κατά τη γνώμη σας βέβαια πετυχημένης αξιοποίηση της τεχνολογίας στη

διδασκαλία της Ιστορίας. Δηλαδή μια φορά που το χρησιμοποιήσατε και είχε πάρα πολύ καλά αποτελέσματα ως προς την κατανόηση των μαθητών, ως προς τα αποτελέσματα στις εξετάσεις, στα διαγωνίσματα, ότι φάνηκε τους ενδιαφέρον.

Σ: Κάτι συγκεκριμένο τώρα δεν ξέρω αν μπορώ να πω. Θυμούνται πάρα πολλές περιπτώσεις που τους άρεσε. Να αναφέρω το παράδειγμα που θυμάμαι ότι άρεσε τους ιδιαίτερα. Η προσπάθεια να χρησιμοποιήσω τις νέες τεχνολογίες για να διδάξω τον Εθνικό Διχασμό. Ήταν κάτι που τους άρεσε. Διότι διερεύνησαν μέσα από πηγές, αντικρουόμενες, βασιλοφρόνων, φιλοβασιλικών ας πούμε, είδαν εικόνες, σχολίασαν τα ρούχα, τα οποία φορούσαν, αφίσες οι οποίες υπέρ του Βενιζέλου, ήταν του βασιλιά Κωνσταντίνου. Παρόμοιο μάθημα είχε γίνει πάλι με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών και τους άγγιξε, όταν παρέδιδα και τη Μικρασιατική Καταστροφή με πάρα πολύ ωραία φιμμάκια, τα οποία έχουν και ιδιαίτερα έτσι εμ... συναισθηματικές εικόνες, ιστορίες, μαρτυρίες, οι οποίες ήταν... δηλαδή τους άγγιξαν, το ένιωσα. Τους άρεσαν. Τους προβλημάτισαν. Παρόμοια... Θυμούνται τώρα διάφορα. Είπες μου να σου πω ένα, αλλά εγώ θυμούνται διάφορα. Όταν παρέδιδα εκεί για τον Α΄ Παγκόσμιο και έδειξα θύματα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τα οποία ήταν λόγω χρησιμοποίησης χημικών όπλων ή οβίδων κλπ, οι οποίοι ήταν μετά σε σανατόρια ή σε ψυχιατρεία. Ήταν κάτι που επίσης τους άγγιξε. Όντως υπάρχουν κάποιες εικόνες, κάποια φιμμάκια... Είπαμε μια εικόνα χίλιες λέξεις. Βοηθούν πάρα πολύ.

Ε: Ας πάρουμε το παράδειγμα με την ενότητα του Εθνικού Διχασμού. Δηλαδή το μάθημα έγινε ε τη βοήθεια προβολής PowerPoint; Οι πηγές προβάλλονταν στο PowerPoint;

Σ: Ναι μάλιστα, τις πηγές να πω την αλήθεια τους τις δίνω κι όλες, γιατί κάποτε δυσκολεύονται συνέχεια από το PowerPoint. Εγώ τις προβάλλω στο PowerPoint και τους τις δίνω και φωτοτυπημένες για να μπορούν να δουλέψουν και λίγο, τους αφήνω δυο τρία λεπτά για να δουλέψουν. Και μετά έχουμε ανακοίνωση στην τάξη ανάλογα με το πού θέλω εγώ να οδηγήσω την ερώτηση.

Ε: Άρα καθοδηγούμενη διδασκαλία μπορούμε να πούμε τη μέθοδο που χρησιμοποιήσατε;

Σ: Ναι εδώ ήταν καθοδηγούμενη διδασκαλία.

E: Και προβάλλετε με το βιντεοπροβολέα εικόνες, ε... πιο συγκεκριμένα ας πούμε υποστηρικτές του Βενιζέλου, του Κωνσταντίνου

Σ: Ή αφίσες της εποχής, εικόνες. Τι άλλο πρόβαλα τότε; Φιλμάκι πρόβαλα τότε; Όχι δεν θυμάμαι. Ναι, όταν λέω εικόνες, εννοώ εικόνες των υποστηρικτών, όχι φωτογραφία του Βενιζέλου, ας πούμε. (σιωπή) Και μπόρεσαν εκεί βλέποντας οι μαθητές να αντιληφθούν. Θυμούμαι μια εικόνα όπου ήταν κουστουμαρισμένοι, επίσημοι, με τους αρχιεπισκόπους δίπλα τους, να αντιληφθούν ότι εδώ είχαμε τους υποστηρικτές του βασιλέως Κωνσταντίνου, βασιλόφρονες, συντηρητική τάξη. Από την άλλη ήταν κάτι βρακάδες κλπ, χωρικοί, επαρχιώτες, οι οποίοι κρατούσαν μια αυτή που έγραφε Βενιζέλος πάνω για να αντιληφθούν πώς το Φιλελεύθερο κόμμα του Βενιζέλου είχε αγγίξει τον απλό κόσμο και τον είδαν ως ηγέτη σε σχέση με την παράταξη των πιο συντηρητικών.

E: Και σχολιάσατε μετά τις εικόνες μαζί με τους μαθητές;

Σ: Ναι

E: Και βάλατε κατ' οίκον εργασίες;

Σ: Ναι, ναι.

E: Οι κατ' οίκον εργασίες είχαν σχέση με την τεχνολογία ή ήταν παραδοσιακού τύπου;

Σ: Συνεντευξιαζόμενος: Κάποιες φορές τους βάζω με την τεχνολογία. Κάποιες φορές μπαίνουν οι ίδιοι στη διαδικασία, εάν έχουν το χρόνο, τους βάζω, αλλά προαπαιτεί πολύ χρόνο από λόγου τους πολύ χρόνο, να προετοιμάσουν κάτι και να το προβάλουν στην τάξη οι ίδιοι, οπότε δεν το επιλέγουν πάντα. Οι ίδιοι προτιμούν να φωτοτυπήσουν πέντε σελίδες από το PowerPoint που έκαναν (ειρωνικός τόνος) και πόσο ήταν δικό τους και να σου τις δώσουν. Είναι πολύ λίγοι μαθητές οι οποίοι θα έρθουν να προβάλουν την εργασία και οπότε θα ερωτηθούν από το ακροατήριο.

E: Βάζετε τους καθόλου δημιουργικές εργασίες σε σχέση με την τεχνολογία

Σ: Δημιουργικές βεβαίως. Εγώ τους είχα βάλει «Ποια πρέπει να είναι τα χαρακτηριστικά ενός καλού ιστορικού» από την αρχαιότητα, ποια ήταν η μέθοδος που ακολούθησε ο Θουκυδίδης, πώς αυτό το ακολούθησαν μετά και οι Βυζαντινοί, η Άννα Κομνηνή ας πούμε, ή ο Λουκιανός είναι που έγραψε το έργο «Πώς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν». Ο Πολύβιος επίσης έγραψε έργο για τη συγγραφή της Ιστορίας. Και εκεί τους έβαλα όντως μια εργασία διερευνητική, η οποία τους άρεσε πάρα πολύ και έψαξαν να δουν ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός καλού ιστορικού στα πλαίσια της ιστοριογραφίας. Ότι θα πρέπει να λέει και τα καλά της αντίπαλης πλευράς, θα πρέπει να αναγνωρίζει λάθη, τα οποία έκαμε η δική του πλευρά, οι δική του συμπατριώτες. Εκεί είχε διερεύνηση εκ μέρους τους και τους άρεσε πάρα πολύ, γιατί το έψαξαν για να το βρουν.

Ε: Οκ ευχαριστώ πάρα πολύ!

Σ: Να 'σαι καλά. Καλή επιτυχία!

Δ.4 Τέταρτη συνέντευξη

Ε: Κατ' αρχάς να μου πείτε τι εξοπλισμό έχει το σχολείο σας ως προς την τεχνολογία;

Σ: Απ' όλα. Για το μάθημα της Ιστορίας;

Ε: Ναι.

Σ: Έχει ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Ε: Έχετε και αίθουσα Ιστορίας;

Σ: Ναι.

Ε: Διασκόπιο. Έχει και διαδραστικό πίνακα η αίθουσα Ιστορίας;

Σ: Ναι.

Ε: Έχει computers μέσα;

Σ: Ναι

Ε: Έχει πολλά; Ή ένα για τον καθηγητή

Σ: Ένα για τον καθηγητή.

Ε: Εμ.. έχει και σύνδεση με το internet το computer;

Σ: Ναι. Έχει και βιντεοπροβολέα.

Ε: Αλλά είναι μόνο μια η αίθουσα;

Σ: Ναι μια αίθουσα είναι.

Ε: Ή άλλες οι αίθουσες, οι κανονικές εννοώ, έχουν τίποτε της τεχνολογίας;

Σ: Κάποιες έχουν υπολογιστή με διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα που είναι συνδεδεμένος με... Και όλες οι αίθουσες έχουν δυνατότητα σύνδεσης είτε με βιντεοπροβολέα είτε με διαδίκτυο.

Ε: Δηλαδή, αν θέλει κάποιος, κάποια μέρα, μπορεί να πάρει το laptop του, ένας καθηγητής και να τα συνδέσει.

Σ: Ναι, αλλά είναι φασαρία. Βασικά εγώ που έχω δύο τμήματα φέτος δίωρα Κοινού Κορμού Ιστορία, που τις τέσσερις περιόδους τη μια έμπαινα στην αίθουσα Ιστορίας.

Ε: Τέσσερις εννοείτε και για τα δύο τμήματα μαζί;

Σ: Ναι δύο -δύο.

Ε: Γενικά εσείς ποια άποψη έχετε για τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση;

Σ: Είναι θετική η άποψή μου. Βοηθούν πάρα πολλά, γιατί και οπτικοποιείς το μάθημά σου και ειδικά αν κάμνεις σύγχρονη Ιστορία μπορεί να δείξεις... σαν για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έχει πάρα πολλά video. Ή σαν με το ολοκαύτωμα έχει πολύ υλικό. Σαν εγώ πήγα το 2008 στο Άουσβιτς πέντε μέρες, πήγα φέτος μια εβδομάδα στο Ισραήλ δίνουν σου πάρα πολύ υλικό και οπτικό.

Ε: Λοιπόν συγκεκριμένα για την Ιστορία; Είπατε μου ότι είναι θετική η άποψή σας.

Σ: Ναι, σίγουρα.

Ε: Σε τι βοηθά στην Ιστορία; Είπατε μου για την οπτικοποίηση. Σε τι άλλο;

Σ: Έχουν εικόνα οι μαθητές πέρα από τις λέξεις, ενώ ένα ποίημα δεν μπορεί... Έχουν καλύτερη αντίληψη των γεγονότων.

Ε: Εμ... Διαφοροποιείται σε κάτι η διδασκαλία της Ιστορίας, αν λάβουμε υπόψη μας τις δυνατότητες της τεχνολογίας;

Σ: Ναι, μπορείς να διαφοροποιήσεις το μάθημα. Εννοώ προσπαθείς να δημιουργήσεις και εικόνες, παραστάσεις στους μαθητές, αν το μάθημα σου εν διάλεξη. Τούτο που σου είπα και προηγουμένως έχουν καλύτερη εικόνα. Ακόμα και για την Ιστορία της Τέχνης ασ πούμε, άλλο να το δεις και άλλο να το περιγράψεις στον άλλο.

Ε: Εμ.. Οι τεχνολογίες αλλάζουν και τη μάθηση της Ιστορίας, ως προς το κίνητρο των μαθητών ή την κατανόηση;

Σ: Ναι δημιουργείται πιο θετικό κλίμα. Κρατάς τους το ενδιαφέρον, ενώ στη διάλεξη γίνεσαι κουραστικός.

Ε: Ποια η κουλτούρα του σχολείου του δικού σας ως προς τη ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών; Δηλαδή έχετε ενθάρρυνση να τις χρησιμοποιάτε; Ενθαρρύνεται από τη διεύθυνση, υπάρχει συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών...

Σ: Βασικά εν πάνω μας, διότι οι προϊστάμενοι δεν έχουν γνώση της τεχνολογίας. Γνώση της τεχνολογίας έχουν κατά κύριο λόγο οι καθηγητές από τα σαράντα πέντε και κάτω, τουλάχιστον στον κλάδο των φιλολόγων.

Ε: Υπάρχει συνεργασία μεταξύ των καθηγητών, δηλαδή βρίσκετε τα με τις τεχνολογίες, ο ένας ενθαρρύνει τον άλλο; Με την αίθουσα Ιστορίας και έτσι;

Σ: Με την αίθουσα Ιστορίας υπάρχει πρόγραμμα εξ αρχής. Ουσιαστικά πιάνουν την όση διδάσκουν Ιστορία Κατεύθυνσης και αν μείνει για τους υπόλοιπους που κάμνουν Κοινό Κορμό τότε μπαίνουν κάποιες ώρες. Εγώ είμαι έξι χρόνια φέτος πρώτη χρονιά μπαίνω στην αίθουσα Ιστορίας. Όχι έξι, εφτά στο συγκεκριμένο σχολείο.

Ε: Ποιοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν τη γνώμη σας για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας;

Σ: Τα σεμινάρια μπορούν να επηρεάσουν, που μας παίρνουν των φιλολόγων, γίνεται ενθάρρυνση ουσιαστικά για χρήση της τεχνολογίας.

Ε: Τούτα τα σεμινάρια ποιος τα κάμνει;

Σ: Το ΥΠΠ, είτε του ΥΠΠ είτε και του συμβουλίου της Ευρώπης κάποια, αλλά κατά κύριο λόγο τούτα του Υπουργείου, των επιθεωρητών ή και εκτός σχολικού συστήματος και από πανεπιστημιακούς, αν τύχει. Ένας φιλόλογος καλός πάει τρία -τέσσερα σεμινάρια το χρόνο.

Ε: Εκείνα που οργανώνει εννοείται το Υπουργείο, που στέλλει ενημέρωση;

Σ: Δύο είναι υποχρεωτικά που πάνε ούλλοι οι φιλόλογοι και μετά είναι στη θέληση και στη βούληση του καθενός να πάει σε κάποια σεμινάρια.

Ε: Εμ... Όμως τούτα εν φιλολογικά γενικά, δεν είναι για τις νέες τεχνολογίες.

Σ: Κάποια έχουν ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών. Ένα από τούτα έχει να κάμει με τη τεχνολογία συνήθως. Αν τύχει να πάεις, αν τύχει να δηλώσεις.

Ε: Τούτα γίνονται σε ώρα σχολείου ή... ;

Σ: Εξωδιδασκτικός χρόνος.

Ε: Εμ... Άρα η γνώμη σας είναι που σεμινάρια ή που άλλους...

Σ: Και που την τριβή και μέσα από τη διαδικασία ένταξής μας και εμάς στο σχολείο μέσω του Παιδαγωγικού και ξέρω εγώ... γίνεται η διδασκαλία, ουσιαστικά δίνουν σου να καταλάβεις ότι είναι απαραίτητη.

Ε: Επηρεάζεστε από τη γνώμη των συναδέλφων σας;

Σ: Όχι.

Ε: Από τη γνώμη...

Σ: Όχι, που την τριβή τη δική σου του καθενός, που τα βιώματα τα δικά μου, που την τριβή μου μέσα από το μάθημα, αλλά εγώ ούτε εν να πιάσω κάτω έτοιμο να το δώσω εν πιάσω κάποια αποσπάσματα να τα ενσωματώσω στο μάθημά μου, γιατί αν τους βάλεις σαράντα πέντε λεπτά ξέρω εγώ να χρησιμοποιείς την τεχνολογία εν να κουραστούν, ενώ τούτο το μικτό, η ανάμιξη είναι θετική.

Ε: Ποια άποψη νομίζετε εσείς ότι έχουν οι μαθητές για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας;

Σ: Νομίζω εν θετική.

Ε: Κάμνουν σας κάποια σχόλια, έχετε κάποια ανατροφοδότηση από τους μαθητές;

Σ: Ναι και βλέπεις το και που το ενδιαφέρον που δείχνουν, αλλά λέω σου να είναι ένας συνδυασμός παραδοσιακού και σύγχρονου για να μην ακυρώνεις και το ρόλο του εκπαιδευτικού.

Ε: Άρα χρησιμοποιείτε λίγη τεχνολογία λίγη παραδοσιακή διδασκαλία;

Σ: Στην πραγματικότητα αν μπορούσα θα χρησιμοποιούσα μικτά σχεδόν καθημερινά, όμως επειδή είναι τέτοιες οι καταστάσεις και οι συνθήκες εγώ τη μια φορά που θα πάω στην αίθουσα της Ιστορίας και επειδή είναι και τελευταία ώρα, θα τους βάλω ένα βιντεούι με εκείνα που να τους πω, δείτε κάτι από τον Α΄ Παγκόσμιο, δείτε και κάτι από το ολοκαύτωμα, δείτε και κάτι που τους Βαλκανικούς. Αν προσφέρεται και αν υπάρχει.

Ε: Ναι... Που χρησιμοποιείτε τις τεχνολογίες, άμα τύχει. Εσείς νιώθετε αυτοπεποίθηση; Νιώθετε άγχος ότι κάτι μπορεί να πάει στραβά.

Σ: Όχι, πρέπει να είσαι και προετοιμασμένος, να έχεις και εναλλακτικό σενάριο, αλλά πλέον όχι.

Ε: Δηλαδή παλιά μπορεί να νιώθατε άγχος;

Σ: Να σου πω τώρα είμαι 42 χρονών εντάξει; Μετά τα 40 καταλαβαίνεις ότι η εμπειρία εν πάρα πολλά σημαντικό πράγμα σε πολλούς τομείς.

Ε: Άρα εννοείτε ότι επειδή έχετε την εμπειρία πια εννοείτε;

Σ: Ναι. Νομίζω πως ναι.

Ε: Και αν τύχει κάποιο τεχνικό πρόβλημα δεν σας ανησυχεί;

Σ: Να σου πω την αλήθεια δεν έτυχε. Όμως αν τύχει κάτι θα βρούμε να κάνουμε. Δεν έχω τη γνώση την τεράστια, αν χαλάσεις κάτι. Επειδή υπάρχουν πια οι μαθητές, ξέρουν τα πάντα σε θέματα τεχνολογίας έτσι είσαι άνεγκοιας πραγματικά. Εγώ μπαίνω σε μια τάξη που κάνω ελληνικά, έχει η αίθουσα που μπαίνω υπολογιστή και βιντεοπροβολέα, άμα θέλω κάτι δε θα φωνάξω του συναδέλφου «έλα», ξέρουν οι μίτσιοι παραπάνω που μας.

Ε: Προγράμματα επιμόρφωσης, είπετε μου πριν για σεμινάρια, αλλά παρακολουθήσατε κάποια συγκεκριμένα για τις τεχνολογίες, θυμάστε;

Σ: Επήα ναι.

Ε: Ποιου φορέα; Του Παιδαγωγικού;

Σ: Του Παιδαγωγικού νομίζω. Τα ΤΠΕ τι είναι... ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών κάτι τέτοιο, έχω κάτι διπλώματα. Επήα.

Ε: Θυμάστε περίπου πότε ήταν; Περίπου.

Σ: Νομίζω το 2010, θα σε γελάσω... Επήα πάντως και κάτι που ήταν πέντε παρουσιάσεις, πέντε φορές. Κάτι τέτοιο

Ε: Και τούτο ήταν σε εξωδιδασκτικό χρόνο;

Σ: Ναι.

Ε: Ήταν γενικά για τις τεχνολογίες ή ήταν ειδικά για τα φιλολογικά.

Σ: Νομίζω και για τα φιλολογικά.

Ε: Τούτο που παρακολουθήσατε, που μου είπατε τωρά, βοήθησε, άρεσε σας;

Σ: Βοήθησε. Βασικά με την τριβή που τα μαθαίνεις παραπάνω.

Ε: Πώς σας βοήθησε, είχε κάτι που δεν σας άρεσε σε τούτο το σεμινάριο;

Σ: Δε θυμούμαι. Δεν είμαι σίγουρος. Βοήθησε... Ό,τι μάθεις εν καλό.

Ε: Έχει παράγοντες που λειτουργούν αποτρεπτικά ως προς τη χρήση των ΤΠΕ στην Ιστορία;

Σ: Ναι. Το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αίθουσες, ότι δεν υπάρχει τεχνολογία σε όλες τις αίθουσες, ότι πρέπει να τύχει να συνάδει το πρόγραμμά σου να είναι κενή η αίθουσα.

Ε: Κάτι άλλο που λειτουργεί αποτρεπτικά;

Σ: Η κάλυψη της ύλης, γιατί είναι πιο χρονοβόρο. Αν ήταν ένα μάθημα Κατεύθυνσης, κάποια πράγματα τα κάνεις σε θεωρητικό επίπεδο μπαμ μπαμ για να καλύψεις την ύλη, διότι εν πειστική η ύλη.

Ε: Κάτι άλλο...

Σ: Πλέον όχι... Η προετοιμασία εν φασαρία, αλλά πλέον υπάρχουν έτοιμα, βρίσκεις τα, κατεβάζεις τα. (σιωπή) Καλώς ή κακώς υπάρχουν έτοιμες λύσεις.

Ε: Τι θα θέλατε να βελτιωθεί άμεσα ώστε να επιτευχθεί μια γόνιμη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας;

Σ: Περισσότερη τεχνολογία, στήριξη και να είναι συνεχής η στήριξη και μείωση της ύλης για να μπορείς να ασχοληθείς καλύτερα.

Ε: Ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε και σε ποια στάδια, δηλαδή προετοιμασία, αξιολόγηση, διδασκαλία;

Σ: Στην αξιολόγηση δεν χρησιμοποιώ τεχνολογίες, στη διδασκαλία ναι, video πιο πολλά, όχι τόσο PowerPoint.

Ε: Με ποιες μεθόδους διδασκαλίας θεωρείτε ότι ταιριάζουν καλύτερα οι νέες τεχνολογίες στη μάθηση της Ιστορίας;

Σ: Μετωπικά, παραδοσιακά.

Ε: Μπορείτε να μου περιγράψετε τη δομή ενός τυπικού μαθήματος Ιστορίας;

Σ: Ξεκινούμε με σύνδεση με τα προηγούμενα, κάνω ερωτήσεις, αξιολόγηση των μαθητών. Μετά μπαίνουμε στο νέο αντικείμενο. Ανατρέχεις σε προϋπάρχουσες γνώσεις, αν υπάρχουν. Γίνεται διάλεξη. Αν προσφέρεται στο τέλος ή στην αρχή βάζω video όχι πάνω από τρία λεπτά και μετά γίνεται συζήτηση για το video.

Ε: Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις νέες τεχνολογίες στο μάθημα της Ιστορίας;

Σ: Μια φορά στις τέσσερις ώρες. Στο ένα τμήμα καθόλου, στο άλλο μια φορά στα δύο μαθήματα, ίσως μια φορά το μήνα.

Ε: Θα θέλατε να χρησιμοποιείτε πιο συχνά τις τεχνολογίες;

Σ: Ίσως.

Ε: Τι σας εμποδίζει;

Σ: Η έλλειψη τεχνολογίας και αιθουσών.

Παράρτημα Ε

Γλωσσάρι

Άγχος υπολογιστή (computer anxiety): ο βαθμός ανησυχίας ενός ατόμου ή ακόμα και ο φόβος μπροστά στην πιθανότητα χρήσης υπολογιστή (Jeffrey, 2015, p.5).

Αντικειμενική χρηστικότητα (objective usability): σύγκριση συστημάτων με βάση το πραγματικό επίπεδο (παρά από τις αντιλήψεις των ατόμων) για την προσπάθεια που απαιτείται για την ολοκλήρωση συγκεκριμένων καθηκόντων (Jeffrey, 2015, p.6).

Αντιλαμβανόμενη ευκολία χρήσης (perceived ease of use): ο βαθμός ευκολίας που συνδέεται με τη χρήση του συστήματος (Jeffrey, 2015, p.6).

Αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα (perceived usefulness): ο βαθμός στον οποίο θεωρείται ότι το σύστημα ενισχύει την αποτελεσματικότητα της εργασίας (Jeffrey, 2015, p.6).

Αντιλαμβανόμενη απόλαυση (perceived enjoyment): ο βαθμός στον οποίο η δραστηριότητα χρήσης ενός συστήματος θεωρείται ευχάριστη (Venkatesh & Bala, 2008 στο Jeffrey, 2015).

Αντίληψη εξωτερικού ελέγχου (perceptions of external control): ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο πιστεύει ότι υπάρχει οργανωτική και τεχνική υποδομή για να στηρίξει τη χρήση του συστήματος (Jeffrey, 2015, p.6).

Αποδειξιμότητα αποτελέσματος (result demonstrability): η απτότητα των αποτελεσμάτων από τη χρήση της καινοτομίας (Moore & Benbasat, 1991, p.203).

Αυτό-αποτελεσματικότητα στον υπολογιστή (computer self-efficacy): ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο πιστεύει ότι έχει την ικανότητα εκτέλεσης συγκεκριμένων εργασιών με τη χρήση υπολογιστών (Venkatesh & Bala, 2008 στο Jeffrey, 2015).

Διασκέδαση από τον υπολογιστή (computer playfulness): ο βαθμός του γνωστικού αυθορμητισμού στην αλληλεπίδραση με τον υπολογιστή (Jeffrey, 2015, p.5).

Εικόνα (image): Ο βαθμός στον οποίο η χρήση μιας καινοτομίας θεωρείται ότι ενισχύει την κοινωνική θέση του ατόμου (Moore & Benbasat, 1991, p.195).

Εθελοντισμός (voluntariness): οι δυνητικοί υιοθετούντες την τεχνολογία το πράττουν εθελοντικά. Η απόφασή τους δεν είναι υποχρεωτική (Venkatesh & Bala, 2008 στο Jeffrey, 2015).

Εμπειρία (experience): η άμεση εμπειρία από την εφαρμογή του συστήματος, η οποία μπορεί να επηρεάσει την κανονιστική (normative) επίδραση (, p.190).

Ποιότητα απόδοσης (output quality): ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο πιστεύει ότι το σύστημα εκτελεί καλά τα καθήκοντά του (Jeffrey, 2015, p.6).

Συμπεριφορική πρόθεση (behavioral intention): Ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο σχεδιάζει να εκτελέσει ή μη κάποια συγκεκριμένη μελλοντική συμπεριφορά (Jeffrey, 2015, p.5).

Συμπεριφορική χρήση (usage behavior): η συμπεριφορά χρήσης των υπολογιστών/τεχνολογιών από τα άτομα.

Συνάφεια εργασίας (job relevance): ο βαθμός στον οποίο μια τεχνολογία ταιριάζει με τα εργασιακά καθήκοντα του ατόμου (Lindgaard, 1994).

Υποκειμενικό πρότυπο (subjective norm): είναι οι απόψεις άλλων ανθρώπων για τη συμπεριφορά του ατόμου, για το αν πρέπει ή όχι να εκτελέσει μια συμπεριφορά.

Κατάλογος Βιβλιογραφικών Αναφορών

Αβδελά, Ε. (2007). *Διδάσκοντας ιστορία* (Β' έκδοση). Αθήνα: ΥΠΕΠΘ/ Πανεπ. Αθηνών.

Αγγέλαινα, Σ. & Τζιμογιάννης, Α. (2012). Μελέτη της συμμετοχής και της γνωστικής παρουσίας μαθητών Γυμνασίου σε ένα εκπαιδευτικό ιστολόγιο. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 3(3), 113-128.

Adesote S. & Fatoki O. (2013). The role of ICT in the teaching and learning of history in the 21st century. *Academic journals, Vol. 8(21)*, pp. 2155-2159. DOI: 10.5897/ERR2013.1617

Agudo-Peregrina, Á. F., Hernández-García, Á., & Pascual-Miguel, F. J. (2014). Behavioral intention, use behavior and the acceptance of electronic learning systems: Differences between higher education and lifelong learning. *Computers in Human Behavior*, 34, 301-314.

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Al-Gahtani, S. S. (2016). Empirical investigation of e-learning acceptance and assimilation: A structural equation model. *Applied Computing and Informatics*, 12(1), 27-50.

Amengor, J. (2011). *History teachers' perception of ICT in promoting teaching and learning* (Doctoral dissertation). University of Cape Coast, Cape Coast.

Αντωνίου, Π. & Μαχαιρίδου, Μ. (2009). Εκπαιδευτικά ιστολόγια: Η δυνατότητα χρήσης τους ως αποτελεσματικά εργαλεία επίτευξης μη τυπικής μάθησης. *Διεθνές Συνέδριο Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως εκπαίδευσης*, 5(3B), (σσ.22-28)

Βακαλούδη, Α. (2003). *Διδάσκοντας και μαθαίνοντας με τις νέες τεχνολογίες: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Βακαλούδη, Α. (2014). *Εκπαιδευτική και παιδαγωγική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στη διδακτική της Ιστορίας* (Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.

Βακαλούδη, Α. Δ., & Δαγδιλέλης, Β. (2014). Η διαφοροποίηση στη διδασκαλία της Ιστορίας με την αξιοποίηση διαδραστικών εκπαιδευτικών λογισμικών. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 7(1-2), 59-75.

Behrend, T. S., Wiebe, E. N., London, J. & Johnson, E. (2011). Cloud computing adoption and usage in community colleges. *Behaviour & Information Technology*, 30(2), 231-240. doi: 10.1080/0144929X.2010.489118

Boadu, G., Awuah, M., Ababio, A. M. & Eduaquah, S. (2014). An examination of the use of technology in the teaching of history: A study of selected senior high schools in the Cape Coast metropolis, Ghana. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 8(1), 187-214.

Bozarth, J. (2010). *Social Media for Trainers-Techniques for Enhancing and Extending Learning*. San Francisco, CA: Pfeiffer.

Γαλανοπούλου, Ε. & Χατζή, Β. Μοντέλο και Πιλοτική Έρευνα Αξιολόγησης του Πληροφοριακού Συστήματος «Ψηφιακό Σχολείο». Στο Π. Αναστασιάδης, Ν. Ζαράνης, Β. Οικονομίδης & Μ. Καλογιαννάκης, (Επιμ.), Πρακτικά 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση» (σελ. 1165-1173). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014.

Γιακουμάτου, Τ. (2006). Διδάσκοντας ιστορία την εποχή του διαδικτύου. *Φιλολογική, Τεύχος: 97*, 69-75.

Γκιόσος, Ι. (2008). *Ανάπτυξη κλιμάκων μέτρησης στην εκπαιδευτική έρευνα: Οι έννοιες της εγκυρότητας και αξιοπιστίας*. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου, 2016, από www.edc.uoc.gr/.../Methofologia%20Ereunas/Egkirotita%20Ajiopoistia...

Chuttur M.Y. (2009). "Overview of the Technology Acceptance Model: Origins, Developments and Future Directions," Indiana University, USA. *Sprouts: Working Papers on Information Systems*, 9(37). Retrieved from <http://sprouts.aisnet.org/9-37>

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Μετάφρ Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθάρα & Μ. Φιλολοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Creswell, J.W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. (Χ. Τζορμπατζούδης, Επιμ.). Αθήνα: Ίων.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/249008>

Doppen, F. H. (2002). *BEGINNING SOCIAL STUDIES TEACHERS' USE OF TECHNOLOGY IN THE TEACHING OF HISTORY* (Doctoral dissertation, University of Florida).

Education in Turkey, (2012) In Wikipedia. Retrieved Retrieved June 27, 2017, from https://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Turkey

Ertmer, P. A. (2005). Teacher pedagogical beliefs: The final frontier in our quest for technology integration? *Educational Technology Research and Development*, 53, 25-39.

Fernandez-Batanero, J., & Colmenero-Ruiz, M. (2016). ICT and inclusive education: Attitudes of the teachers in secondary education. *Journal of Technology and Science Education*, 6(1), 19-25.

Fisher, D. (2000). History Teaching with ICT: The 21st century's „gift of Prometheus“? ACEResearchPapers, Issue 7, 46-58.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Gülbahar, Y., & Güven, I. (2008). A survey on ICT usage and the perceptions of social studies teachers in Turkey. *Educational Technology & Society*, 11(3), 37-51.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.469.9281&rep=rep1&type=pdf>

Haydn, T. (2003). Computers and history: rhetoric, reality and the lessons of the past. In Haydn, T., & Counsell, C. (Eds.), *History ICT and learning in the secondary school*. (pp.11-37) London: Routledge.

Haydn, T. A. (2004). *The use of information and communications technology in history teaching in secondary schools in England and Wales 1970-2003* (Doctoral dissertation, Institute of Education, University of London).

Holland, S. (2011, January 18). Subject Matters: Why students fall behind on history. *CNN*. Retrieved from <http://edition.cnn.com/2011/LIVING/01/18/history.teachers.solutions/>

Hillis, P. & Munro, B. (2005). ICT in History Education - Scotland and Europe. *Social Science Computer Review*, 23(2), 190-205. DOI:10.1177/0894439304273268

Hu, P. J., Chau, P. Y., Liu Sheng, O. R., & Tam, K. Y. (1999). Examining the technology acceptance model using physician acceptance of telemedicine technology. *Journal of management information systems*, 16(2), 91-112. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/40398433>

Hughes, L., Constantopoulos, P. and Dallas, C. (2015) Digital Methods in the Humanities, in *A New Companion to Digital Humanities* (eds S. Schreibman, R. Siemens and J. Unsworth), John Wiley & Sons, Ltd, Chichester, UK. doi: 10.1002/9781118680605.ch11

Jeffrey, D. A. (2015). Testing the Technology Acceptance Model 3 (TAM 3) with the Inclusion of Change Fatigue and Overload, in the Context of Faculty from Seventh-day Adventist Universities: A Revised Model.

Jimoyiannis, A. (2010). Designing and implementing an integrated technological pedagogical science knowledge framework for science teachers professional development. *Computers&Education*, 55(3), 1259-1269.

Καρτσιώτου, Θ. & Ρούσσο, Π. (2011). Κατασκευή και ψυχομετρικός έλεγχος εργαλείου μέτρησης της χρήσης υπολογιστή από εκπαιδευτικούς για διδασκαλία. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 4(1-3), σ. 117-130. Ανακτήθηκε από <http://earthlab.uoi.gr/thete/index.php/thete/article/view/111/73>

Κεδράκα, Κ. (2008). *Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης*. Ανακτήθηκε από <https://docs.google.com/document/d/1Ns81K0slEHm0PKruMXSgV-xe9gtye6Npp-x2KgROIBs/edit?hl=en>

Kenning, M. M. (2007). ICT and language learning. In *ICT and Language Learning* (pp. 135-170). Palgrave Macmillan UK.

Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των επικοινωνιών*, Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.

Κόμης, Β. (χ.χ). *Το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Ανακτήθηκε από <http://www.rhodes.aegean.gr/tetradiarhodou/erotimatologio.htm>

Κόκκινος Γ. & Γατσωτής Π. (2008). Η χαρτογράφηση των ερευνητικών πεδίων της Διδακτικής της Ιστορίας στην Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση (1974) μέχρι σήμερα. Στο Α. Π. Ανδρέου (επιμ.), *Η διδακτική της ιστορίας στην Ελλάδα και η έρευνα στα σχολικά εγχειρίδια* (σσ. 363-387). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Keiper, T., Harwood, A. & Larson, B.E. (2000). Preservice teachers' perceptions of infusing computer technology into social studies instruction. *Theory and Research in Social Education*, 28, 566-579.

Kler, S. (2015). ICT Integration in Teaching and Learning: Empowerment of Education with Technology. *Issues and Ideas in Education 2* (2). India: Chitkara University, 255-271. DOI: 10.15415/iie.2014.22019

Konieczny, Piotr. (2012, September 3). Wikis and Wikipedia as a teaching tool: Five years later, *First Monday*, 17(9). DOI:10.5210/fm.v0i0.3583

Κοτοπούλης, Θ. Β. (2013). *Νέες τεχνολογίες και εκπαίδευση: Τα σύγχρονα υπολογιστικά και δικτυακά περιβάλλοντα μάθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Κουνέλη, Ε. (2006). Οι νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία της ιστορίας ή αλλιώς το ψηφιακό μέλλον της ιστορίας. Στο Γ. Κόκκινος, & Ε. Νάκου (επιμ.) *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21ου αιώνα* (σσ. 497- 526). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Kusano, K., Frederiksen, S., Jones, L., Kobayashi, M., Mukoyama, Y., Yamagishi, T., Ishizuka, H. (2013). The effects of ICT environment on teachers' attitudes and technology integration in Japan and the US. *Journal of Information Technology Education*, 12(1), 29-43.

Κυνηγός, Χ. (2007). *Το Μάθημα της Διερεύνησης, Παιδαγωγική αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών για τη διδακτική των μαθηματικών, Από την έρευνα στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κωστάκης, Π. (2004). *Η χρήση των εικονικών περιβαλλόντων στη διδακτική της ιστορίας: μια προσέγγιση με τρισδιάστατες αναπαραστάσεις ιστορικών κόσμων* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.

Λυτζερίνου, Ε. (2015). Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Σερρών σχετικά με τη χρήση των υπολογιστών και την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στη διδασκαλία τους. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος», Τόμος 3, Τεύχος 2, σ. 141-191.*

Lee, P. (2006). Προσεγγίζοντας την έννοια της ιστορικής παιδείας. Στο Γ. Κόκκινος, & Ε. Νάκου (επιμ.) *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21ου αιώνα* (σσ. 37-72). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Loughridge, B. (1989). Information technology, the humanities and the library. *Journal of information science*, 15(4-5), 277-286. DOI:[10.1177/016555158901500410](https://doi.org/10.1177/016555158901500410)

Mama, M., & Hennessy, S. (2013). Developing a typology of teacher beliefs and practices concerning classroom use of ICT. *Computers & Education*, 68, 380-387.

Meseguer Artola, A., Aibar Puentes, E., Lladós Masllorens, J., Minguillón Alfonso, J. & Lerga Felip, M. (2014). Factors that influence the teaching use of Wikipedia in Higher Education. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Maura_Lerga/publication/272359700_Factors_that_influence_the_teaching_use_of_Wikipedia_in_higher_education/links/55471c4c0cf24107d398105d.pdf

Moore, G. C. & Benbasat, I. (1991). Development of an instrument to measure the perceptions of adopting an information technology innovation. *Information systems research*, 2(3), 192-222.

Munro, R. (2000). Exploring and explaining the past: ICT and history. *Educational Media International*, 37(4), 251-256, DOI:[10.1080/09523980050210448](https://doi.org/10.1080/09523980050210448)

Mustafina, A. (2016). Teachers' attitudes toward technology integration in a Kazakhstani secondary school. *Teachers' attitudes toward technology integration in a Kazakhstani secondary school. International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 2(2), 322-332.

Παπάνης, Ε. & Ρόντος, Κ. (2007, Σεπτέμβριος 3). *Η έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες*. Ανακτήθηκε από <http://epapanis.blogspot.com.cy/2007/09/h.html>

Παπανικολάου, Κ., Τσαγκάνου, Γ. & Γρηγοριάδου, Μ. (2002). Αξιοποιώντας το διαδίκτυο και το λογισμικό γενικής χρήσης ως διδακτικά και μαθησιακά εργαλεία. Στο: Χ. Κυνηγός

και Ε. Β. Δημαράκη (επιμ.), *Νοητικά Εργαλεία και Πληροφοριακά Μέσα: Παιδαγωγική Αξιοποίηση της Σύγχρονης Τεχνολογίας για τη Μετεξέλιξη της Εκπαιδευτικής Πρακτικής* (σσ. 119-160). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Παπακώστα, Κ. (2007). Νέες τεχνολογίες και σχολικές δραστηριότητες. *Εκπαίδευση και Νέες Τεχνολογίες*, 5, 63-73. Ανακτήθηκε από <http://www.netschoolbook.gr/papakosta.html>

Παρασκευόπουλος, Ι., Ν. (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*. Τόμος 2. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Παρασκευόπουλος, Κ. & Κοσκινάς, Ε. (2014). Η τρισδιάστατη οπτικοποίηση στη διδασκαλία της ιστορίας. Μια διδακτική πρόταση, *6th Conference on Informatics in Education*, 10-12 Οκτωβρίου 2014. Ανακτήθηκε 25 Νοεμβρίου, 2016, από <http://kon.paraske.info/projects/2014-6th-conference-on-informatics-in-education/#>

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α. (2016). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 72-81.

Park, S. Y. (2009). An Analysis of the Technology Acceptance Model in Understanding University Students' Behavioral Intention to Use e-Learning. *Educational Technology & Society*, 12 (3), 150-162.

Petko, D. (2012). Teachers' pedagogical beliefs and their use of digital media in classrooms: Sharpening the focus of the 'will, skill, tool' model and integrating teachers' constructivist orientations. *Computers & Education*, 58(4), 1351-1359.

Prestridge, S. (2012). The beliefs behind the teacher that influences their ICT practices. *Computers & education*, 58(1), 449-458. DOI:<http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2011.08.028>

Ranisavljević, P., Spasić, T. & Mladenović-Ranisavljević, I. (2012). Management Information system and decision making process in enterprise. *Economics, Management, Information and Technology EMIT*, 184.

Renfrew, C. & Bahn, P. (2001). *Αρχαιολογία, Θεωρίες, Μεθοδολογία και Πρακτικές Εφαρμογές* (Ι. Καραλή-Γιαννακοπούλου, Μεταφρ.). Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα.

Ρεπούση Μ. & Τσιβάς Α. (2004), Η ιστορία διαφορετικά ή διαφορετική ιστορία; ΠΕ και εκπαίδευση εκπαιδευτικών: συμβιωτικές πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης στην ιστορία. Στο Β. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης & Μ. Δοδοντσής (Επιμ.) *Πρακτικά του Β' Πανελληνίου Συνεδρίου των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη* 23- 25 Απριλίου 2010 (σσ. 188-200). Αθήνα: ΠΣΕ, τ. Α'. Ανακτήθηκε από <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe518.pdf>

Rieger, O. Y. (2010). *Humanities scholarship in the digital age: The role and influence of information and communication technologies* (Doctoral dissertation, Cornell University).

Robin, B. (2006). The educational uses of digital storytelling. *Technology and teacher education annual*, 1, 709.

Roblyer, M.D. & Doering A. (2014). *Η Εκπαιδευτική Τεχνολογία και Διδασκαλία*. Αθήνα: Ίων.

Ruthven, K. & Hennesy, S. (2002). A practitioner model of the use of computer-based tools and resources to support mathematics teaching and learning. *Educational Studies in Mathematics*, 49(1), pp.47-88.

Σολομωνίδου, Χ. (2006). *Νέες τάσεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία: Εποικοδομητισμός και σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Soboroff, J. (2011, July 28). If students fail history, does it matter? *CNN*. Retrieved from <http://edition.cnn.com/2011/US/07/26/education.history.soboroff/>

Συμεού, Λ. (2006). Αξιοπιστία και εγκυρότητα στην ποιοτική έρευνα: Το παράδειγμα μιας έρευνας για τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας. Πρακτικά 9^{ου} Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου. Η Σύγχρονη Εκπαιδευτική Έρευνα στην Κύπρο, 2-3 Ιουνίου, 2006, (σσ.1055-1064), Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Συμεού, Λ. (2007). Εγκυρότητα και αξιοπιστία στην ποιοτική εκπαιδευτική έρευνα: Παρουσίαση, αιτιολόγηση και πράξη. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας “25 Χρόνια Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας” Τομ. 2, σσ. 333-339. Θεσσαλονίκη: Α/φοί Κυριακίδη.

Σωτηριάδου, Α. & Παπαδάκης, Σ. (2013). Τα κοινωνικά δίκτυα ως εκπαιδευτικά εργαλεία: Εμπειρία από την εκμάθηση του Matlab μέσω Facebook. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 6(3), 161-179.

Τζιμογιάννης, Α. & Κόμης, Β. (2006), Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση: Διερευνώντας τις απόψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο Β. Δαγδιλέλης & Δ. Ψύλλος (επιμ.), Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή “Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση”, 829-836, Θεσσαλονίκη.

Τσιβιάς, Α. (2011). Παιδαγωγική αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ στην ιστορική εκπαίδευση: Θεωρητικές και ερευνητικές εκδοχές και προσεγγίσεις. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 4(1-3), 151-164.

Τσορτανίδου, Ξ. (2016). Η παιδαγωγική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στη διδασκαλία και τη μάθηση της Ιστορίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 12, 87-94. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/jode.10284>.

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. (2014). *Ετήσια Έκθεση 2014*. Λευκωσία

VenezkyR. L. (2004). Technology in the classroom: steps toward a new vision, *Education, Communication & Information*, 4:1, 3-21, DOI: 10.1080/1463631042000211024

Venkatesh, V. (2000). Determinants of perceived ease of use: Integrating perceived behavioral control, computer anxiety and enjoyment into the technology acceptance model. *Information Systems Research*, 11, 342–365.

Venkatesh, V. & Bala, H. (2008). Technology Acceptance Model 3 and a Research Agenda on Interventions. *Decision Sciences*, 39(2), 273–315. DOI: 10.1111/j.1540-5915.2008.00192.x

Venkatesh, V. & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46, 186–204.

Venkatesh, V., Morris, M., Davis, G., & Davis, F. (2003). User Acceptance of Information Technology: Toward a Unified View. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/30036540>

Vrasidas, C. (2015). The rhetoric of reform and teachers' use of ICT. *British Journal of Educational Technology*, 46(2), 370-380. DOI: 10.1111/bjet.12149

Χασάνδρα, Μ. & Γούδας, Μ. (2004). Κριτήρια εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική-ερμηνευτική έρευνα. *Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος*, Τομ. 2, σσ. 31-47.

Ψυχογιού, Ε. (2009). Η συμβολή των ΤΠΕ στη διδακτική της Ιστορίας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. 1ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία Βόλος <http://www.etpe.gr/conf/?cid=14>

Wellington, J. (2005). Has ICT come of age? Recurring debates on the role of ICT in education, 1982-2004. *Research in Science & Technology Education*, Vol. 23, No 1, pp. 25-39.